

RIZIČNA PONAŠANJA DJECE I MLADIH

SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko dalmatinske županije;
Služba za mentalno zdravlje

Rezultati istraživanja nastali u okviru istraživačkog projekta „Rizična ponašanja djece i mladih Splitsko-dalmatinske županije“, uz Suglasnost Etičkog povjerenstva Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, uz Suglasnost Ministarstva znanosti i obrazovanja te pozitivnog mišljenja Agencije za odgoj i obrazovanje.

Voditeljica istraživanja:

Roberta Matković, prof.

Voditeljica odsjeka za istraživanje, prikupljanje i analizu podataka

Obrada podataka:

Roberta Matković, prof.

Autori teksta:

Roberta Matković, prof.

Maja Pivčević, prof.

Katarina Čolak Jurić, prof.

Urednica web izdanja: Roberta Matković

Fotografija na naslovnici preuzeta od Markelić i sur., 2025.

Predloženo citiranje:

Matković, R., Pivčević, M. i Čolak Jurić, K. (2025). *Rizična ponašanja djece i mladih Splitsko-dalmatinske županije*. Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije.

Web izdanje, 2025.

Sadržaj

1. Uvod	3
1.1. Cilj istraživanja	4
1.2. Postupak	5
1.3. Ispitanici	5
1.4. Instrumenti	7
2. Pušenje cigareta kod djece i mladih	8
2.1. Prevalencija pušenja	8
2.2. Dob početka pušenja	10
2.3. Dostupnost duhanskih proizvoda	11
2.4. Procjena koliko je pušenje štetno za zdravlje	12
2.5. Procjena zastupljenosti pušenja u okolini i reakcije roditelja	14
3. Konzumacija alkohola i opijanje	17
3.1. Prevalencija konzumiranja alkoholnih pića.....	17
3.2. Dob početka konzumacije alkohola	20
3.3. Procjena dostupnosti alkoholnih pića.....	24
3.4. Procjena rizika prilikom konzumiranja alkohola	26
3.5. Procjena zastupljenosti konzumacije alkohola u okolini i reakcije roditelja.....	28
3.6. Procjena posljedica konzumacije alkohola	32
4. Marihuana.....	35
4.1. Prevalencija konzumacije marihuane	35
4.2. Dob prve konzumacije marihuane	38
4.3. Procjena dostupnosti marihuane.....	39
4.4. Procjena štetnog utjecaja na zdravlje prilikom konzumacije marihuane	40
4.5. Procjena konzumacije u okolini i reakcije roditelja	42
5. Konzumacija ostalih sredstava.....	46
6. Trendovi: Europski prosjek- Hrvatska- Splitsko- dalmatinska županija	49
6.1. Trendovi – pušenje cigareta.....	49
6.2. Trendovi – konzumacija alkohola	52
6.3. Trendovi – konzumacija marihuane.....	55
7. Tablice.....	60
7.1. Tablice o pokazateljima pušenja cigareta	60
7.2. Tablice o pokazateljima konzumacije alkohola.....	63
7.3. Tablice o pokazateljima konzumacije marihuane	73
8. Zahvala.....	77
9. Literatura.....	78

1. Uvod

Konzumacija cigareta, alkohola i droga su javnozdravstveni problemi jer se posljedice konzumacije odražavaju i na pojedinca i na društveno okruženje. Konzumacija narušava i ugrožava zdravlje čovjeka, uzrokujući razne bolesti koje smanjuju kvalitetu života i dovode do prerane smrti. Također, konzumacija utječe na društveno gospodarske prilike svakodnevnog života kroz smanjenu radnu sposobnost, odsutnost s posla, povećane troškove zdravstvene skrbi (liječenja i rehabilitacije).

Nacionalno istraživanje o uporabi sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske provedeno je 2023. godine na reprezentativnom uzorku građana u dobi od 15 do 64 godine. Prema rezultatima duhan je pušilo 42.2%, alkoholna pića konzumiralo je 77.7%, dok je marihuanu konzumiralo 8.8% građana u posljednjih godinu dana (Glavak Tkalić i sur., 2025). Ovo je četvrti val istraživanja a ovakvi podaci pružaju temelj za praćenje trendova, planiranje javnozdravstvenih mjera i usmjeravanje preventivnih aktivnosti.

Adolescencija je specifično razvojno razdoblje koje opisujemo kroz niz složenih tjelesnih, emocionalnih i socijalnih promjena, kada se djeca i mladi fizički i kognitivno mijenjaju te proširuju svoje socijalne odnose prema grupama vršnjaka (Blum i sur., 2014), preuzimaju i oblikuju vlastite obrasce ponašanja i formiraju životni stil, što utječe na njihovo trenutačno, ali i buduće zdravlje (Kuzman, 2009). Posebna pozornost stručnjaka i znanstvenika usmjerena je na rizična ponašanja adolescenata. Najčešća rizična ponašanja djece i mladih u toj dobi su zlouporaba alkohola i psihoaktivnih tvari (Bašić i Ferić, 2004). Uporaba cigareta, alkohola i marihuane u adolescenciji može uzrokovati brojne zdravstvene poteškoće u kasnoj adolescenciji i ranoj odrasloj dobi (Jacobus i Tapert, 2014; Jackson i sur., 2013; Xiao i sur., 2013; Edvardsson i sur., 2012), razvoj ovisnosti u odrasloj dobi (Smart i Liccario Pacula, 2019; Pinto, 2019; Waller i sur., 2019; Cambron i sur., 2017) i smrtnost (Rehm i sur., 2007; Patra i sur., 2007). Stoga je osim prevalencije konzumacije, veoma važno utvrditi i početak konzumacije, kako bi se preventivne intervencije usmjerile na učenike prije nego počnu eksperimentirati i konzumirati navedena sredstva. Konzumacija opojnih sredstava često se povezuje s većom sklonosti ka preuzimanju rizika i višom razinom impulzivnosti, osobito na dimenzijama smanjene kontrole ponašanja, traženja uzbuđenja i smanjene sposobnosti odgađanja ugođe (Gullo i sur., 2014).

Podatci o pijenju alkohola, pušenju cigareta te eksperimentiranje sa marihuanom među petnaestogodišnjacima su dostupni kroz ESPAD istraživanje. Prema ESPAD provedenom 2024, u

Hrvatskoj je barem jednom u životu 43% učenika pušilo duhan, 87%, pilo je alkohol, gotovo 44% učenika barem se jednom opilo te 15% probalo je kanabis (Markelić i sur., 2025).

Prema posljednjim podacima prikupljenim 2019. godine za populaciju učenika Splitsko-dalmatinske županije barem jednom, pušilo je 22,82% učenika osmih razreda osnovnih škola, 43,73% učenika prvih razreda, 62,55% učenika drugih razreda, 71,72% učenika trećih razreda te 77,32% učenika četvrtih razreda srednjih škola. Barem jednom u životu je pilo je 62,66% učenika osmih razreda osnovnih škola, 76,15% učenika prvih razreda, 87,27% učenika drugih razreda, 95,62% učenika trećih razreda te 95,17% učenika četvrtih razreda srednjih škola dok se barem jednom u životu opilo 10,4% učenika osmih razreda osnovnih škola, 25,1% učenika prvih razreda, 46,9% učenika drugih razreda, 67,7% učenika trećih razreda i 71,0% učenika četvrtih razreda srednjih škola. Naposljetku, najmanje jednom u životu marihuani je probalo 6,64% učenika osmih razreda osnovnih škola, 14,98% učenika prvih razreda, 24,36% učenika drugih, 43,43% učenika trećih te 45,72% učenika četvrtih razreda srednjih škola (Matković, 2020).

Od 2011. u okviru „Rizična ponašanja djece i mladih u Splitsko-dalmatinskoj županiji“ prikupljaju se podatci o konzumaciji sredstava ovisnosti na uzorku učenika Splitsko-dalmatinske županije (Matković i Glavaš, 2014; Matković, 2016). Istraživanje o rizičnim ponašanjima djece i mladih u SDŽ se do sada provodio tri puta i to 2011, 2015 i 2019. Prvi istraživački val 2011 je bio u cijelosti proveden pomoću ESPAD upitnika i u skladu sa ESPAD metodologijom u suradnji sa Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo. Za drugi istraživački val 2015. godine korišten je djelomično modificirani originalni ESPAD upitnik iz 2011. godine uz primjenu iste metodologije pri provedbi istraživanja. U trećem istraživačkom valu 2019. godine koristio se već modificirani upitnik iz 2015. godine, dodan je dio pitanja o konzumaciji novih droga te je uzorak proširen na učenike osmih razreda osnovne škole te na treće i četvrte razrede srednjih škola. Za pripremu ovog istraživanja uzorak je dodatno proširen na učenike sedmih razreda. Prilikom kreiranja upitnika za potrebe ovog istraživanja, zadržana su sva pitanja o prevalenciji konzumacije sredstava ovisnosti koja su i do sada korištena, kako bi odgovori mogli biti usporedivi sa prethodnim istraživanjima i kako bi se utvrdili trendovi konzumacije.

1.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je prikupljanje standardiziranih, usporedivih podataka o pušenju duhana, pijenju alkohola, uporabi marihuane, „novih droga“ i ostalih sredstava ovisnosti među djecom i mladima u Splitsko-dalmatinskoj županiji, kao i sagledavanje čimbenika koji utječu na ta ponašanja.

1.2. Postupak

Kvantitativni podatci su se prikupljali tijekom školske godine 2024./25., u sklopu znanstveno istraživačkog projekta pod nazivom „Rizična ponašanja djece i mladih Splitsko-dalmatinske županije“. Istraživanje se provodilo uz Suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih i Suglasnost Etičkog povjerenstva Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije te uz suglasnost ravnatelja odabranih škola. U svakoj školi je imenovan koordinator istraživanja (stručni suradnik), te je za koordinate i zainteresirane djelatnike uključenih škola organizirana stručna edukacija i edukacija o provedbi istraživanja.

U skladu s Etičkim kodeksom istraživanja s djecom, roditelji učenika su obavješteni o sudjelovanju njihovog djeteta u istraživanju te su roditelji djece mlađe od 14 godina svojim potpisom potvrdili informiranu suglasnost za sudjelovanje dok su roditelji djece starije od 14 godina svojim potpisom imali mogućnost izraziti neslaganje sa sudjelovanjem njihova djeteta u istraživanju.

Prilikom provedbe istraživanja, prikupljanja i obrade podataka, posebna pozornost se obratila na povjerljivost informacija. Popunjavanje upitnika je bilo anonimno, što ni na koji način ne ugrožava privatnost učenika i odgovori se ni na koji način ne mogu povezati sa sudionicima istraživanja. Nadalje, sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno te učenici su u bilo kojem trenutku mogli odustati od sudjelovanja u istraživanju. Odgovori su prikazani isključivo na razini grupe (npr. na razini cijele županije prema razredu).

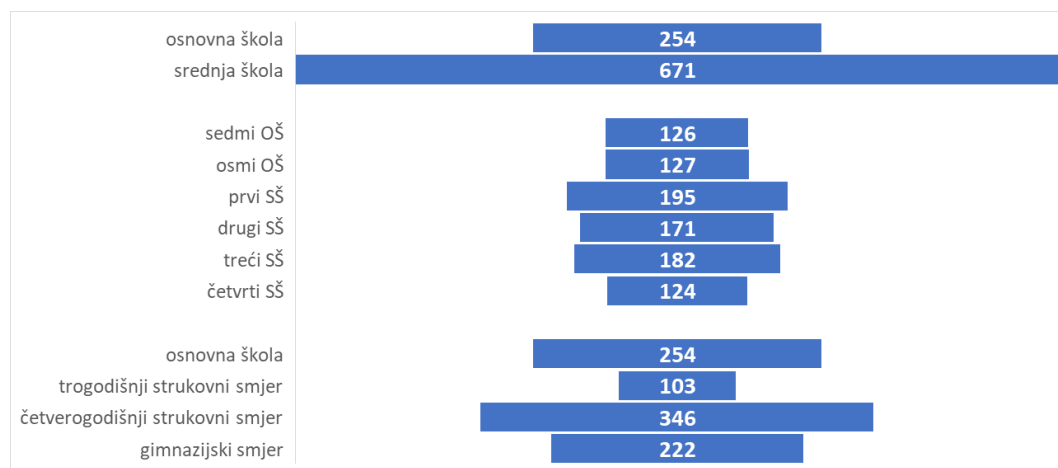
Nisu očekivani rizici i neugode prilikom sudjelovanja učenika u istraživanju. Sudjelovanje u istraživanju je prilika da učenici izraze svoje mišljenje o ovoj temi. Niti jedno pitanje nije bilo uznemirujuće za djecu i mlade. Na kraju istraživanja uputili smo učenike koji imaju pitanja o temama s kojima su se susretali u upitniku da se obrate stručnim suradnicima škole ili da se jave u Savjetovalište za djecu i mlade (naveden broj telefona, mail i e-savjetovalište). Istraživanje se provodilo putem online upitnika, za vrijeme redovne nastave u školama.

1.3. Ispitanici

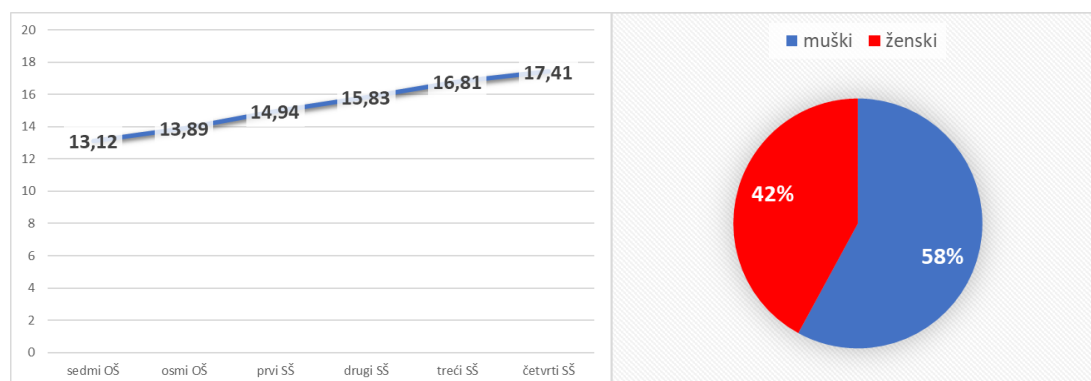
Ispitanici su učenici sedmih i osmih razreda osnovnih škola te učenici prvih, drugih, trećih i četvrtih razreda srednjih škola na području Splitsko-dalmatinske županije. Uzorak je stratificirani klusterski, na način da je udio uključenih učenika odgovarao udjelu učenika u cijeloj populaciji s obzirom na neka obilježja. Za osnovne škole to je grad, općina i otoci, a za srednje škole to je srednjoškolsko usmjerenje: trogodišnje strukovno, četverogodišnje strukovno i gimnazijsko. Podatci o školama su preuzeti sa

službenih stranica Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih <https://mzom.gov.hr/istaknute teme/ser-skolski-e-rudnik-3419/3419>, a nakon što su škole raspoređene u određene kategorije i što su im dodjeljeni brojevi, slučajni uzorak je određen pomoću generatora slučajnih brojeva. Na isti način su odabrane rezervne škole te nakon odustajanja škole s osnovnog popisa, na sudjelovanje je pozvana sljedeća rezervna škola po redu.

Ukupno je sudjelovalo 13 srednjih škola i 10 osnovnih škola (Slika 1). Očekivani uzorak je bio 1572 učenika. Nakon prikupljenih suglasnosti roditelja, suglasnosti učenika i uslijed izostanaka učenika sa nastave u vrijeme prikupljanja podataka, konačni uzorak je bio 925, što bi značilo da je odaziv učenika bio 58,84%.

Slika 1. Opći podatci o uzorku

Slika 2. Dob i spol ispitanika

Ukupno je sudjelovalo 925 učenika, prosječne dobi 15,4 godine, te 58% učenika i 42% učenica (Slika 2). U osnovnim školama sudjelovalo je 254 učenika (27,5%) a u srednjim 671 učenik (72,5%). Prema razredima, sudjelovalo je u sedmim 126 (13,6%) učenika, osmim 127 (13,7%) učenika, prvim srednje 195 (21,1%) učenika, drugim srednje 171 (18,5%) učenika, trećim srednje 182 (19,7%) te u četvrtim srednje 124 (13,4%) učenika. Ako izuzmemo učenike osnovnih škola, dio učenika koji su sudjelovali u

srednjim školama, na temelju srednjoškolskog usmjerenja je bio 103 (15,3%) trogodišnjeg strukovnog smjera, 346 (51,6%) četverogodišnjeg strukovnog smjera te 222 (33,1%) gimnazijskog smjera.

1.4. Instrumenti

Za potrebe istraživanja, po uzoru na međunarodno usuglašen upitnik, konstruiran je upitnik koji mjeri 6 ključnih varijabli za svako praćeno sredstvo ovisnosti. Prema dostupnoj literaturi i saznanjima iz praktičnog rada, životna / godišnja / mjesečna prevalencija, dob prvog uzimanja nekog sredstva, čestina uzimanja, procjena rizika po vlastito zdravlje i procjena reakcije roditelja u adolescenciji su važne odrednice za razvoj ovisnosti u kasnijoj dobi.

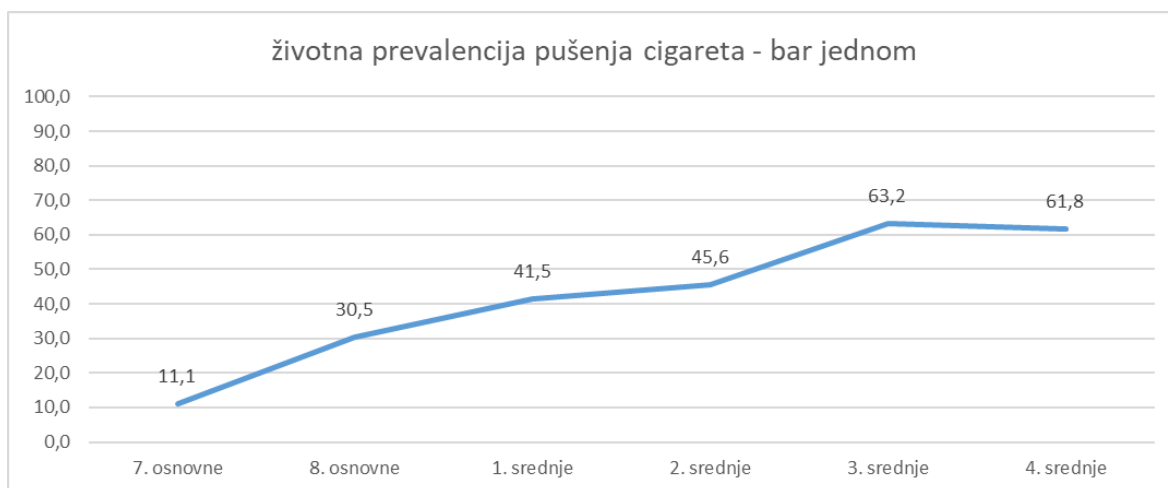
Upitnik učestalosti konzumacije sredstava. Upitnik je kreiran po uzoru na ESPAD upitnik čime se žele utvrditi razina konzumacije cigareta, alkoholnih pića i marihuane. Specifično, za svako navedeno sredstvo ispituje se:

- a) Prevalencija: životna, nedavna i trenutna učestalost konzumacije (ikad u životu, posljednjih 12 mjeseci i posljednjih 30 dana). Učenici odgovaraju na skali od „1-Nikad“ do „7-40 i više puta“.
- b) Dob prve konzumacije: učenici odgovaraju s koliko godina su PRVI puta probali svako navedeno sredstvo i proizvod.
- c) Procjena dostupnosti – pojedinih sredstava ovisnosti temelji se na pitanjima poput „Što misliš koliko bi ti bilo teško nabaviti kad bi to poželio/la?“ te učenici samoprocjenjuju na skali od „1- Veoma teško“ do „5- Veoma lako“.
- d) Percepcija vršnjačke konzumacije: ispitivana je pitanjima poput „Prema tvojoj procjeni koliko tvojih prijatelja ...?“, a učenici odgovaraju na ordinalnoj skali od „1-Ni jedan“ do „5-Svi“.
- e) Procjena utjecaja na zdravlje po uzoru na ESPAD upitnik: ispitivana kako djeca i mladi percipiraju rizik konzumacije pojedinih sredstava, gdje se razmatra i intezitet konzumacije. Tako primjerice, za alkohol pitanje glasi „Što misliš koliki je RIZIK da si ljudi oštete zdravlje fizički ili na drugi način ukoliko...Piju jedno ili dva alkoholna pića skoro svaki dan“; „Piju četiri ili pet pića skoro svaki dan“; „Piju pet ili više pića zaredom svaki vikend“, gdje učenici mogu procjenjivati na skali od 1- ne riskiraju do 4- jako riskiraju.
- f) Procjena očekivanih reakcija roditelja: po uzoru na ESPAD upitnik gdje učenici procjenjuju reakciju majke i reakciju oca ako već jesu ili bi saznali za konzumaciju navedenih sredstava. Učenici mogu odgovarati na skali odgovora: Ne bi dozvolio/la, Pokušao/la bi me nagovoriti da to ne radim, Ne znam, ne mogu procijeniti, Ne bi zamjerio/la, Odobrio/la bi.

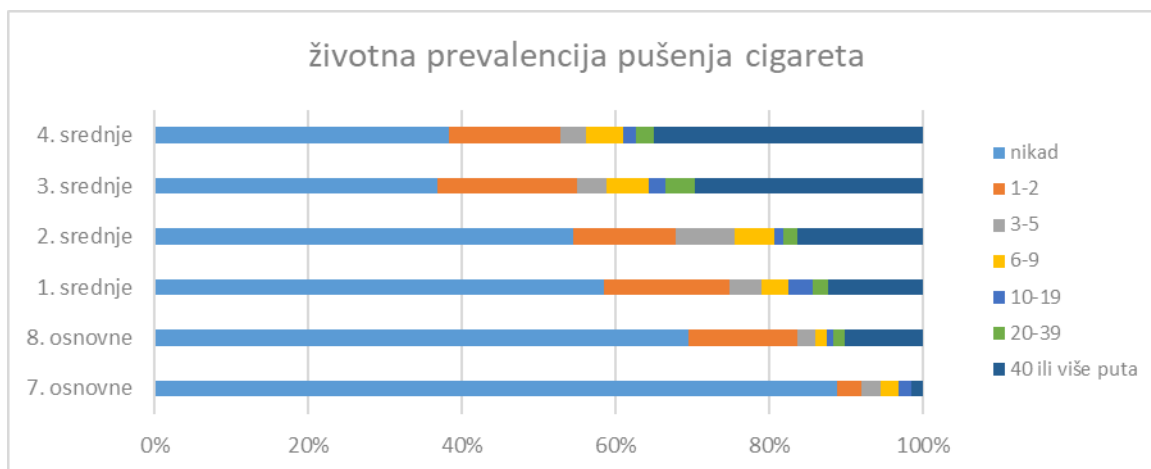
2. Pušenje cigareta kod djece i mladih

2.1. Prevalencija pušenja

Učenici su odgovarali na pitanje „*Koliko si puta (ako jesi) u svom životu pušila cigarete*“. Iskustvo pušenja bar jedne cigarete u životu cigareta navodi 11,1% učenika sedmih razreda, 30,5% učenika osmih razreda, 41,5% učenika prvih razreda, 45,6% učenika drugih razreda, 63,2% učenika trećih razreda te 61,8% učenika četvrtih razreda (Slika 3). Dobna krivulja ukazuje na porast onih koji su barem jednom zapalili cigaretu do trećeg razreda srednje škole, nakon čega dolazi do zaustavljanja porasta/blagog pada. Ovo je sukladno činjenici da porastom kronološke dobi sve manji broj osoba počinje pušiti cigarete. Većina pušača započinje pušiti tijekom osnovne ili srednje škole.

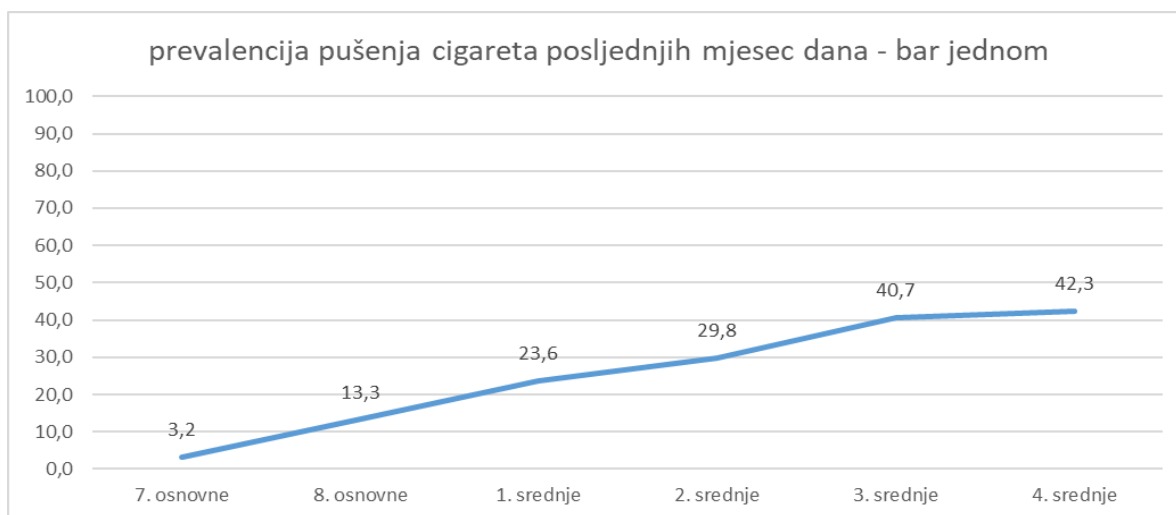
Slika 3. Životna prevalencija pušenja, prema razredu

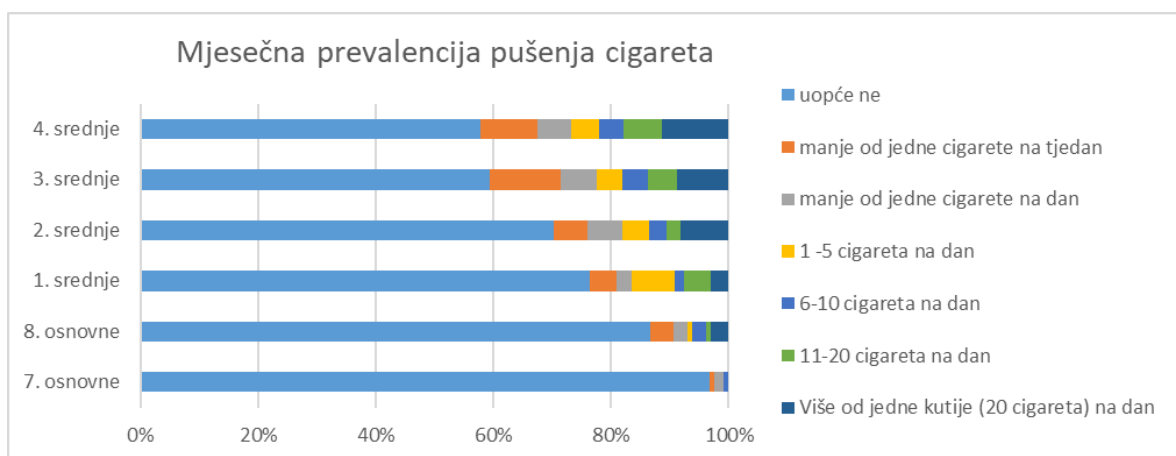
Slika 4. Životna prevalencija pušenja, prema učestalosti i razredu

Podaci prikazuju kako se učestalost eksperimentalnog i redovitog pušenja mijenja kroz osnovnu i srednju školu. Primjerice, u 7. razredu osnovne škole 88,9% učenika nikada nije pušilo, te se ta brojka postupno smanjuje do samo 38,2% u 4. razredu srednje škole (Slika 4). Suprotno tome, učenici koji su pušili 40 ili više puta čine vrlo mali udio od 1,6% u 7. razredu, ali taj udio značajno raste na 35,0% u 4. razredu srednje škole. Ovi rezultati ilustriraju snažan trend povećanja učestalosti pušenja s dobi.

Pušenje u zadnjih 30 dana ukazuje na trenutni udio pušača kod djece i mladih. Pušenje barem jedne cigarete u proteklih mjesec dana zabilježeno je kod 3,2% učenika sedmih razreda 13,3% učenika osmih razreda, 23,6% prvih razreda, 29,8% učenika drugih razreda, 40,7% učenika trećih razreda te 42,3% učenika četvrtih razreda (Slika 5). Zastupljenost pušenja u posljednjih mjesec dana barem jednom pokazuje stalni porast od sedmog razreda osnovne škole do kraja srednje škole s time da se taj porast uspoređuje s prelaskom iz trećeg u četvrti razred srednje škole.

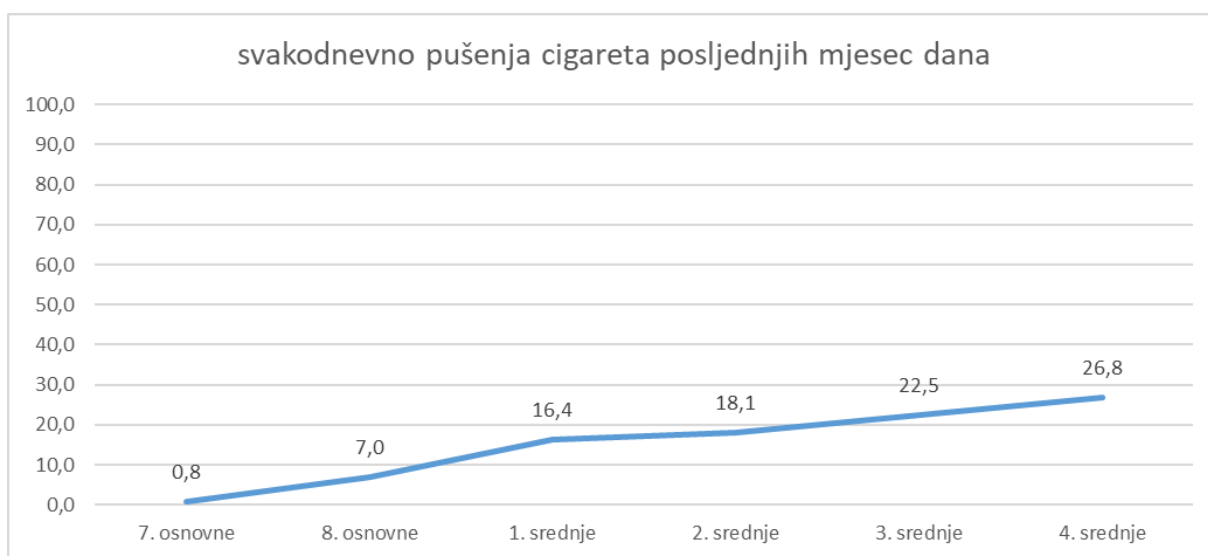

Slika 5. Prevalencija pušenja zadnjih 30 dana

Slika 6. Pušenje cigareta posljednjih mjesec dana

Prema podacima o broju cigareta posljednjih mjesec dana, postotak učenika koji uopće nisu pušili opada sa 96,8% u 7. razredu osnovne škole na 57,7% u 4. razredu srednje škole (Slika 6). Istovremeno, povećava se udio učenika koji konzumiraju cigarete svakodnevno. Na pitanje „Koliko si puta pušio/la u zadnjih 30 dana?“, zbroj odgovora „1-5 cigareta na dan“, „6-10 cigareta na dan“, „11-20 cigareta na dan“ i „više od 20 cigareta na dan“ predstavlja svakodnevno pušenje cigareta. U posljednjih 30 dana svakodnevno je pušilo 0,8% učenika sedmog razreda, 7,0% učenika osmog razreda, 16,4% učenika prvih razreda, 18,1% učenika drugih razreda, 22,5% učenika trećih razreda i 26,8% učenika četvrtih razreda. (Slika 7).

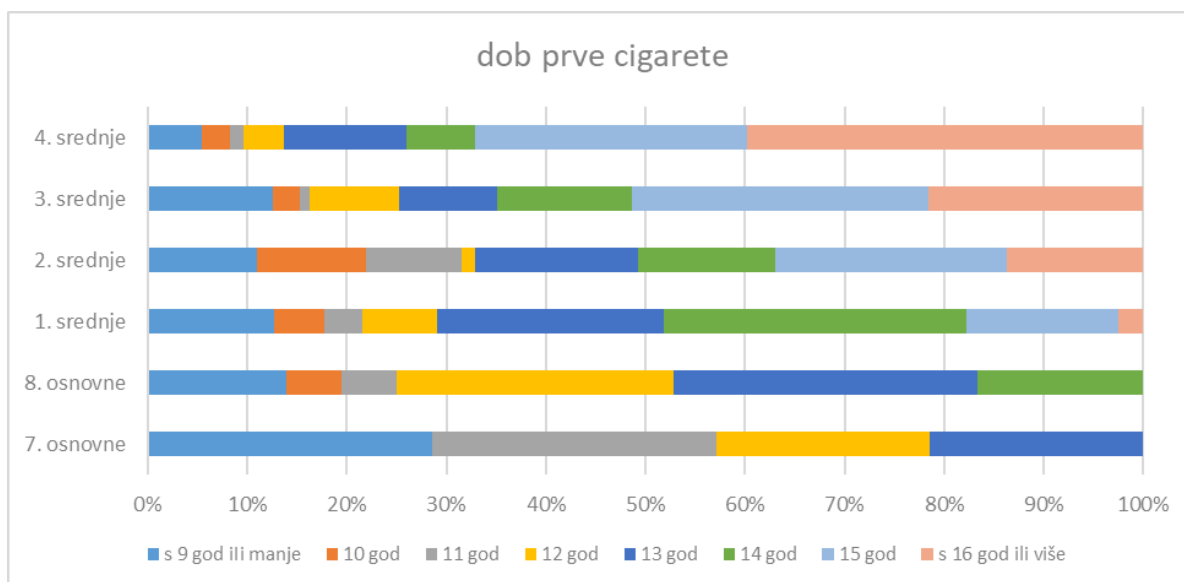
Slika 7. Svakodnevno pušenje cigareta

2.2. Dob početka pušenja

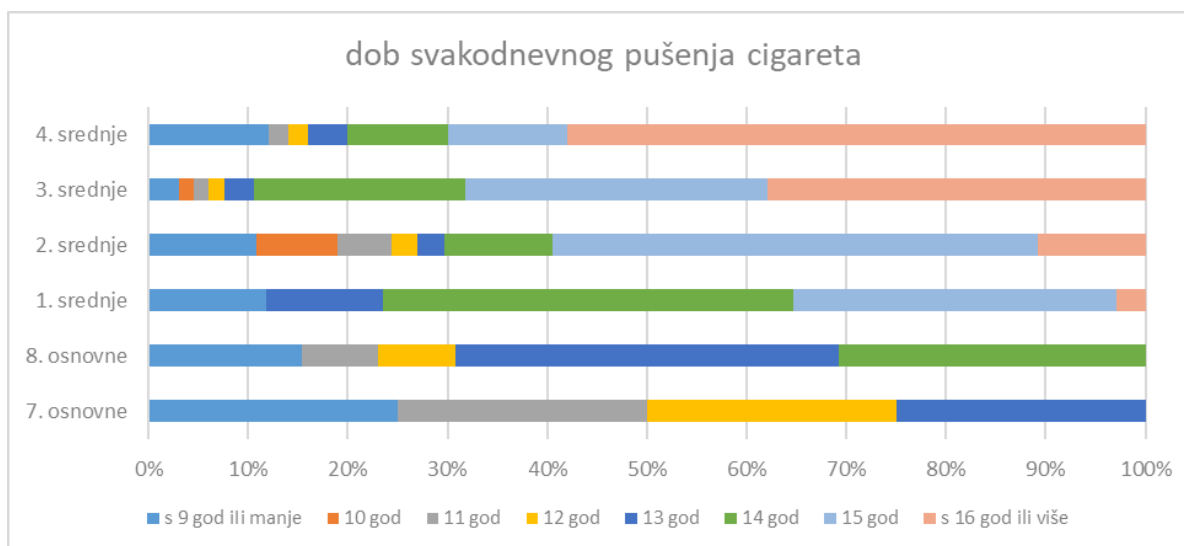
Eksperimentiranje s duhanom počinje u vrlo ranoj dobi (Slika 8). Dob prvog pušenja najčešće je 13–15 godina u srednjoškolskim razredima. Rani početak (≤ 10 godina) javlja se rijetko, ali postoji u svim razredima, dok je procijenjena prosječna dob prve popušene cigarete 13,3 godine. S 13 godina i ranije prvu cigaretu pušilo je 11,1% učenika sedmog razreda, 23,4% učenika osmog razreda, 21,0% učenika prvih razreda, 21,1% učenika drugih razreda, 21,4% učenika trećih razreda i 15,4% učenika četvrtih razreda.

Većina učenika koji postaju svakodnevni pušači počinju uglavnom između 14–16 godine, s tim da je primjećeno kako neki učenici, iako mali udio, počinje i prije jedanaeste godine. Procijenjena prosječna dob početka svakodnevnog pušenja je 14,1 godina. S 13 godina i ranije svakodnevno je počelo pušiti 3,2% učenika sedmog razreda, 7,0% učenika osmog razreda, 4,1% učenika prvih razreda, 6,4% učenika drugih razreda, 3,8% učenika trećih razreda i 8,1% učenika četvrtih razreda. (Slika 9).

Na grafičkom prikazu vidljivo je spuštanje dobne granice početka pušenja prve cigarete ali i spuštanja dobne granice svakodnevnog pušenja. Ovdje treba istaknuti kako je moguće da učenici sve ranije počinju pušiti ali i kako je moguće da se stariji učenici ne sjećaju točne dobi. Metodološki nedostatak presječnog istraživanja i smanjivanja pogreške prisjećanja može se umanjiti kontinuiranim praćenjem i prikupljanjem podataka.

Slika 8. Dob prve cigarete

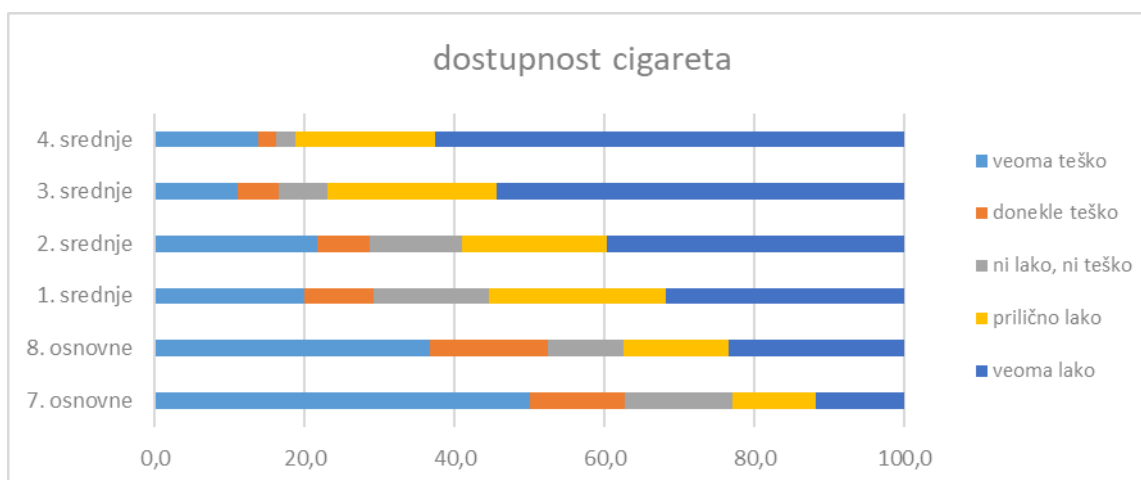

Slika 9. Dob početka svakodnevnog pušenja

2.3. Dostupnost duhanskih proizvoda

Prodaja duhanskih proizvoda zabranjena je mlađima od 18 godina. Duhan je legalno sredstvo ovisnosti pa je samim time njegova dostupnost veća u odnosu na nabavu ilegalnih sredstava ovisnosti. Procjena

dostupnosti utječe na stavove mladih. Na pitanje "Što misliš koliko bi ti bilo teško nabaviti cigarete (duhana) kad bi to poželio/la?" Većina učenika procjenjuje da su im cigarete uglavnom lako i veoma lako dostupne (Slika 10).

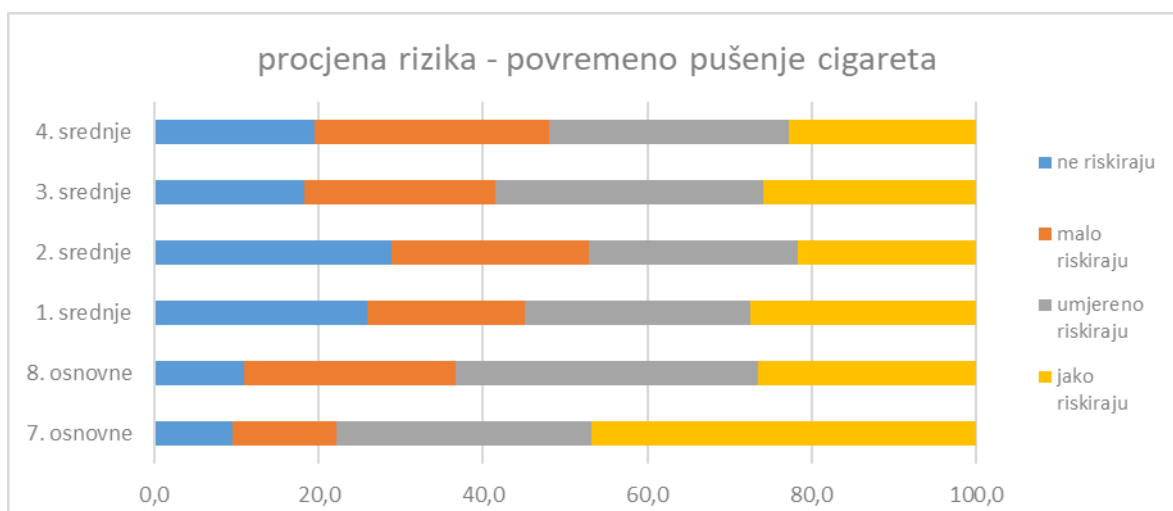
Slika 10. Procjena dostupnosti cigareta

Rezultati istraživanja o percipiranoj dostupnosti cigareta među učenicima jasno ukazuju kako porastom kronološke dobi učenika dolazi do promjene percepcije dostupnosti cigareta. Dok u 7. razredu osnovne škole polovica učenika (50%) smatra dostupnost "veoma teškom", taj se osjećaj gubi s godinama. Najizraženiji zaokret događa se u kritičnom razdoblju prijelaza iz osnovne u srednju školu, gdje postotak onih koji dostupnost doživljavaju "veoma lakom" raste s 23,4% na 31,8%. Ovaj trend se nastavlja kroz sve razrede srednje škole, da bi u konačnici do 4. razreda čak 62,6% učenika odgovorilo da im je dostupnost "veoma laka". Ako se ovoj skupini dodaju i oni koji su odabrali "prilično lako", više od 80% maturanata ne vidi značajnu prepreku u dostupnosti cigareta. Iako treba imati na umu činjenicu kako je u višim razredima srednjih škola sve više punoljetnih učenika kao i učenika koji imaju punoljetne prijatelje, i dalje ovi nalazi ukazuju kako su potrebni dodatni naponi kako bi se osiguralo sustavno provođenje zakona o zabrani prodaje maloljetnicima

2.4. Procjena koliko je pušenje štetno za zdravlje

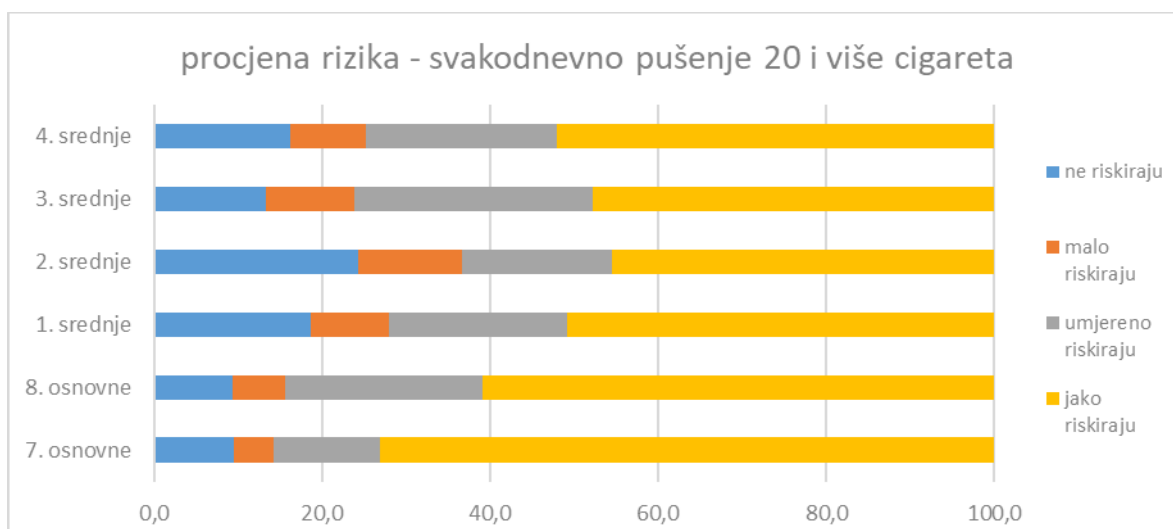
Učenici su procjenjivali koliko mogu naštetiti svome zdravlju ako puše cigarete povremeno i ako puše 20 i više cigareta dnevno. Vidljivo je kako percepcija rizika od povremenog pušenja pokazuje značajne promjene s obzirom na razred (Slika 11). Među najmlađim učenicima (7. razred) postoji najveća razina svijesti o štetnosti, gdje čak 46,8% ispitanika smatra da se povremenim pušenjem "jako riskira" zdravlje. Međutim, taj postotak opada u višim razredima, dosežući najnižu razinu u 2. razredu srednje škole (21,6%) te kod učenika srednjih škola povremeno pušenje cigareta gotovo ravnomjerno se raspoređuju u sve kategorije rizika. Istovremeno, udio onih koji vjeruju da se "ne riskira" ili se "malo

riskira" povremenim pušenjem raste s godinama, posebno izraženo u 1. i 2. razredu srednje škole, gdje ove dvije kategorije zajedno čine 49,6%, odnosno 52,7% odgovora. Ovi nalazi upućuju na zabrinjavajuću pojavu smanjenja percepcije rizika od umjerenog pušenja među starijim učenicima.

Slika 11. Procjena rizika povremenog pušenja po zdravlje

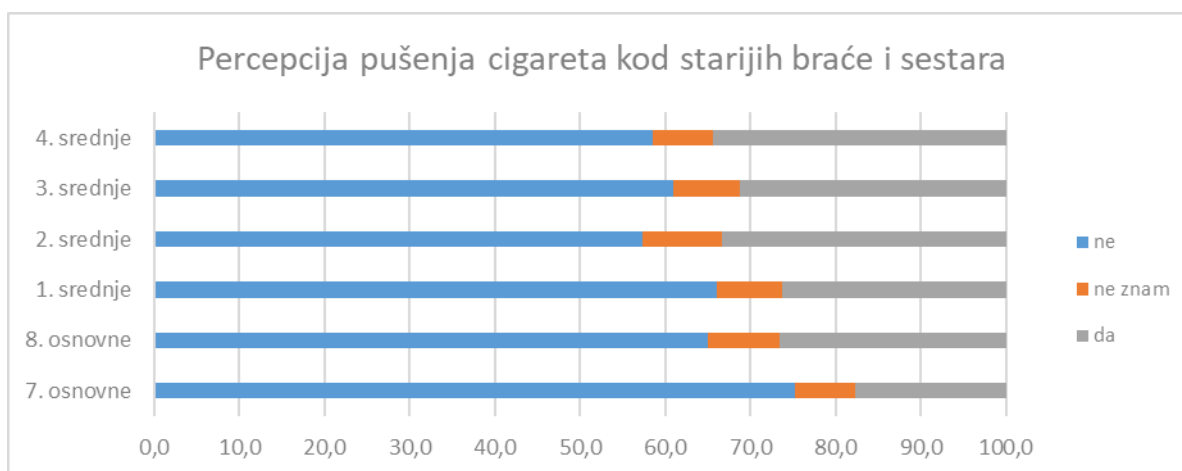
Učenici u svim razredima prepoznaju pušenje jedne ili više kutija dnevno kao znatno opasnije od povremenog (Slika 12). Unatoč tome, i u ovom slučaju primjetan je pad percepcije rizika u srednjoj školi. Dok u 7. razredu čak 73,0% učenika smatra da se intenzivnim pušenjem "jako riskira", taj postotak u 1. i 2. razredu srednje škole pada na 50,3%, odnosno 45,0%. Iako u 3. i 4. razredu taj postotak djelomično raste, on i dalje ostaje znatno niži nego u osnovnoj školi. Paralelno s tim, postotak učenika koji vjeruju da se teškim pušenjem "ne riskira" ili se "malo riskira" raste, s vrhuncem u 2. razredu srednje škole (36,3%). Ovo sugerira da, unatoč općem prepoznavanju visokog rizika, postoji udio učenika kod kojih je percepcija ozbiljnosti posljedica intenzivne uporabe duhana manje izražena.

Slika 12. Procjena rizika svakodnevnog pušenja 20 i više cigareta po zdravlje

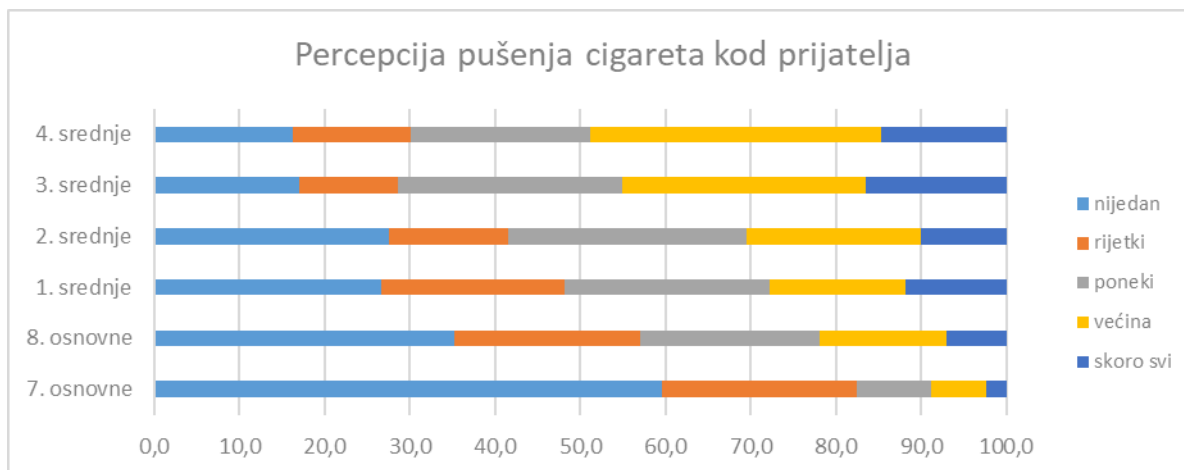
2.5. Procjena zastupljenosti pušenja u okolini i reakcije roditelja

Mladi su skloni precjenjivati proširenost pušenja uopće, a posebno u svojoj okolini. Mlađa braća i sestre u svim dobnim skupinama rijetko i ujednačeno navode kako ne znaju je li njihova starija braća/sestre puše cigarete (raspon se kreće od 7 - 10%). Uvjerenje kako starija braća i sestre puše cigarete raste s porastom njihove kronološke dobi pa vjerojatno tako i dobi njihove braće i sestara (Slika 13). Od sedmog razreda osnovne škole do četvrtog razreda srednje škole procjena pušenja cigareta kod starije braće i sestara kreće se u rasponu od 17.6% u sedmom razredu do 34.3% u četvrtom razredu srednje škole.

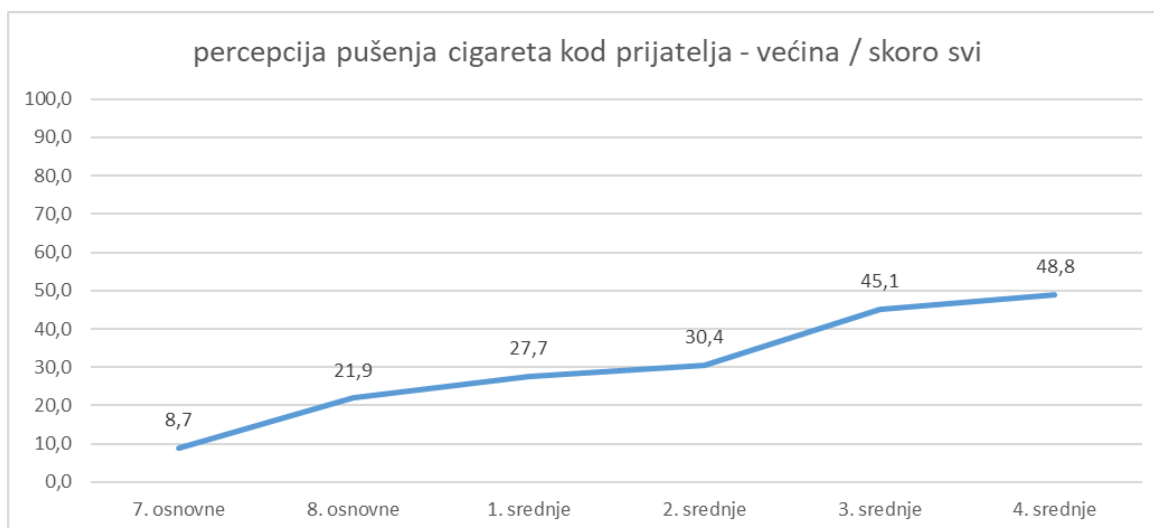

Slika 13. Procjena učenika koji smatraju kako njihova starija braća/sestre puše cigarete

Nadalje, učenici su odgovarali na pitanje „Procjeni koliko tvojih prijatelja puši“ kroz ponuđene odgovore „ni jedan“, „malo“, „poneki“, „većina“ i „svi“. Tako u sedmom razredu 82.5% učenika smatra da nitko ili rijetko koji prijatelj puši cigarete dok u osmom razredu to smatra njih 57.1%. Ovakvoj razlici osobito doprinosi porast u kategoriji „rijetki puše“ (u 7. razredu 8.7%, a u 8. razredu 21.1%) i u kategoriji „poneki puše“ (u 7. razredu 6.3%, a u 8. razredu 14.8%). Kod srednjoškolaca bez obzira na razred nisu uočene tako velike razlike među pojedinim kategorijama procjenjivanja – nijedan, rijetki, poneki, skoro svi (Slika 14). Kako većina ili svi prijatelji puše percipira 8,7% učenika sedmog razreda, 21,9% učenika osmog razreda, 27,7% učenika prvih razreda, 30,4% učenika drugih razreda, 45,1% učenika trećih razreda i 48,8% učenika četvrtih razreda (Slika 15). Ovakav porast percepcije kako većina i svi puše u skladu je s prevalencijom pušenja učenika te se može zaključiti kako su navike pušenja jedan od čimbenika međusobnog druženja. Naime, ako svi prijatelji puše može biti poticajno za nepušača ako želi pripadati grupi ali isto tako, to može biti osobno opravdanje i normalizacija vlastitog rizičnog ponašanja.

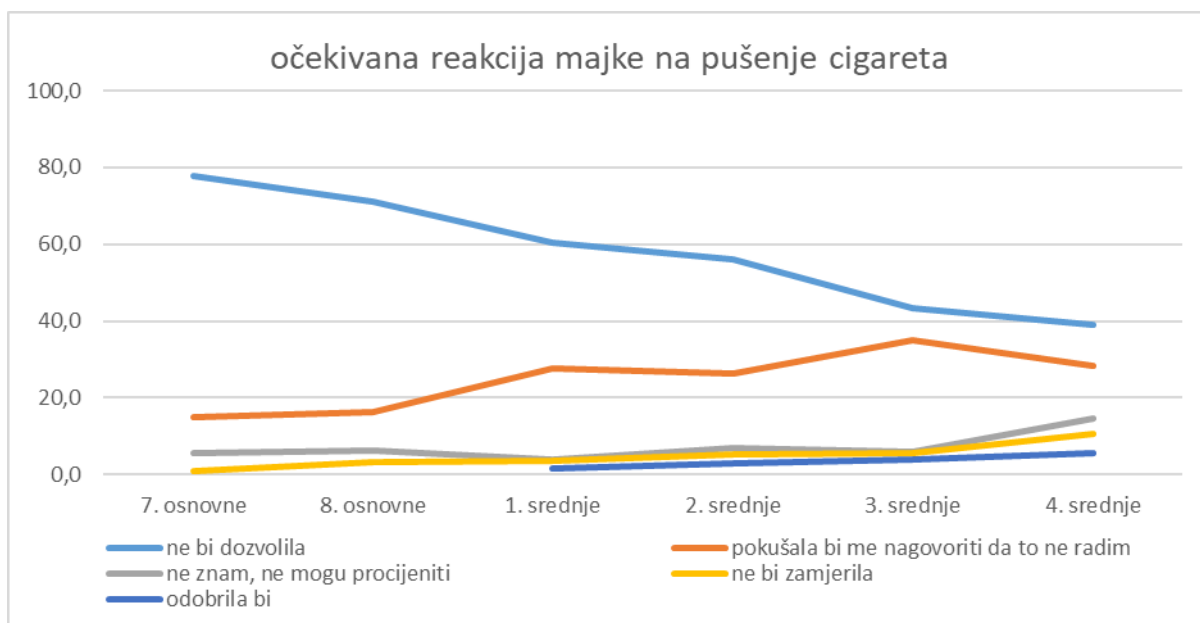

Slika 14. Procjena učenika koliko njihovi prijatelji puše cigarete

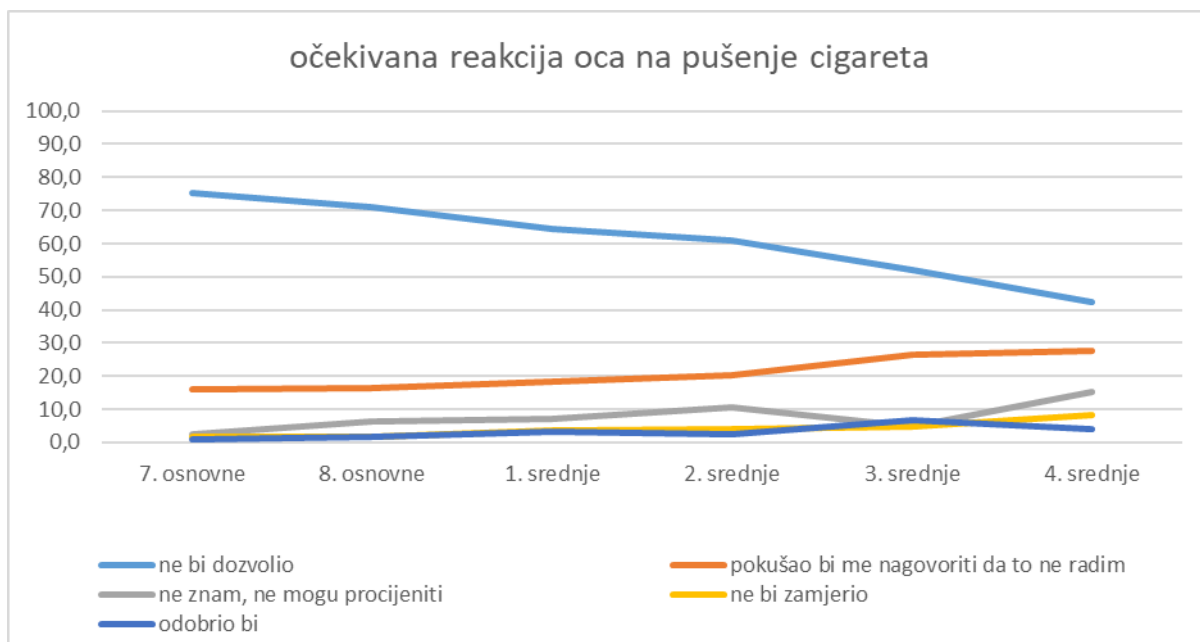
Slika 15. Procjena učenika kako većina/ skoro svi njihovi prijatelji puše cigarete

Na pitanje bi li im roditelji dopustili pušenje, učenici su procjenjivali kako im otac i majka „ne bi dozvolili pušenje“, „pokušali bi nagovoriti da to ne radim“, „ne bi zamjerali“, „odobrili bi“ te konačno, „ne znaju reakciju roditelja“. Porastom kronološke dobi učenici sve manje navode mogućnost zabrane pušenja cigareta od strane majke (Slika 16). Samo nagovaranje kao pokušaj sprječavanja pušenja cigareta raste od osmog razreda osnovne škole do trećeg razreda srednje škole nakon čega dolazi do njegovog blagog pada. U tom istom periodu dolazi i do porasta procjena u kategorijama: odobrila bi pušenje cigareta, ne bi zamjerala i nisam siguran (ukupno 30.9%).

Slika 16. Očekivana reakcija majke na pušenje cigareta

Porastom kronološke dobi mladi i djeca sve manje navod moguća zabrana pušenja cigareta od strane oca (Slika 17). Pokušaj nagovaranja očeva s ciljem sprječavanja pušenja cigareta njihove djece pokazuje trend porast tek od drugog razreda srednje škole za razliku od majki koje to češće počinju raditi od osmog razreda osnovne škole.

Slika 17. Očekivana reakcija oca na pušenje cigareta

3. Konzumacija alkohola i opijanje

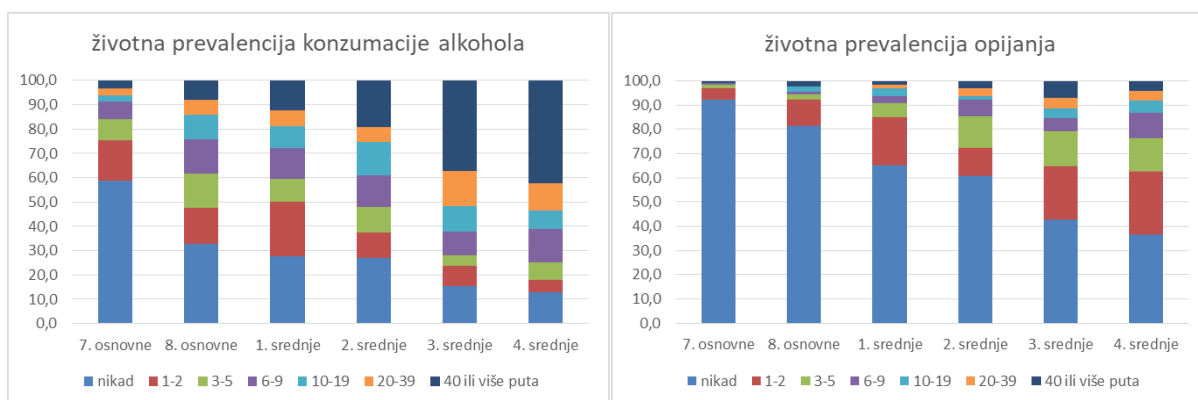
3.1. Prevalencija konzumiranja alkoholnih pića

Analiza podataka o konzumaciji alkohola i opijanju među učenicima osnovnih i srednjih škola pokazuje kako se u srednjoj školi bilježi porast i konzumacije i epizoda opijanja. Ovi trendovi imaju dalekosežne implikacije za zdravlje mladih.

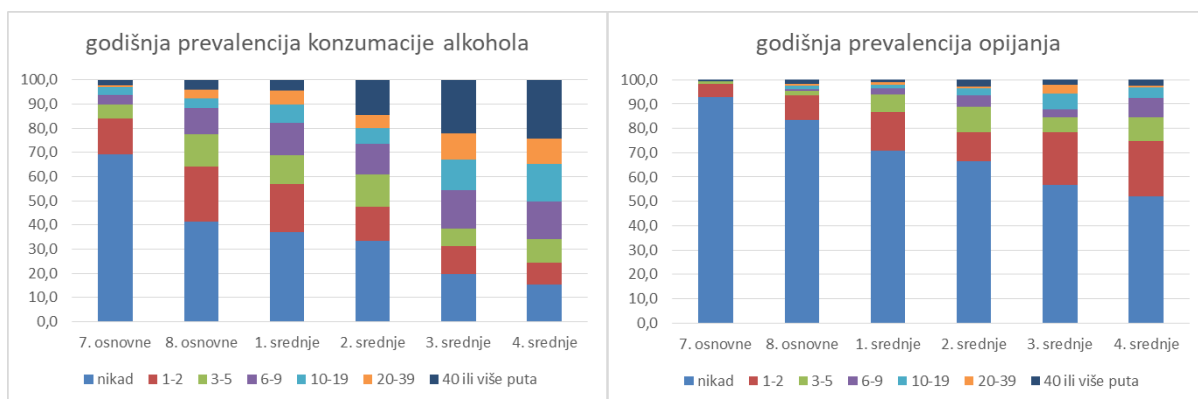
Podaci pokazuju da već u 7. razredu više od trećine učenika ima iskustvo s alkoholom barem jednom u životu, dok u 4. razredu srednje škole taj udio drastično raste te kako samo 13% učenika nikada nije pilo (Slika 18). Sličan trend se vidi u mjerenju unutar posljednjih godinu dana i posljednjih 30 dana (Slika 19). Dobiveni rezultati pokazuju jasan obrazac porasta konzumacije alkohola s porastom dobi i školskog razreda. U 7. razredu većina učenika nikad nije pila alkohol u posljednjih godinu dana (69%), dok udio onih koji nikada nisu pili opada iz razreda u razred – na 41,4% u 8. razredu, zatim 36,9% u 1. srednje i 33,3% u 2. srednje, da bi u 3. srednje pao na 19,8%, a u završnom razredu srednje škole dosegnuo najnižu vrijednost od 15,4%. Istovremeno raste udio učenika koji alkohol piju učestalije, što je najuočljivije u višim razredima srednje škole. U 7. i 8. razredu najviše je učenika u kategorijama povremenog pijenja (1–2 ili 3–5 puta), dok se u srednjoškolskim razredima premješta težište prema učestalijim obrascima pijenja gdje je posebno vidljivo povećanje kategorija 10–19 puta, 20–39 puta i 40 ili više puta. U završnom razredu čak 24,4% učenika navodi da je u posljednjih 12 mjeseci pilo 40 ili više puta, a u 3. srednje taj udio iznosi 22%. Ovi rezultati ukazuju na progresivno učestaliju konzumaciju alkohola kroz srednjoškolsku dob. Sličan trend prati i konzumacija alkohola u posljednjih 30 dana, iako očekivano s nižim udjelima (Slika 20). U 7. razredu 84,1% učenika navodi da uopće nije konzumiralo alkohol u proteklom mjesecu, dok taj udio s godinama opada, 69,5% u 8. razredu, 60,5% u 1. srednje, 50,3% u 2. srednje, te na samo 34,1% u 3. razredu srednje škole, a u završnom razredu udio nekonzumenata iznosi 29,3%. Najveći pomak vidljiv je u udjelu učenika koji piju povremeno (1–2, 3–5, 6–9 puta mjesečno), gdje od 8. razreda nadalje dolazi do stalnog porasta. U 3. razredu srednje škole 23,1% učenika pilo je 1–2 puta u posljednjih 30 dana, a udio onih koji piju najmanje 6 puta mjesečno ili više kontinuirano raste prema višim razredima. Ovi podaci svjedoče da se tijekom srednjoškolskih godina alkohol sve više integrira u društveni život adolescenata, prelazeći iz povremenih eksperimentalnih iskustava u redovitu praksu.

U analizi ponašanja mladih vezanih uz alkohol važno je razlikovati nekoliko razina rizika. Nije svaka konzumacija jednako štetna, ali određeni obrasci – posebno oni koji uključuju gubitak kontrole ili

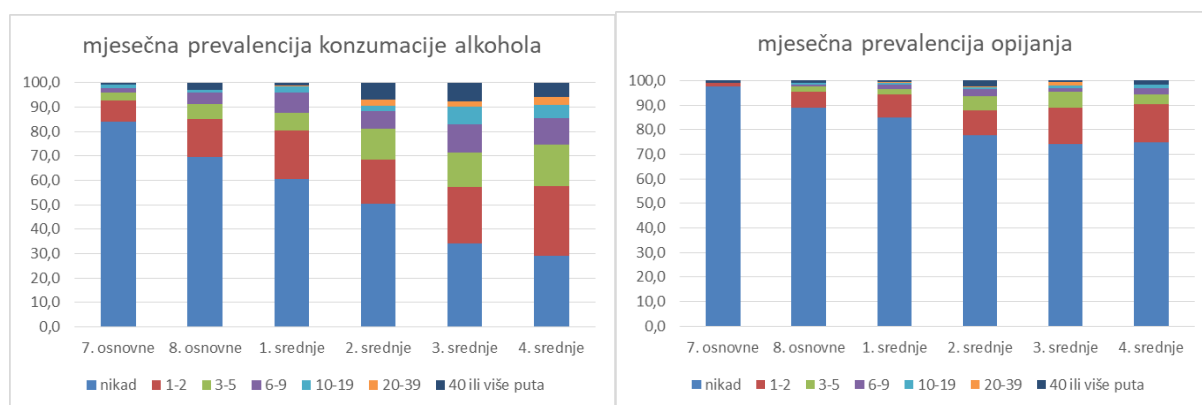
ekscesivnu količinu alkohola – nose značajne posljedice za zdravlje i sigurnost adolescenata. Važno je razlikovati konzumaciju od opijanja. Konzumacija alkohola označava svako namjerno uzimanje alkoholnog pića, bilo u malim ili većim količinama, bilo povremeno ili redovito, a može započeti kao socijalno i kulturno prihvaćena praksa (npr. čaša vina u obiteljskim prigodama), dok je opijanje pokazatelj rizičnijeg obrasca. Opijanje se odnosi na stanje vidljive alkoholne opijenosti, pri kojem dolazi do narušene koordinacije, smanjene prosudbe, usporenih reakcija i promjena u ponašanju (npr. teturanje, glasnost, impulzivnost). To je posljedica kumulativnog unosa alkohola, ne nužno u kratkom vremenu, ali do razine koja remeti funkcioniranje. Ekscesivno pijenje (Binge) podrazumijeva konzumaciju velike količine alkohola u kratkom vremenskom razdoblju – najčešće se definira kao pet ili više pića zaredom. To je obrazac koji značajno povećava rizik od akutne intoksikacije, nesreća, nasilnog ponašanja i sl. Ova dva pojma nisu identična: svako ekscesivno pijenje dovodi do opijenosti, dok svako opijanje ne proizlazi iz ekscesivnog pijenja.

Slika 18. Životna prevalencija konzumacije alkohola i opijanja

Slika 19. Godišnja prevalencija konzumacije alkohola i opijanja

Slika 20. Mjesečna prevalencija konzumacije alkohola i opijanja

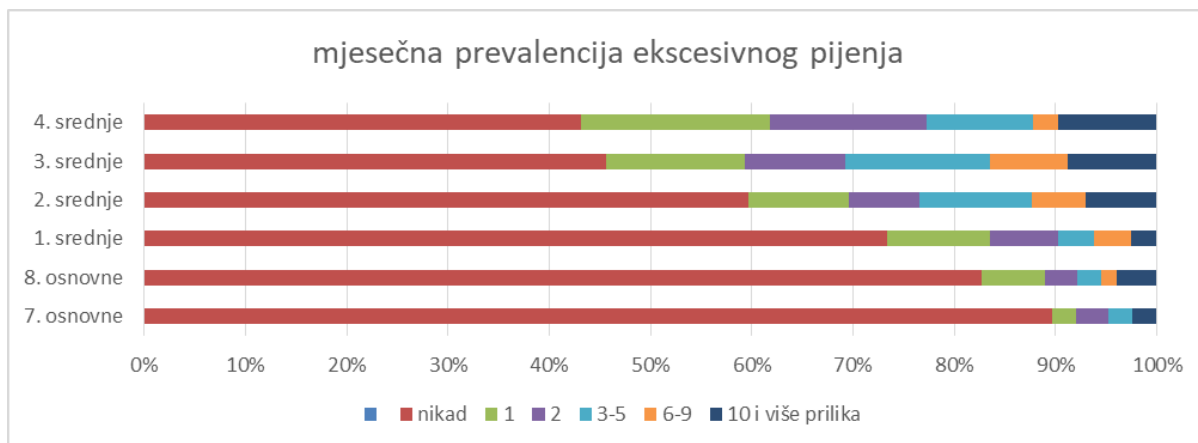
Podaci o iskustvu opijanja u životu ukazuju na jasnu razvojnu progresiju te što su učenici stariji, veći je udio onih koji su se ikada opili (Slika 18). U 7. razredu osnovne škole čak 92,1% učenika navodi da se nikada nije opilo, dok se taj udio s godinama postupno smanjuje: 81,3% u 8. razredu, 65,1% u 1. srednje, 60,8% u 2. srednje, te znatno niže vrijednosti u višim razredima, 42,9% u 3. srednje i 36,6% u 4. razredu. Paralelno raste udio učenika koji navode jedno ili više epizoda opijanja. U 3. i 4. razredu srednje škole primjetan je značajan udio adolescenata koji se nisu opili samo jednom ili dvaput, već više puta (35,2% - 37,4%). Ovi podaci sugeriraju da se u srednjoškolskoj dobi dio mladih premješta iz skupine ne-konzumenata u skupine s učestalijim i potencijalno rizičnim obrascima pijenja alkohola.

Kod opijanje u posljednjih 12 mjeseci vrijednosti su nešto niže od životne prevalencije, ali trend je jednak gdje se opijanje intenzivira s prelaskom u srednju školu (Slika 19). U 7. razredu 92,9% učenika navodi da se u zadnjih godinu dana nije opilo, u 8. razredu taj udio pada na 83,6%, a u 1. srednje na 70,8%. U završnom razredu srednje škole udio učenika bez epizode opijanja u zadnjih 12 mjeseci iznosi tek 52%, što znači da se gotovo polovica učenika barem jednom napila tijekom posljednjih godinu dana. Posebno je važno istaknuti porast redovitijih epizoda opijanja u srednjoškolskom periodu: u 3. razredu 21,4% učenika a u 4. srednje 25,2% učenika navode više od 3 epizode opijanja u posljednjoj godini. Udio onih koji su se opili 40 ili više puta u protekloj godini i dalje je relativno nizak, no ipak prisutan (2,4% u završnom razredu).

Mjesečna prevalencija očekivano je najniža, ali i ovdje se vidi jasan obrazac rasta s dobi (Slika 20). U 7. razredu 97,6% učenika nije imalo epizodu opijanja u zadnjih 30 dana, dok se taj udio spušta na 89,1% u 8. razredu i 85,1% u 1. srednje. U 3. srednje bez opijanja je 74,2%, a u 4. razredu 74,8%, što upućuje na blago stabiliziranje, ali i dalje s osjetno nižim razinama nego u osnovnoj školi. Povećava se udio učenika koji se povremeno opijaju – 1–2 puta u posljednjih 30 dana prijavljuje 14,8% učenika u 3. razredu i 15,4% u završnom razredu, dok intenzivnije epizode (3–5 puta ili više) čine manji, ali prisutni udio učenika i to 11,0% učenika trećeg razreda te 9,8% učenika 4. razreda.

Dobiveni rezultati pokazuju jasan porast učestalosti ekscesivnog pijenja s porastom dobi učenika (Slika 21). U 7. razredu osnovne škole 89,7% učenika navodi da u posljednjih mjesec dana nije imalo epizodu ispijanja pet ili više pića zaredom, dok taj udio već u 8. razredu pada na 82,0%, a u 1. razredu srednje škole na 73,3%. Učenici 2. razreda srednje škole još češće prijavljuju ovakva ponašanja gdje samo 59,6% njih navodi da binge epizode nisu imali, što znači da ih je više od 40% u tom razdoblju barem jednom pretjerano konzumiralo alkohol. Najveći pomak vidljiv je u 3. i 4. razredu srednje škole, gdje je 54,4% odnosno 56,9% učenika posljednjih mjesec dana pilo 5 i više alkoholnih pića za redom u kratkom vremenskom periodu. Učestalost takve konzumacije alkohola također raste proporcionalno dobi. U nižim razredima osnovne škole najčešće se radi o jednokratnim ili vrlo rijetkim epizodama (1–2 puta mjesečno). Međutim, u 4. srednje 22,8%, u 2. srednje 23,4% te u 3. srednje 30,8% učenika prijavljuje ekscesivno pijenje 3–5 i više puta mjesečno, što ukazuje na prisutnost visokorizične skupine koja konzumira alkohol izrazito intenzivno.

Zaključno, prema izloženim podacima jasno je kako problem nije samo u činjenici da mladi piju, nego u tome kako piju. Konzumacija alkohola postaje sve češća s godinama, dok ekscesivno pijenje i opijanje naglo rastu u srednjoj školi, gdje trebamo imati na umu posljedice takvih obrazaca koje su povezane s većim rizikom od razvoja ovisnosti, psihosocijalnih problema, nesreća, nasilja i sl.

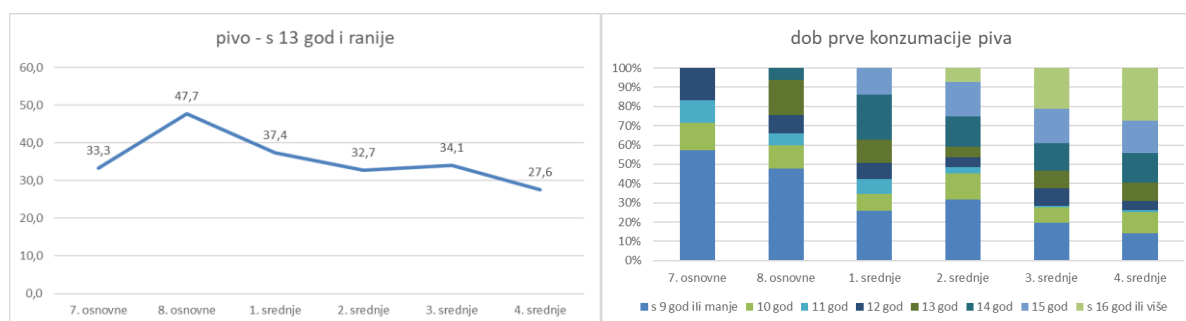

Slika 21. Mjesečna prevalencija konzumacije alkohola i opijanja

3.2. Dob početka konzumacije alkohola

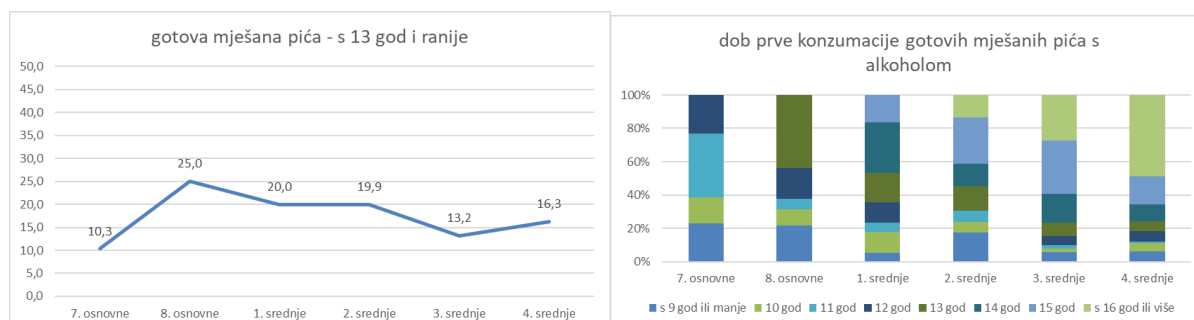
U istraživanjima rizičnih ponašanja posebnu pozornost treba obratiti na problematična ponašanja u ranijoj životnoj dobi, zbog veće vjerojatnosti potencijalnih posljedica. Početak konzumacije piva pomiče se prema kasnijoj dobi kroz razrede, ali i dalje značajan broj učenika počinje piti do 13. godine. U osnovnoj školi većina učenika koji su probali pivo navodi vrlo rani početak, dok se u srednjoj školi najčešće prvi put pije u dobi od 14 do 16 godina (Slika 22). Unatoč tome, u svim razredima ostaje

prisutan udio onih koji su pivo počeli piti s 13 godina ili ranije, što pokazuje da je rani početak stabilno prisutan. Rani početak pijenja piva (s 13 godina i ranije) najizraženiji je u 8. razredu osnovne škole (47,7%), dok se u srednjoj školi taj udio blago smanjuje, ali ostaje visok (od 37,4% u 1. srednje do 27,6% u 4. srednje). Čak i u 7. razredu već 33,3% učenika ima iskustvo pijenja piva prije ili sa 13 godina, što pokazuje ranu konzumaciju ovog pića.

Slika 22. Dob prve konzumacije piva

Kod gotovih miješanih pića s alkoholom dob prvog pijenja postupno se pomiče prema starijoj adolescenciji. U osnovnoj školi se prvi kontakti uglavnom javljaju prije 13. godine, iako rjeđe nego kod piva. U srednjoj školi sve je češće da se prvi put konzumiraju oko 14. ili 15. godine, no i ovdje se zadržava udio učenika koji započinju s 13 godina ili mlađi, što ukazuje na kontinuiranu izloženost mlađih adolescenata ovoj vrsti alkohola (Slika 23). Udio učenika koji počinju piti gotova miješana pića s 13 godina i ranije raste od 10,3% u 7. razredu osnovne do 25,0% u 8. razredu. U srednjoj školi se situacija stabilizira s udjelima od 20,0% u 1. srednje do 16,3% u završnom razredu, što upućuje na nešto kasniji početak u odnosu na pivo.

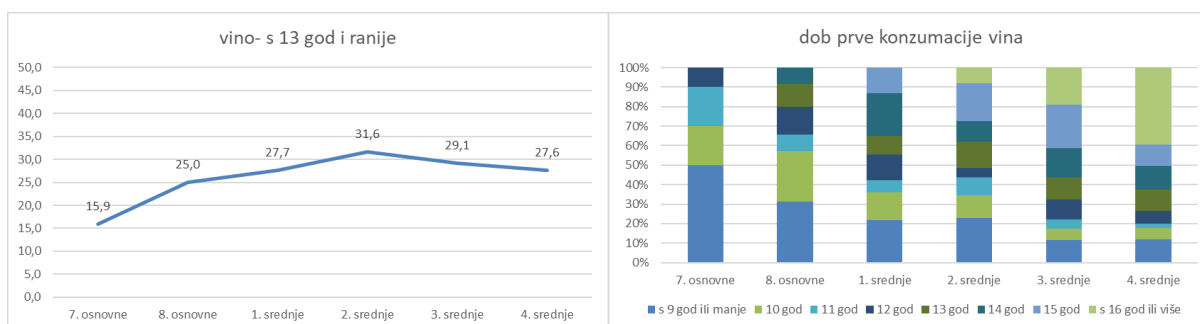

Slika 23. Dob prve konzumacije gotovih miješanih pića

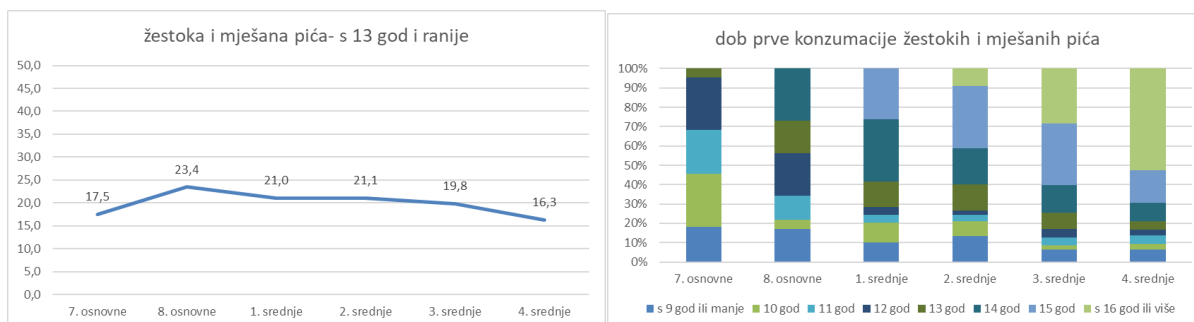
Vino se pokazuje kao jedno od pića koje se počinje piti najranije. Već u osnovnoj školi veći udio učenika koji su probali vino čini to do 13. godine (Slika 24), što može upućivati na dostupnost vina u obiteljskom okruženju. U 7. razredu 15,9% učenika pilo je vino do 13. godine, a taj udio raste do 31,6% u 2. srednje.

I u starijim razredima srednje škole ostaje visok, s 29,1% u 3. srednje i 27,6% u 4. srednje, što ukazuje na stalnu prisutnost ranog kontakta s vinom.

Žestoka pića u osnovnoj školi počinje piti relativno mali udio učenika, ali i među njima je početak uglavnom do 13. godine (Slika 25). U srednjoj školi dob prvog pijenja najčešće se pomiče na razdoblje od 14 do 16 godina, no i dalje je prisutna skupina onih koji navode konzumaciju prije 13. godine, što ovaj oblik pijenja svrstava u rizične obrasce već u ranoj adolescenciji. Početak konzumacije žestokih pića prije ili sa 13 godina kreće od 17,5% u 7. razredu i raste do 23,4% u 8. razredu, nakon čega se održava na sličnim razinama tijekom srednje škole (od 21,0% do 16,3%). Ovaj obrazac pokazuje da se i jača pića započinju piti u ranoj adolescenciji.

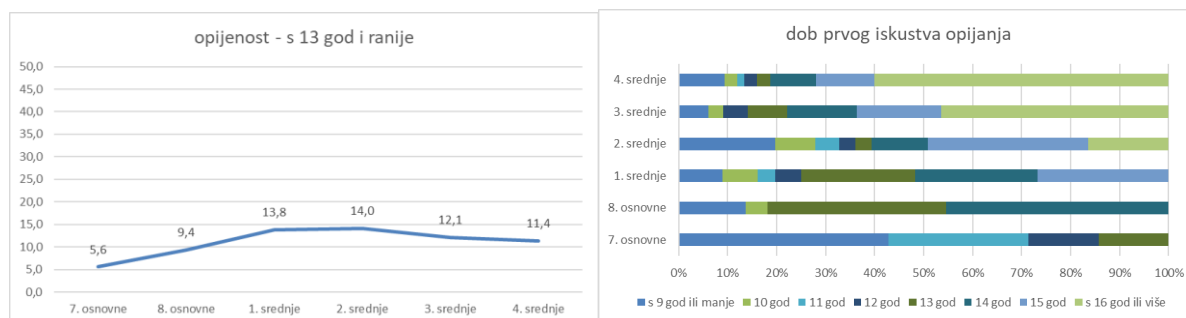

Slika 24. Dob prve konzumacije vina

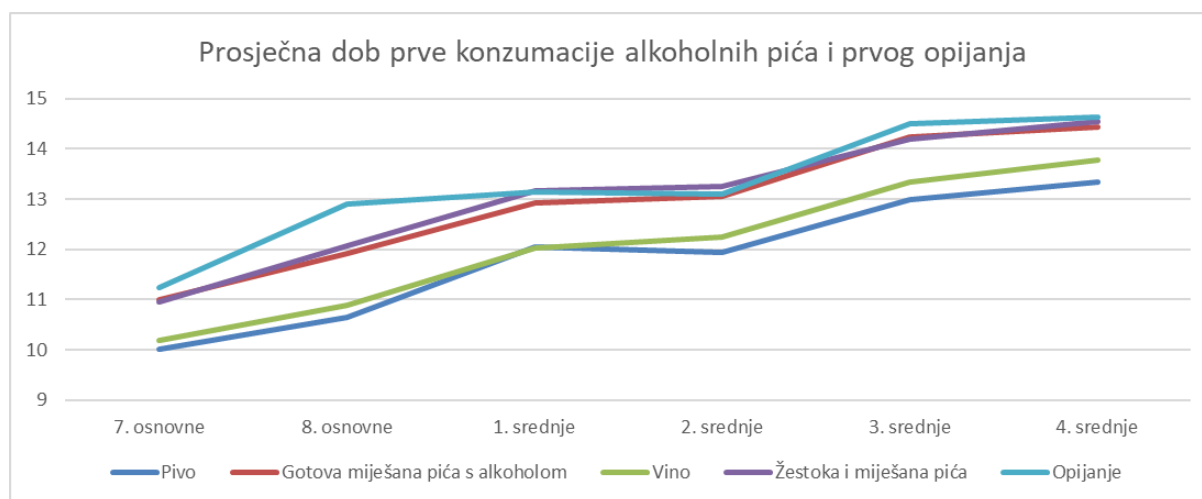
Slika 25. Dob prve konzumacije žestokih i mješanih pića

Prvo opijanje najrjeđe je u osnovnoj školi, no i tada se pojavljuje kod učenika prije ili oko 13. godine. Ulaskom u srednju školu dob prvog opijanja i dalje u značajnom broju slučajeva ostaje unutar razdoblja do 13 godina, iako se sve češće pomiče prema 14. i 15. godini (Slika 26). Rani početak opijanja prisutan je kod manjeg dijela učenika, ali trend je rastući pri ulazu u srednju školu. Udio raste sa 5,6% u 7. razredu na 13,8% u 1. srednje i 14,0% u 2. srednje, da bi u završnom razredu ostao na 11,4%, što ukazuje da se rizična konzumacija razvija ubrzo nakon prvog kontakta s alkoholom. To pokazuje da se prelazak iz prvih iskustava alkohola u opijanje kod dijela adolescenata događa vrlo rano.

Slika 26. Dob prvog iskustva opijanja

Prosječna dob prve konzumacije alkoholnih pića pokazuje postupan porast kako učenici prelaze u više razrede, što znači da dio njih počinje piti ranije, dok drugi s godinama počinju konzumirati sve više i jača alkoholna pića (Slika 27). Pivo i vino imaju najraniji početak (oko 10 godina u 7. razredu), što ukazuje da su ta pića najčešće prvo iskustvo s alkoholom u djetinjstvu. Gotova miješana i žestoka pića počinju se konzumirati kasnije, s prosječnom dobi početka između 12 i 14,5 godina u srednjoj školi, što odgovara postupnoj eskalaciji u jačini alkohola kako učenici odrastaju. Početak opijanja također se značajno pomiče prema kasnijim razredima, s oko 11 godina u 7. razredu do preko 14,6 godina u 4. srednje, što odražava razvoj rizičnih obrazaca pijenja kako se približavaju punoljetnosti. Ukupno gledano, dob početka jasno raste po razredima i prikazuje tipičan tranzicijski obrazac: rana eksperimentacija → kasnija učestalija i riskantnija konzumacija.

Slika 27. Prosječna dob prve konzumacije

Trendovi sve ranijeg prosječnog početka u nižim razredima ne znače nužno da današnji učenici počinju piti ranije, nego najčešće odražavaju razlike u pamćenju, percepciji i definiciji pijenja. Mlađi učenici često jasnije pamte skoro događaje, dok stariji učenici početke konzumacije mogu zaboraviti ili reinterpretirati, npr. povremeni gutljaj u obitelji više ne doživljavaju kao "pravo pijenje". Također, kako

učenici odrastaju, mijenja se standard ponašanja: ono što su kao mlađi smatrali važnim događajem (npr. prvi gutljaj vina na rođendanu) kasnije im postaje nebitno, dok se “početak” za njih pomiče na situacije s vršnjacima ili opijanjem. Ove metodološke nedostatke moguće je premostiti korištenjem longitudinalnih praćenja istih učenika kroz vrijeme, što uklanja problem naknadnog sjećanja i omogućava realniji uvid u stvarnu dob početka rizične konzumacije.

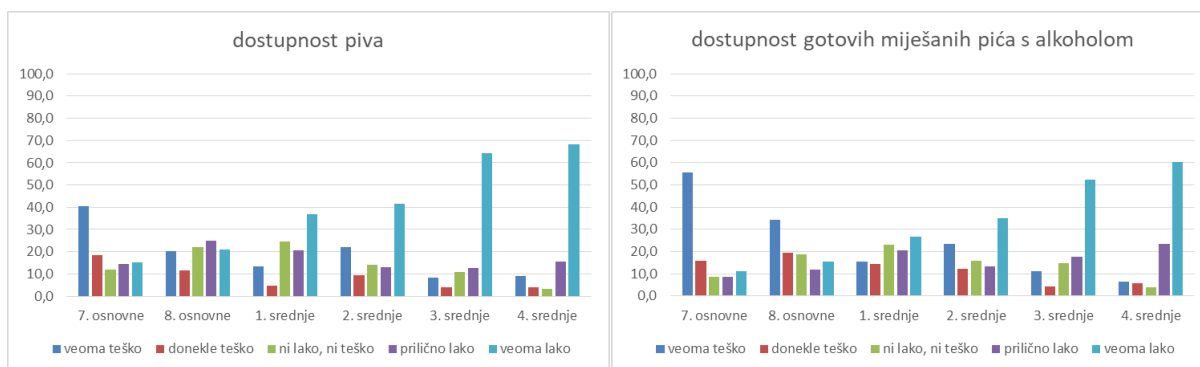
3.3. Procjena dostupnosti alkoholnih pića

Podaci o percepciji dostupnosti alkoholnih pića među učenicima osnovnih i srednjih škola nude vrijedan uvid u razvojni tijek odnosa mladih prema alkoholu. Rezultati pokazuju da pivo učenici doživljavaju kao najdostupnije alkoholno piće već od kraja osnovne škole. Dok u 7. razredu tek 15% učenika smatra da ga je „veoma lako“ nabaviti, taj postotak rapidno raste u srednjoj školi te u završnim razredima doseže gotovo 70% (Slika 28, Slika 30). Takav podatak potvrđuje da pivo često funkcionira kao „ulazno piće“, prvo iskustvo s alkoholom, te se njegova društvena prihvatljivost prenosi i u percepciju mladih.

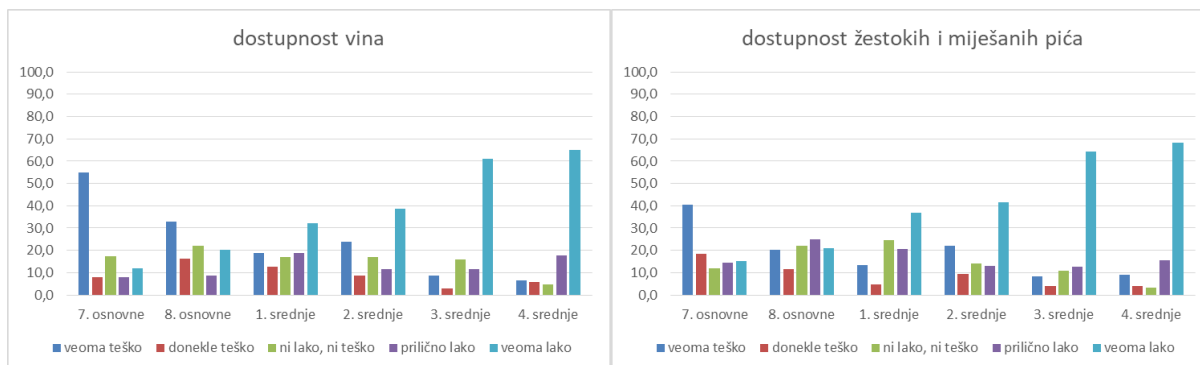
Gotova miješana pića (tzv. „alkopops“) u osnovnoj školi još uvijek nisu lako dostupna (tek oko 11% učenika 7. razreda smatra da ih je vrlo lako nabaviti), no već u prvom razredu srednje škole četvrtina učenika vjeruje da ih može bez problema dobiti. Do završnih razreda srednje škole ta se brojka penje na više od 60% (Slika 28, Slika 30). Ovi napitci, često marketinški oblikovani kao privlačni mladima, pokazuju zabrinjavajući porast dostupnosti i time povećavaju rizik od rane i redovitije konzumacije.

Vino se, slično pivu, doživljava kao relativno lako dostupno, s osobitim porastom u srednjoj školi. Dok polovica učenika sedmih razreda navodi da bi im bilo veoma teško doći do vina, već u trećem srednje gotovo dvije trećine smatra da ga je vrlo lako nabaviti (Slika 29, Slika 30). Ovdje je vidljiv utjecaj kulturnih obrazaca gdje vino se u mnogim obiteljima koristi u posebnim prigodama, pa ga adolescenti percipiraju kao prirodno prisutno u kućnom okruženju.

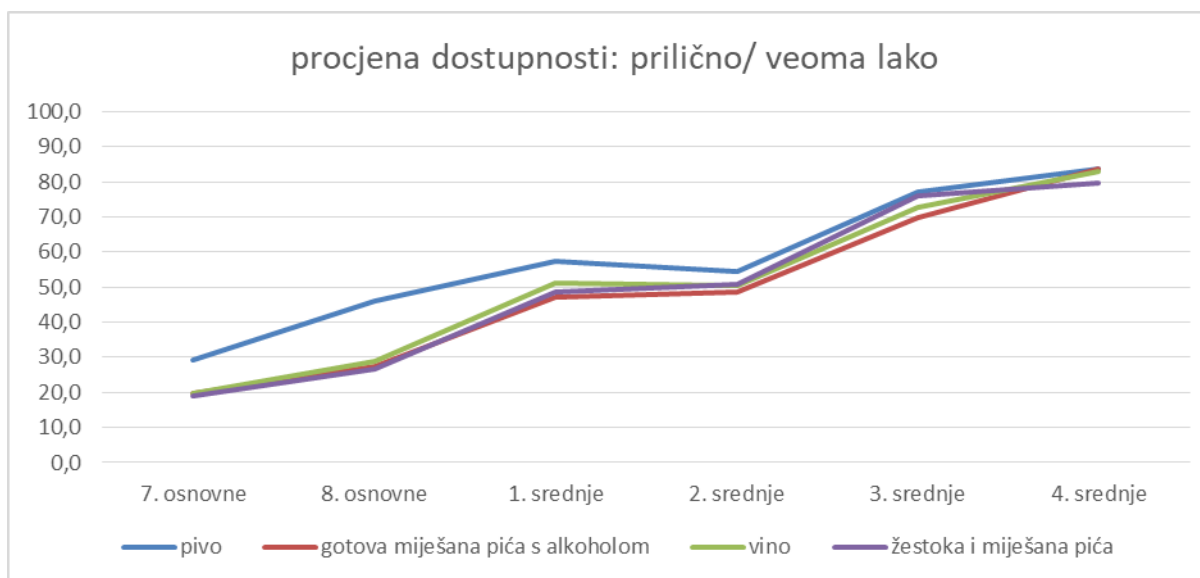
Žestoka pića učenici osnovne škole percipiraju kao najteže dostupna, više od polovice učenika sedmih razreda smatra da ih je „veoma teško“ nabaviti. Međutim, već u prvom razredu srednje škole situacija se mijenja: gotovo 30% ispitanika navodi da bi im bilo „veoma lako“ doći do žestokih pića, a u završnim razredima srednje škole taj postotak prelazi 60% (Slika 29, Slika 30). Ovaj nagli porast posebno zabrinjava jer se radi o pićima s višim udjelom alkohola i većim rizikom od opijanja.

Slika 28. Percepcija dostupnosti piva i gotovih miješanih pića sa alkoholom

Slika 29. Percepcija dostupnosti vina te žestokih i mješanih pića

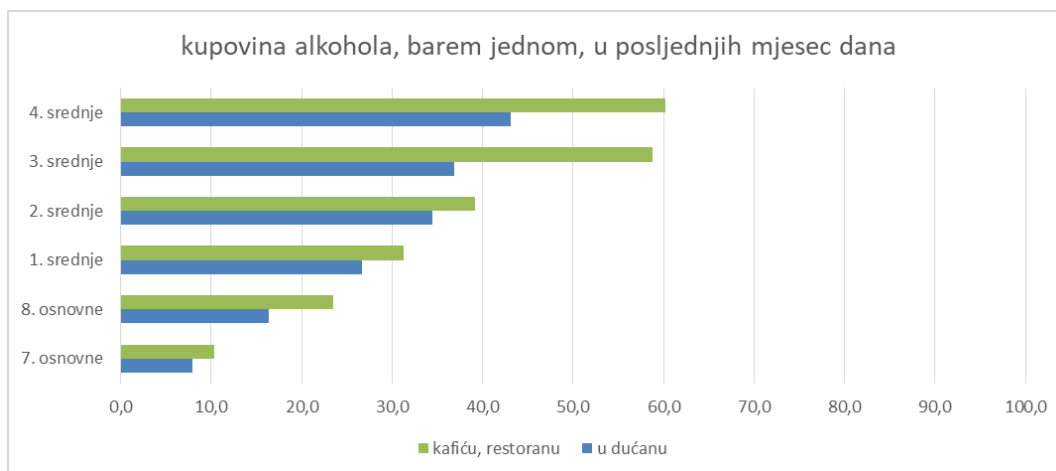

Slika 30. Percepcija prilično i veoma lake dostupnosti alkoholnih pića

Analiza dostupnosti alkoholnih pića među učenicima jasno ukazuje na zabrinjavajući obrazac: kako učenici odrastaju, percepcija lakoće nabavke alkohola naglo raste, a najizraženija je kod piva i žestokih pića u završnim razredima srednje škole.

Podaci o iskustvu kupovine alkohola u posljednjih mjesec dana pokazuju značajan porast s dobi. Učestalost kupovine alkohola u dućanima progresivno raste od 7,9% u 7. razredu osnovne škole do

43,1% u 4. razredu srednje škole. Istovremeno, kupovina u kafićima i restoranima pokazuje još izraženiji trend porasta, s 10,3% u 7. razredu do 60,2% u 4. razredu srednje škole (Slika 31). Ovi podaci ukazuju na zabrinjavajuću dostupnost alkoholnih pića maloljetnicima, posebno u ugostiteljskim objektima, gdje više od polovice učenika završnih razreda srednje škole izvještava o osobnom iskustvu kupovine.

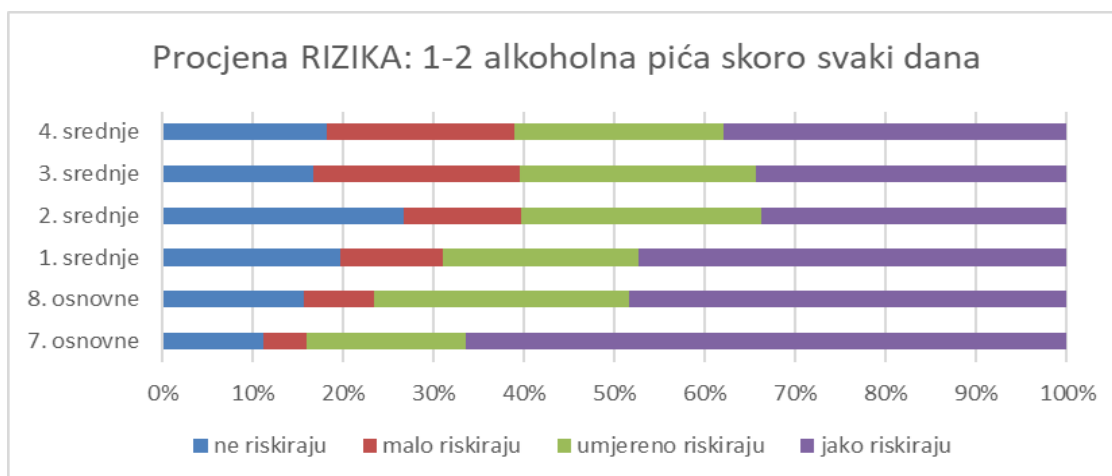
Slika 31. Iskustvo barem jedne kupovine alkohola na prodajnim mjestima u posljednjih mjesec dana

3.4. Procjena rizika prilikom konzumiranja alkohola

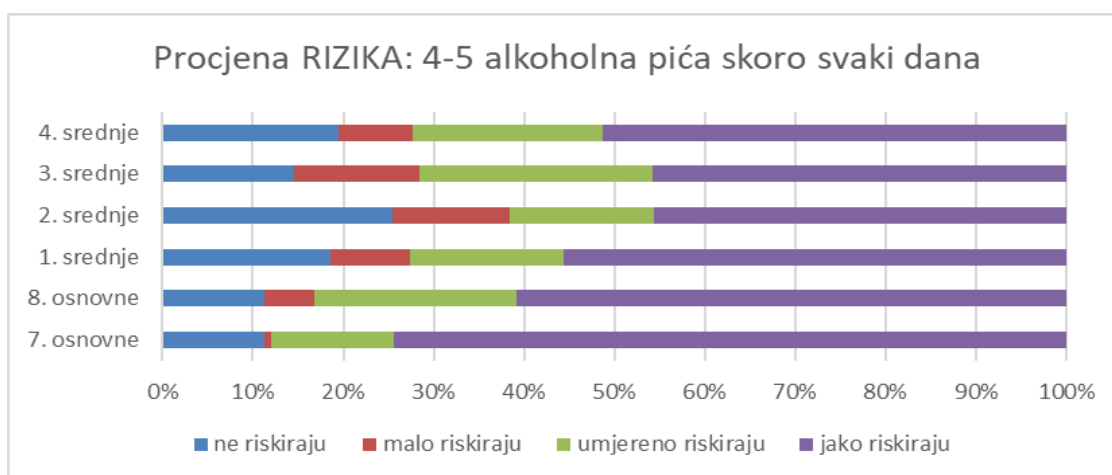
Učenici su procjenjivali koliko riskiraju vlastito zdravlje konzumacijom alkohola. U svim razredima većina učenika procjenjuje jedno ili dva alkoholna pića gotovo svaki dan kao jako rizično (Slika 32), iako se taj udio postupno smanjuje od 7. razreda osnovne (65,9%) prema završnim razredima srednje škole (37,4%). Istovremeno raste udio učenika koji smatraju da se radi o malo ili umjereno rizičnom ponašanju, osobito u srednjoj školi (ukupno oko 43% u 3. i 4. razredu). Ovakav trend sugerira slabljenje percepcije rizika svakodnevnog pijenja s odrastanjem.

Većina učenika pije četiri ili pet pića gotovo svaki dan procjenjuje kao visoko rizično, od 73,8% u 7. razredu do 51,2% u 4. srednje (Slika 33). No u usporedbi s prethodnim rizikom, učenici ipak češće prepoznaju veću opasnost ove količine alkohola, osobito u srednjoj školi, gdje je udio onih koji smatraju da se radi o "ne riskiraju" i dalje nizak (oko 14–25% ovisno o razredu).

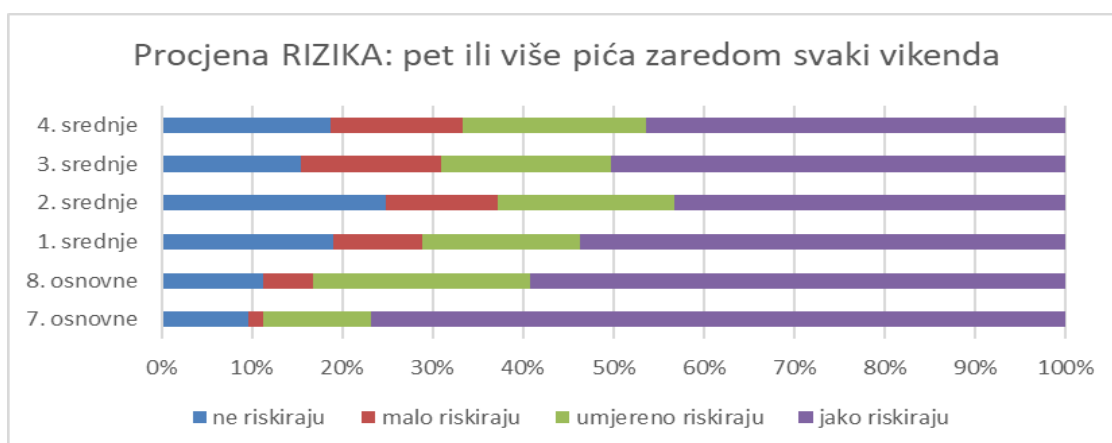
Procjena rizika prilikom konzumacije pet ili više pića zaredom svakog vikenda je zapravo obrazac ekscesivnog pijenja te ga većina učenika procjenjuje kao jako rizičan, ali i tu se udio s godinama smanjuje, sa 76,2% u 7. razredu na 46,3% u završnom razredu srednje škole (Slika 34). Pritom raste udio onih koji smatraju da se radi o umjerenom riziku (do 20,3% u 4. srednje), što ukazuje na postupno prihvaćanje vikend-opijanja kao društvenog standarda.

Slika 32. Procjena rizika: popijeno jedno ili dva alkoholna pića svaki dan

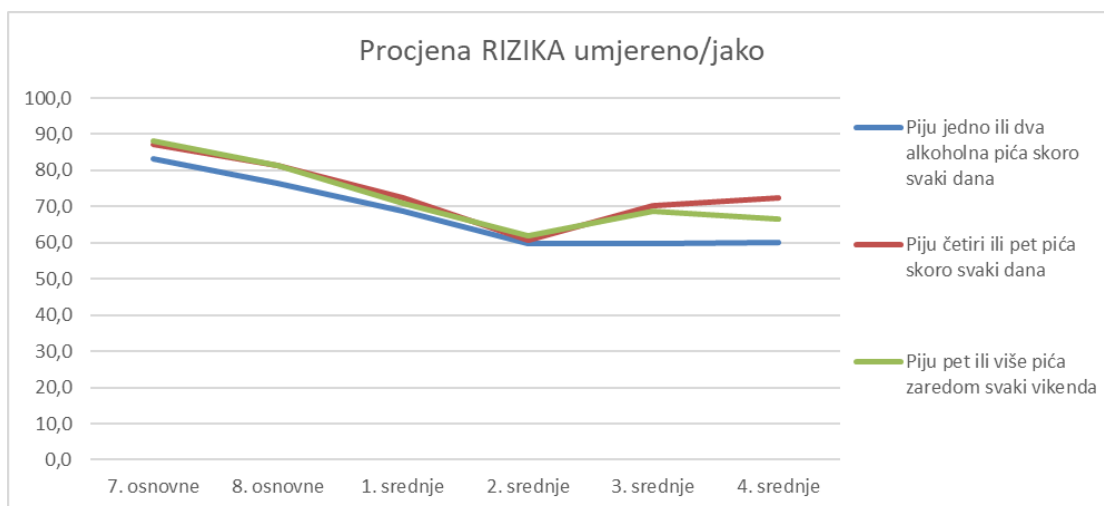
Slika 33. Procjena rizika: popijeno četiri ili pet alkoholnih pića svaki dan

Slika 34. Procjena rizika: popijeno četiri ili pet alkoholnih pića svaki dan

Podaci pokazuju da velika većina učenika u svim razredima prepoznaje umjeren i visok rizik povezan s navedenim obrascima pijenja alkohola, ali se percepcija rizika postupno smanjuje s dobi (Slika 35). Za

svakodnevno konzumiranje jednog do dva pića, udio učenika koji procjenjuju takvo ponašanje rizičnim pada s 83,3% u 7. razredu na oko 60% u završnom razredu srednje škole. Kod konzumiranja četiri do pet pića gotovo svaki dan, iako rizik objektivno raste, percepcija pada s 87,3% na 72,4%. Slično, binge drinking vikendom (pet ili više pića zaredom) prelazi iz 88,1% u 7. osnovne na 66,7% u 4. razredu srednje škole. Dakle, iako su učenici u početku vrlo svjesni rizika, tijekom školovanja postaju manje zabrinuti zbog pijenja alkohola, što upućuje na normalizaciju i društveno prihvaćanje rizičnog pijenja s odrastanjem.

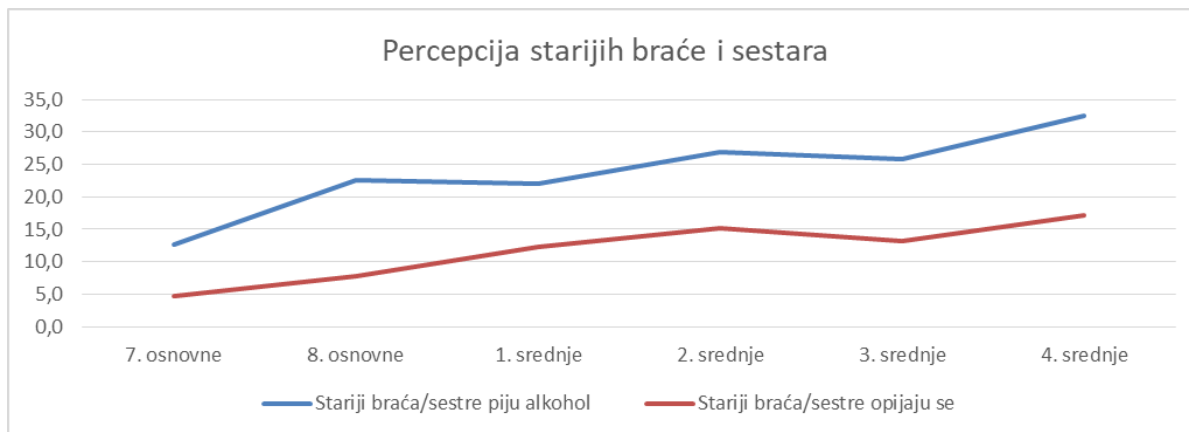
Slika 35. Procjena rizika: umjereno i veoma riskantno ponašanje

3.5. Procjena zastupljenosti konzumacije alkohola u okolini i reakcije roditelja

Podaci ukazuju da s porastom dobi učenika raste i udio onih koji navode da njihova starija braća ili sestre piju alkohol, od 12,7% u 7. razredu do 32,5% u 4. razredu srednje škole, što odražava i veću vjerojatnost da starija braća/sestre imaju dob u kojoj se konzumacija alkohola tipično pojavljuje (Slika 36). Istovremeno se smanjuje udio učenika koji tvrde da stariji brat/sestra ne pije, s 50,0% u 7. razredu na 42,3% u završnom razredu, a udio odgovora „ne znam“ ostaje relativno nizak, ali je nešto viši u srednjoj školi (maksimalno 9,7% u 1. razredu). Kada je riječ o opijanju, vidljiv je sličan trend: udio učenika koji navode da se starija braća/sestre opijaju raste s 4,8% u 7. razredu na 17,1% u 4. razredu srednje škole, dok se oni koji tvrde da se stariji brat/sestra ne opija kreću iznad 50% u većini razreda, ali uz oscilacije (npr. pad na 48,0% u 2. razredu). Ovi nalazi dosljedno ukazuju na to da se s odrastanjem učenika povećava i njihova izloženost rizičnim obrascima pijenja u obitelji, želeći time istaknuti potencijalnu modelirajuću ulogu starije braće i sestara u razvoju vlastitih stavova i ponašanja vezanih uz alkohol.

U ranoj adolescentnoj dobi pojavljuje se snažan porast izloženosti vršnjačkoj konzumaciji alkohola: udio ispitanika koji navode da nijedan njihov prijatelj ne pije pada s 70,6% u 7. razredu na samo 17,9% u 4. razredu, dok se istovremeno udio onih koji navode da većina ili skoro svi prijatelji piju povećava s

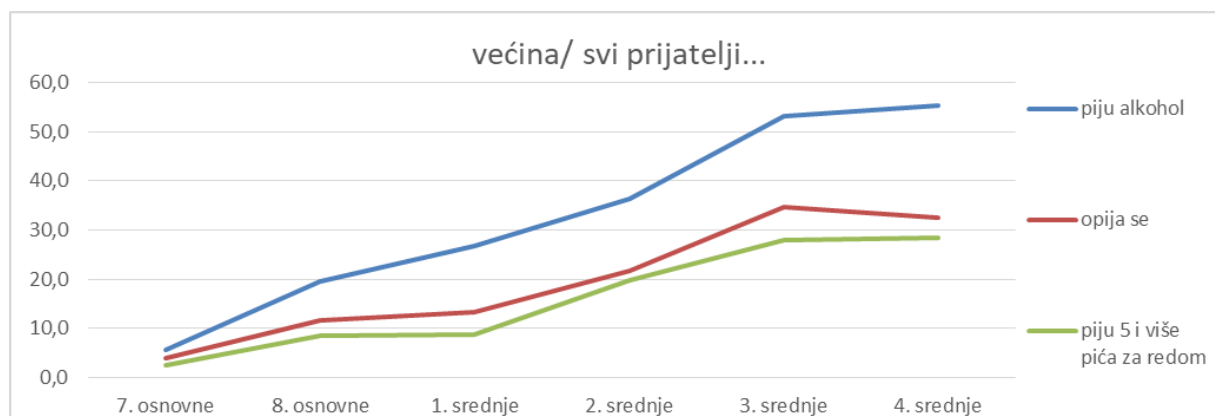
vrlo niskih vrijednosti u osnovnoj školi do 30,1% (većina) i 25,2% (skoro svi) u završnom razredu (Slika 37). Pomak u percepciji pijenja među prijateljima događa se između 8. razreda i početka srednje škole (npr. „nijedan“ sa 39,1% na 34,4%, a „skoro svi“ s 8,6% na 10,8%), što ukazuje na intenzivnu širenje društvene mreže konzumatora u prijelaznom razdoblju.

Slika 36. Procjena pijenja i opijanja starijeg brata i/ili sestre

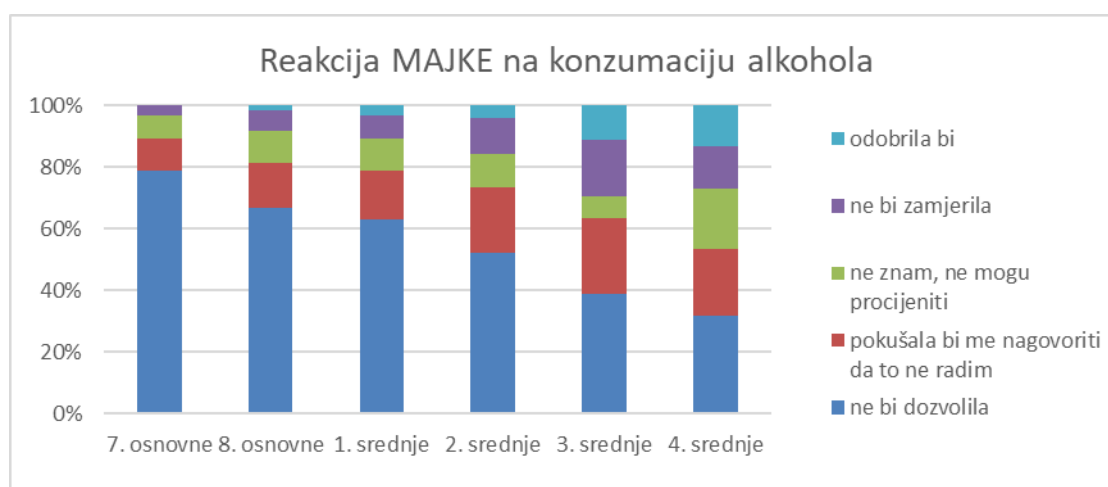
Percepcija prijatelja koji se opijaju također se značajno mijenja kroz školovanje. Udio ispitanika koji navode da nijedan njihov prijatelj se ne opija smanjuje s 86,5% u 7. razredu na 26,8% u 4. razredu, dok se kategorije „poneki“, „većina“ i „skoro svi“ rastu do razina od 22,8%, 16,3% i 16,3% u završnom razredu (Slika 37). Posebno je uočljivo da se već od 2. i 3. razreda srednje bilježi znatan porast učestalosti opijanja među vršnjacima (npr. „skoro svi“ raste sa 4,7% u 8. razredu na 13,2% u 3. razredu), što sugerira da se rizični obrasci pijenja konsolidiraju i šire unutar prijateljskih skupina tijekom srednjoškolskog razdoblja.

Konačno, za ekscesivno pijenje (5 i više pića za redom u jednoj prilici; eng. binge) vidljiv je sličan, ali pomalo odgođen trend: udio onih koji navode kako nijedan prijatelj ekscesivno ne pije smanjuje se sa 88,1% u 7. razredu na 26,8% u 4. razredu, dok se istodobno udio kategorija „rijetki“, „poneki“ i „većina/skoro svi“ postupno povećava, na primjer „poneki“ s 1,6% na 22,0%, a „skoro svi“ s 0% na 13,8%. Ovi obrasci konsistentno pokazuju rast socijalne izloženosti rizičnom pijenju: od gotovo zanemarive prisutnosti u osnovnoj školi do relativno učestalih slučajeva u mrežama prijatelja u završnim razredima srednje škole, što ukazuje na potencijalnu normalizaciju ekscesivnog ponašanja kod adolescenata.

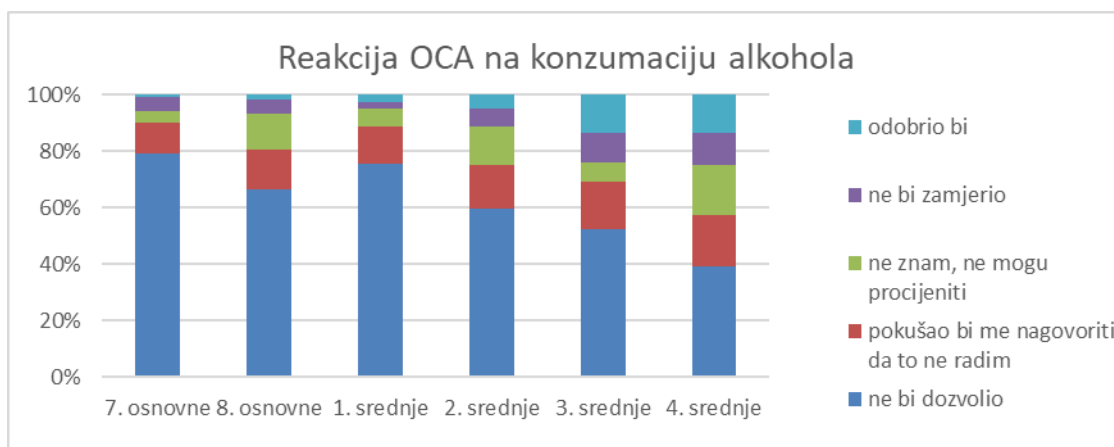

Slika 37. Procjena kako većina/ svi prijatelji piju i opijaju se

Ispitanici su imali priliku procijeniti reakcije svojih roditelja (zasebno za oca i za majku) vezano uz opijanje. Na pitanje „Što misliš kako bi tvoja majka reagirala da učiniš sljedeće?“ i „Što misliš kako bi tvoj otac reagirao da učiniš sljedeće?“ učenici su mogli odgovarati „Ne bi dozvolio/la“, „Pokušao/la bi me od toga odgovoriti“, „Ne bi mi zamjerio/la“, „Odobrio/la bi“ i „Ne znam“. Reakcije roditelja na konzumaciju alkohola pokazuju jasnu dobnu dinamiku popuštanja stavova. U 7. razredu velika većina majki (77,0%) i očeva (76,2%) izjavljuje da ne bi dozvolila da njihovo dijete pije alkohol, no udio takve zabrane postupno opada do završnog razreda srednje škole, gdje strogo zabranjuje svega 31,7% majki i 38,2% očeva (Slika 38; Slika 39). Paralelno raste broj roditelja koji bi reagirali blaže: sve je više onih koji bi „pokušali nagovoriti“ da se ne pije, ali ipak tolerirali konzumaciju (majke 15,4–21,1%, očevi 12,8–17,9%), kao i onih koji ne bi zamjerali ili bi čak odobrili pijenje. Takvi odobravajući stavovi porastom adolescencije postaju vidljiviji (majke 13,8%, očevi 13,0% u završnom razredu), što upućuje na promjenu roditeljske percepcije pijenja iz strogo neprihvatljivog ponašanja prema „očekivanom“ dijelu odrastanja.

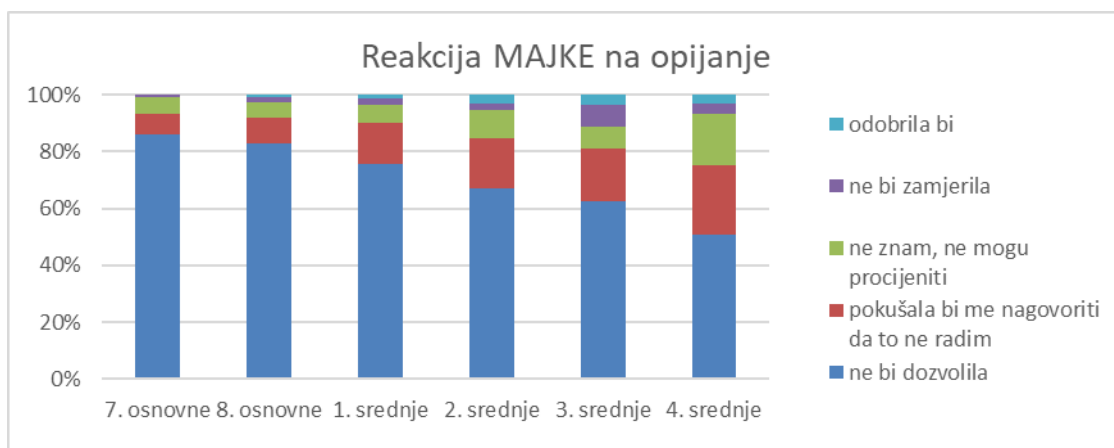

Slika 38. Reakcija majke na konzumaciju alkohola

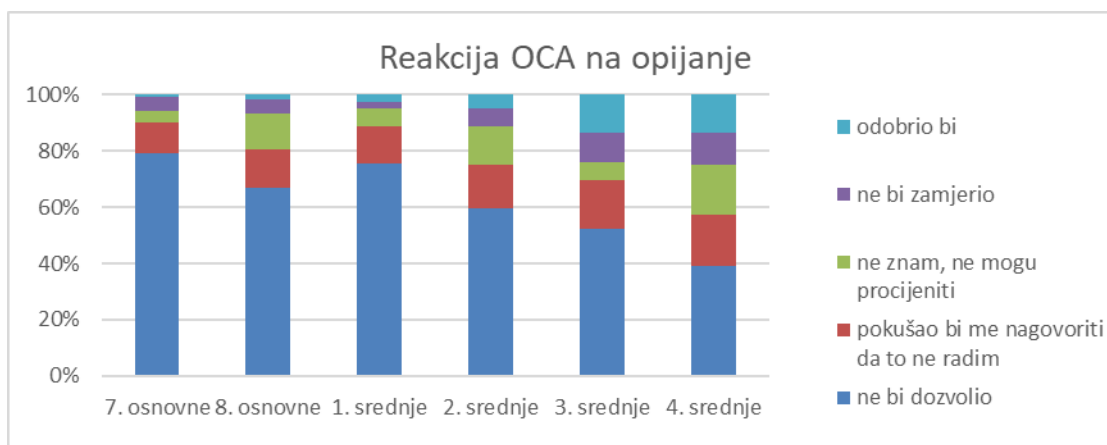

Slika 39. Reakcija oca na konzumaciju alkohola

Reakcije roditelja na opijanje ostaju strože nego na samo pijenje, ali i ovdje se vidi zabrinjavajući trend popuštanja s dobi. Majke i očevi u 7. razredu gotovo jednoglasno ne bi dozvolili opijanje (84,1% oboje), no do 4. razreda srednje taj udio pada na 50,4% majki i 58,5% očeva (Slika 40; Slika 41). Time je većina roditelja i dalje zaštitnički nastrojena. Značajano raste udio učenika koji percipiraju kako bi ih roditelji „pokušali nagovoriti da ne rade“, majke do 24,4%, očevi do 15,4% čime se pokazuje da se zabrana zamjenjuje pregovaranjem. Također se povećava i broj roditelja koji ne bi zamjerali ili bi čak odobrili opijanje, što u završnom razredu čini ukupno oko 8–10% roditelja. Ovi rezultati sugeriraju postupnu normalizaciju rizičnog pijenja među adolescentima, uz potencijalno umanjenu roditeljsku kontrolu upravo u razdoblju najvećih zdravstvenih i sigurnosnih rizika.

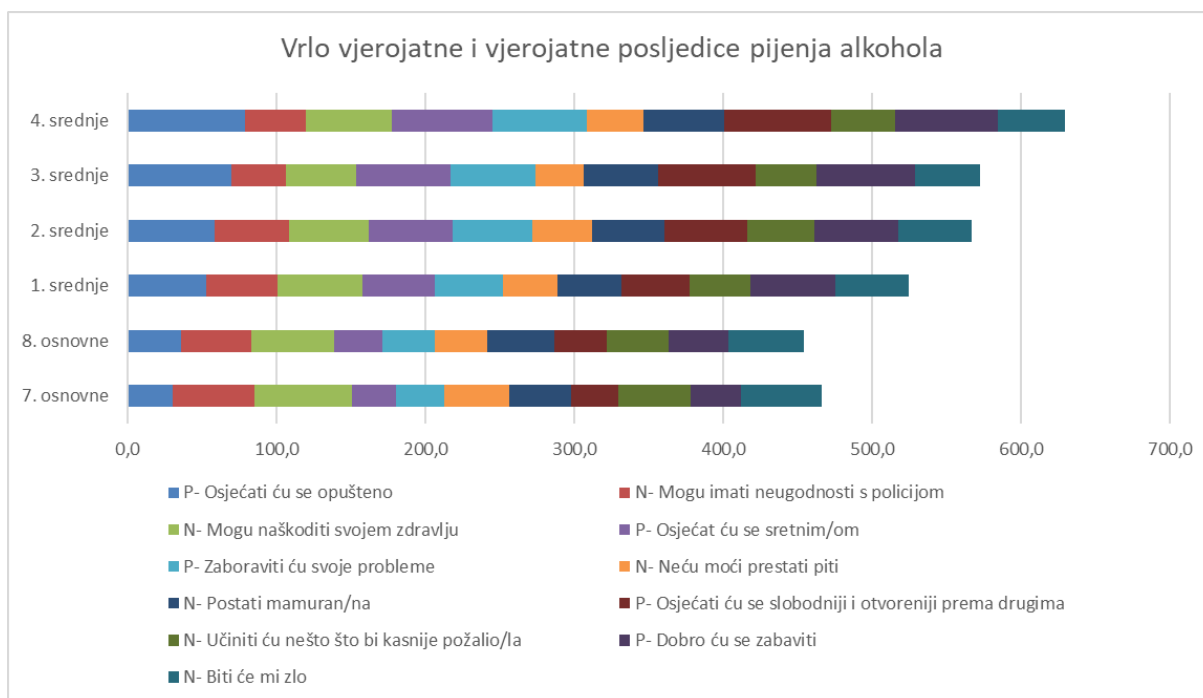
Slika 40. Reakcija majke na opijanje

Slika 41. Reakcija oca na opijanje

3.6. Procjena posljedica konzumacije alkohola

Učenici sve više očekuju pozitivne učinke pijenja alkohola kako odrastaju, a ti se pozitivni očekivani ishodi s godinama intenziviraju (Slika 42). Dok se u 7. razredu samo 30–34% ispitanika slaže da bi se osjećali opušteno ili zabavljeno, taj udio u 4. razredu srednje škole raste na vrlo visokih 69–79% (npr. osjećaj opuštenosti 78,9%, dobra zabava 69,1%). Slično raste i očekivanje da će alkohol pomoći u socijalnoj otvorenosti (71,5% u završnom razredu) te zaboravljanju problema (63,4%).

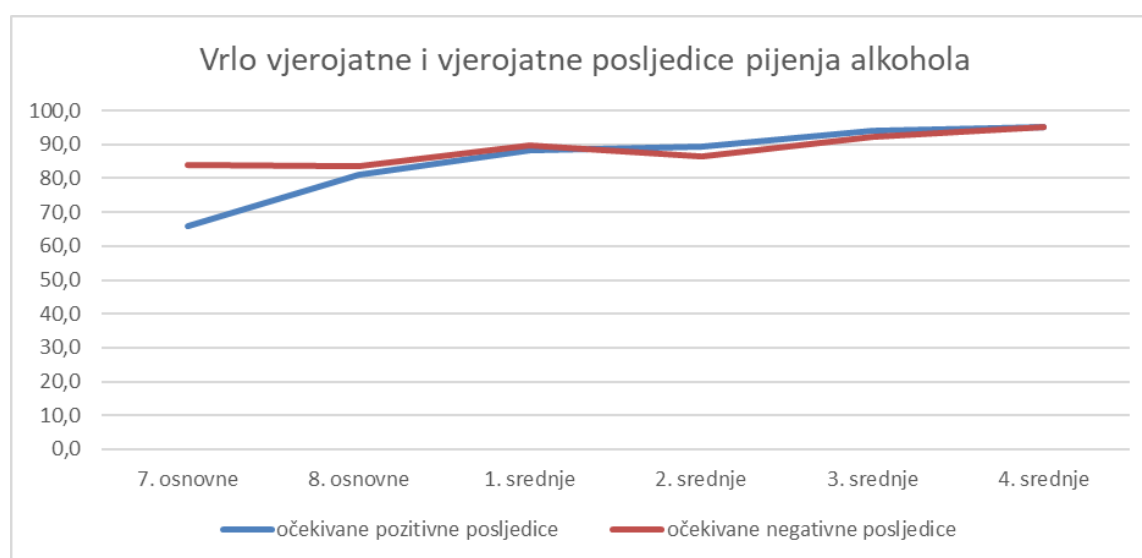
Slika 42. Vrlo vjerojatne i vjerojatne posljedice pijenja alkohola

Istodobno, očekivanja negativnih posljedica ostaju visoka kroz sve razrede, iako se počinju lagano smanjivati tijekom srednjoškolskog razdoblja. Primjerice, percepcija rizika od neugodnosti s policijom

opada s 54,8% u 7. razredu na 36,3% u 3. razredu, dok zabrinutost zbog trajnog zdravlja također pada s početnih 65,9% na 47,3% u 3. razredu (uz skok na 57,7% u završnom razredu). Učinci poput mamurluka i osjećaja žaljenja ostaju na stabilno visokoj razini oko 43–55%.

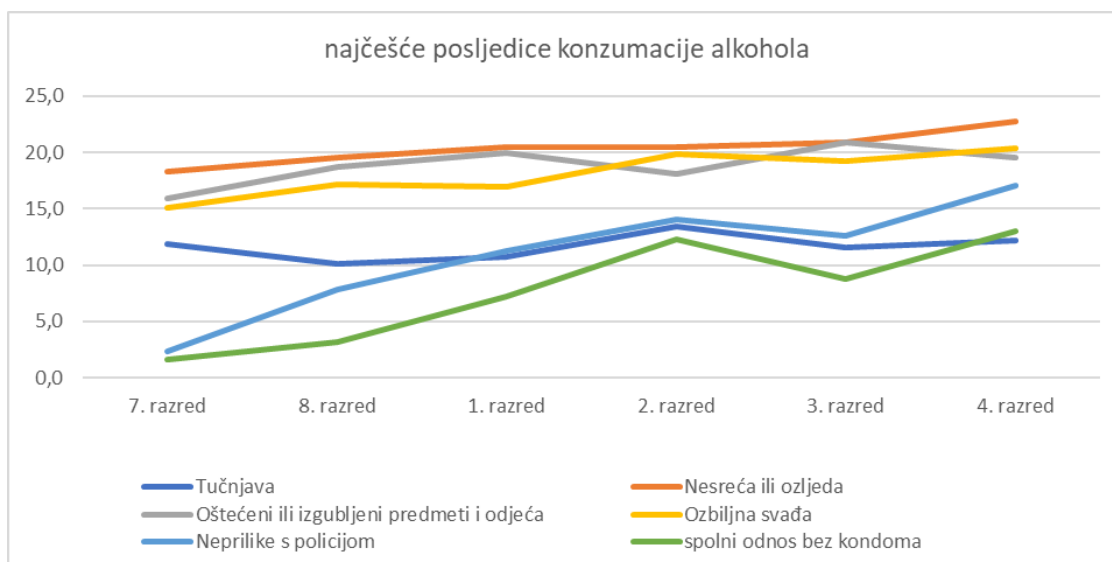
Ako grupiramo očekivane posljedice konzumacije alkohola na „pozitivne“ i „negativne“, gdje su „pozitivne posljedice“ *Osjećati ću se opušteno, Osjećati ću se sretnim/om, Zaboravit ću svoje probleme, Osjećat ću se slobodniji i otvoreniji prema drugima, Dobro ću se zabaviti* a „negativne posljedice“ *Mogu imati neugodnosti s policijom, Mogu naškoditi svojem zdravlju, Neću moći prestati piti, Postati mamuran/na, Učinit ću nešto što bi kasnije požalio/la, Bit će mi zlo* rezultati ukazuju na uzlazni trend očekivanih pozitivnih posljedica, koji od 65,9% u 7. razredu raste na 95,1% u 4. razredu srednje škole (Slika 43). Takvi podaci ukazuju na snažnu ulogu alkohola u društvenom životu adolescenata i sve izraženiju vjeru kako alkohol poboljšava raspoloženje i druženje. Očekivane negativne posljedice ostaju vrlo prisutne (od 83,6% do 95,1%). Ovaj raskorak od visoke svjesnosti rizika uz istodobno precjenjivanje koristi predstavlja posebno rizičan obrazac u kojem mladi svjesno stavljaju užitak i društvene benefite ispred mogućih štetnih ishoda.

Pitali smo učenike jesu li i koliko puta u posljednjih 12 mjeseci doživjeli *Tučnjavu, Nesreću ili ozljedu, Ozbiljne probleme s roditeljima, Ozbiljne probleme s prijateljima, Slabiji uspijeh u školi, Bio/la žrtvom razbojstva ili krađe, Neprilike s policijom, Morao/la ići na bolničko liječenje ili primljen/na u Hitnu, Upustio/la se u spolni odnos bez kondoma, Upustio/la se u spolni odnos što su požalio/la sljedeći dan*, a da je bilo zbog konzumacije alkohola. Podaci o posljedicama konzumacije alkohola pokazuju jasnu progresiju rizika kroz dob, pri čemu već u osnovnoj školi dio adolescenata iskusi ozbiljne negativne ishode (Slika 44).

Slika 43. Vrlo vjerojatno i vjerojatno očekivane posljedice konzumacije alkohola

U 7. razredu značajan udio učenika navodi nesreće ili ozljede (18,3%) te svađe (15,1%), dok u srednjoj školi ti udjeli dodatno rastu, dosežući 20–23% u višim razredima (Slika 44). Nevolje s policijom dramatično se povećavaju, od svega 2,4% u 7. razredu do 17,1% u 4. razredu srednje škole što ukazuje na sve rizičnije oblike pijenja. Spolno rizična ponašanja također postaju sve češće posljedice: spolni odnos bez kondoma raste s 1,6% u 7. razredu na 13,0% u 4. razredu, dok odnosi zbog kojih žale sljedeći dan rastu s 1,6% na također 13,0%. Učestalost ozbiljnih incidenta poput neželjenih seksualnih napada gotovo se petostruko povećava, s 1,6% na 8,1%. Iako su neki pokazatelji (npr. tučnjave) relativno stabilni kroz razrede, ukupna slika ukazuje da kako raste dostupnost i razina konzumacije alkohola, tako naglo rastu i posljedice, posebice one povezane sa sigurnošću, zakonom i seksualnim zdravljem. Ti trendovi potvrđuju potrebu za ranim i kontinuiranim preventivnim programima, jer štetni ishodi nisu ograničeni samo na starije adolescente, već su prisutni već u osnovnoškolskoj populaciji.

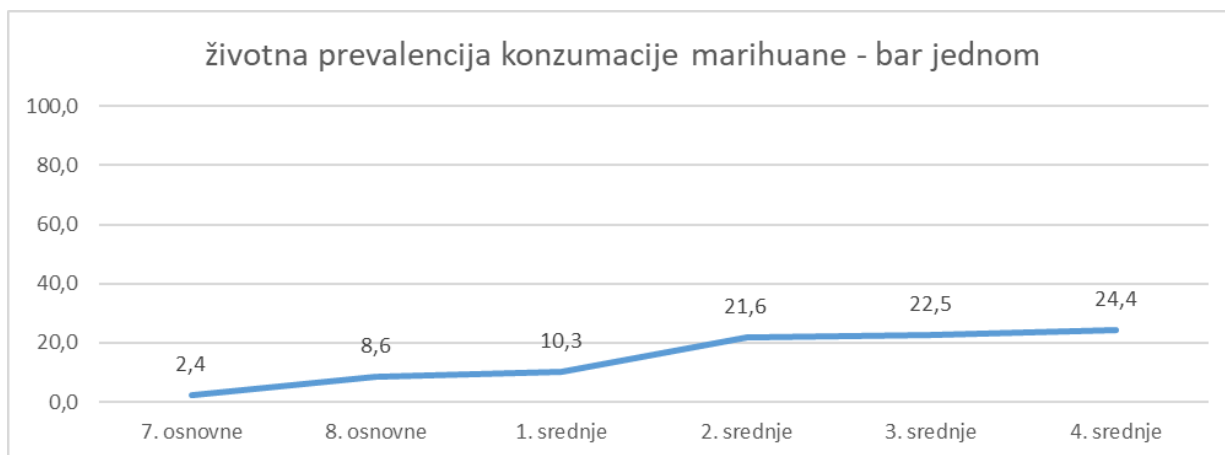

Slika 44. Najčešće posljedice pod utjecajem alkohola

4. Marihuana

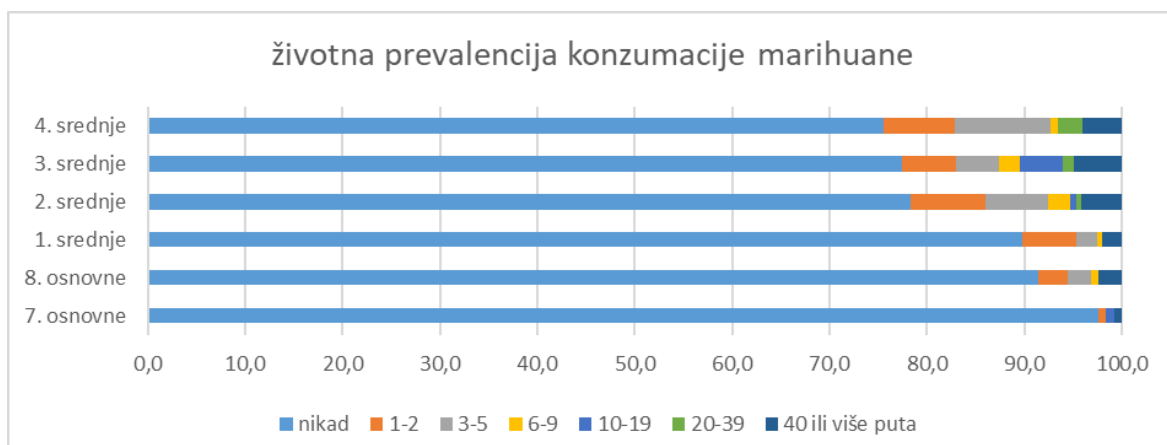
4.1. Prevalencija konzumacije marihuane

Kanabis ili marihuana je najčešće korišteno ilegalno opojno sredstvo među djecom i mladima. Podatci ovog istraživanja ukazuju kako učestalost povremenog eksperimentiranja raste s godinama. Životnu prevalenciju konzumacije marihuane “bar jednom” koja postupno raste od 7. razreda osnovne škole (2,4%) do 2. razreda srednje škole, gdje je vidljiv nagli porast (21,6%), zatim taj postotak ostaje relativno stabilan u 3. i 4. razredu srednje škole (22,5% - 24,4%) (Slika 45).

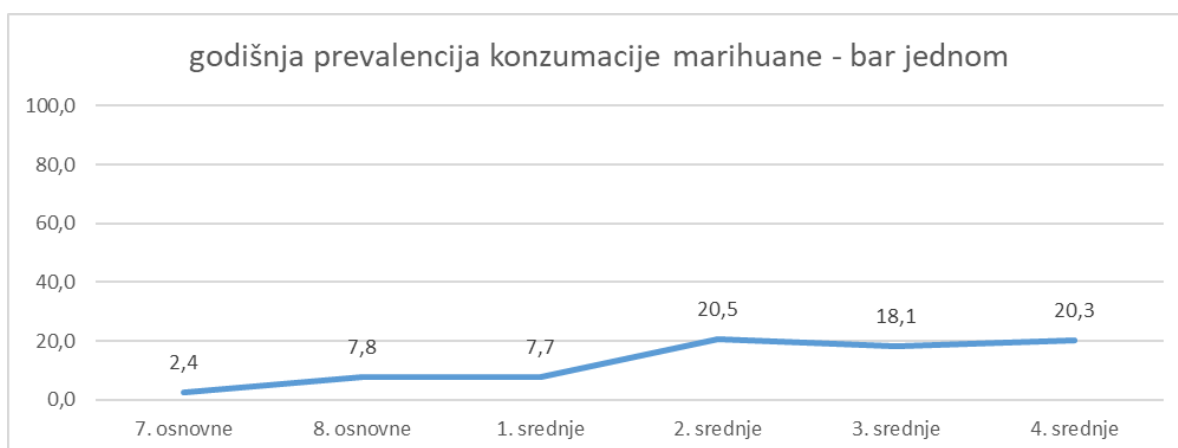
Slika 45. Životna prevalencija konzumacije marihuane

Učenici koji su kanabis konzumirali 1–2 puta čine 0,8% u 7. razredu, 3,1% u 8. razredu, 5,6% u 1. srednje, 7,6% u 2. srednje, 5,5% u 3. srednje i 7,3% u 4. srednje (Slika 46). Učenici koji su konzumirali 3–5 puta također su malobrojni u osnovnoj školi (0% u 7. razredu i 2,3% u 8. razredu), ali njihov udio raste u srednjoj školi: 2,1% u 1. srednje, 6,4% u 2. srednje, 4,4% u 3. srednje i 9,8% u 4. srednje. Konzumacija 20–39 puta nije zabilježena u osnovnoj školi ni u 1. razredu srednje (0%), javlja se kod 0,6% učenika 2. srednje, zatim kod 1,1% učenika 3. srednje i 2,4% učenika 4. srednje. Najrjeđa, ali prisutna kategorija “40 ili više puta” bilježi 0,8% u 7. razredu, 2,3% u 8. razredu i 1. razredu srednje, zatim 4,1% u 2. razredu, 4,9% u 3. razredu i 4,1% u 4. razredu srednje. Sveukupno, podaci pokazuju da je eksperimentiranje s kanabisom vrlo rijetko u osnovnoj školi, ali postupno postaje učestalije u srednjoj školi, osobito u višim razredima.

Slika 46. Životna prevalencija konzumacije marihuane

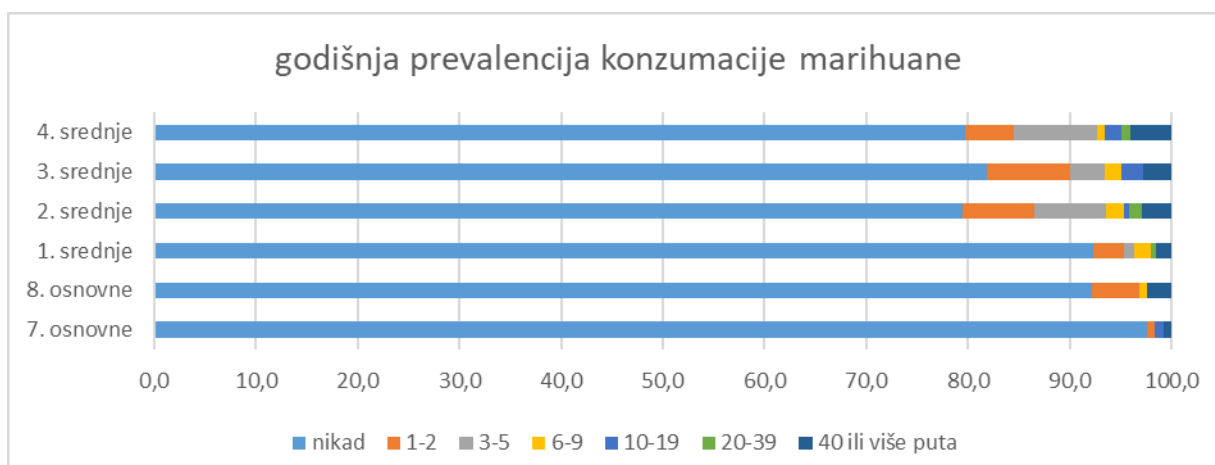
U posljednjih godinu dana “bar jedna” konzumacija marihuane postupno raste od 7. razreda osnovne škole (od nekih 2.4%) do 2. razreda srednje škole, gdje je vidljiv nagli porast (20,5%), zatim je vidljiv blagi pad u 3. srednje (18,1%) i blago raste u 4. srednje (20,3%) (Slika 47).

Slika 47. Godišnja prevalencija konzumacije marihuane

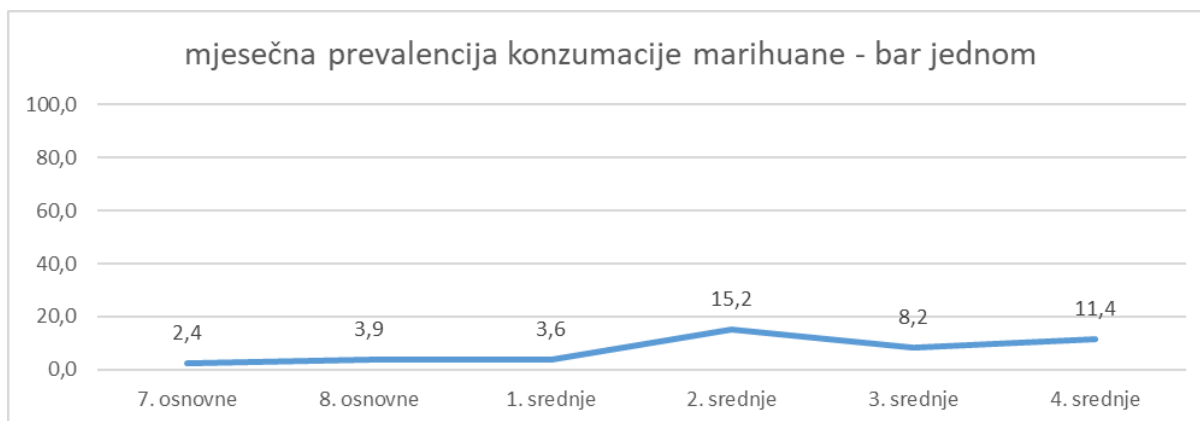
Učestalost konzumacije marihuane ili hašiša posljednjih 12 mjeseci razlikuje se prema dobi učenika. Manji dio učenika navodi povremenu konzumaciju, najčešće 1–2 puta u protekloj godini. Takvih je 0,8% u 7. razredu, 4,7% u 8. razredu, 3,1% u 1. srednje, 7,0% u 2. srednje, 8,2% u 3. srednje i 4,9% u 4. srednje. Učestalije konzumiranje (3–5 puta) se ne pojavljuje u 7. i 8. razredu, ali se javlja od 1. srednje naviše: 1,0% u 1. srednje, 7,0% u 2. srednje, 3,3% u 3. srednje i 8,1% u 4. srednje. Korištenje 6–9 puta u posljednjih godinu dana bilježi se sporadično: 0,8% u 8. razredu, 1,5% u 1. srednje, 1,8% u 2. srednje, 1,6% u 3. srednje i 0,8% u 4. srednje. Konzumacija 10–19 puta pojavljuje se rijetko – 0,8% u 7. razredu, 0% u 8. i 1. razredu srednje, potom 0,6% u 2. srednje, 2,2% u 3. srednje i 1,6% u 4. srednje. Uporaba 20–39 puta nije zabilježena u osnovnoj školi, javlja se kod 0,5% učenika 1. srednje, 1,2% učenika 2. srednje i 0,8% učenika 4. srednje. Najintenzivnija kategorija – 40 ili više puta u posljednjih 12 mjeseci

obuhvaća 0,8% učenika 7. razreda, 2,3% učenika 8. razreda, 1,5% u 1. srednje, 2,9% u 2. srednje, 2,7% u 3. srednje i 4,1% u 4. srednje. Sveukupno, većina učenika svih dobi nije koristila kanabis u protekloj godini, ali se s prelaskom u srednju školu bilježi blagi porast povremene i učestalije konzumacije.

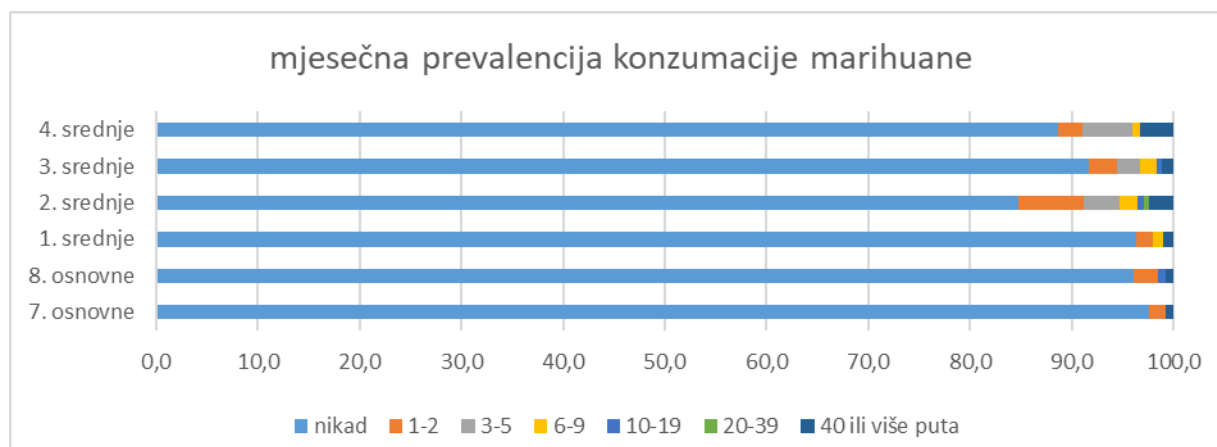
Slika 48. Godišnja prevalencija konzumacije marihuane

Udio učenika koji su “bar jednom” konzumirali marihuanu u posljednjih mjesec dana također postupno raste od 7. razreda osnovne škole (2,4%) do 2. razreda srednje škole, gdje je vidljiv nagli porast (15,2%), zatim opet pada u 3. srednje (8,2%) i blago raste u 4. srednje (11,4%) (Slika 49).

Slika 49. Mjesečna prevalencija konzumacije marihuane

Prema učestalosti konzumacije posljednjih mjesec dana većina učenika navodi da nikada nije koristila kanabis u proteklom mjesecu (Slika 50). U 7. razredu to iznosi 97,6%, u 8. razredu 96,1%, u 1. razredu srednje 96,4%, u 2. razredu 84,8%, u 3. razredu 91,8%, te u 4. razredu srednje 88,6%. Manji broj učenika prijavljuje povremenu konzumaciju 1–2 puta u posljednjih 30 dana: 1,6% u 7. razredu, 2,3% u 8. razredu, 1,5% u 1. srednje, 6,4% u 2. srednje, 2,7% u 3. srednje te 2,4% u 4. srednje.

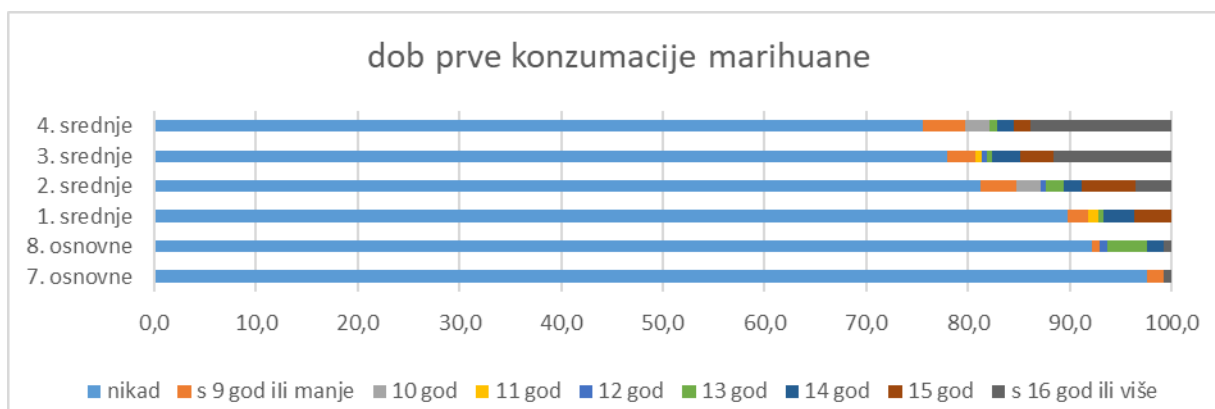

Slika 50. Mjesečna prevalencija konzumacije marihuane

Konzumacija 3–5 puta nije zabilježena u osnovnoj školi ni u 1. srednje, ali se javlja u 2. srednje (3,5%), 3. srednje (2,2%) i 4. srednje (4,9%). Uporaba 6–9 puta prisutna je samo kod manjeg broja učenika: 1,0% u 1. razredu srednje, 1,8% u 2. razredu, 1,6% u 3. razredu i 0,8% u 4. razredu. Korištenje 10–19 puta bilježi se sporadično: 0,8% u 8. razredu, 0,6% u 2. srednje i 0,5% u 3. srednje. Kategorija 20–39 puta gotovo se ne pojavljuje – tek 0,6% u 2. srednje. Najintenzivnija kategorija, 40 ili više puta u posljednjih mjesec dana, uključuje 0,8% učenika 7. razreda i 8. razreda, 1,0% u 1. srednje, 2,3% u 2. srednje, 1,1% u 3. srednje i 3,3% u 4. srednje. Općenito, većina učenika nije koristila kanabis u posljednjih 30 dana, a povremena i češća konzumacija javlja se uglavnom kod manjeg dijela učenika srednjih škola, s nešto većom pojavnosti u višim razredima.

4.2. Dob prve konzumacije marihuane

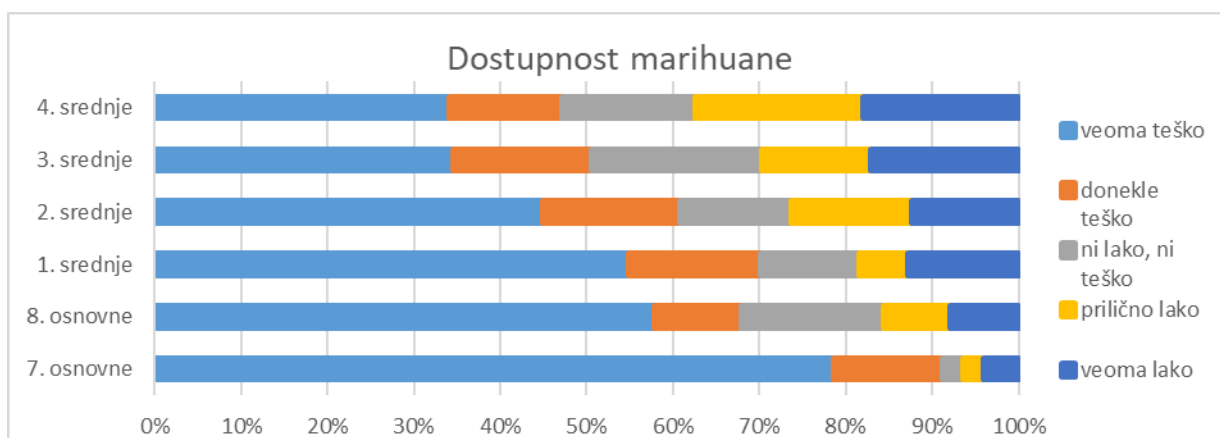
Uvid u početak konzumacije marihuane veoma je važno u epidemiološkom i javnozdravstvenom smislu. Prvo korištenje marihuane s 13 godina i ranije smatra se veoma rizičnim te je evidentirano kod 1,6% učenika 7. razreda i 5,5% učenika osmih razreda osnovne škole te 3,6% učenika prvih razreda, 8,2% učenika drugih razreda, 4,4% učenika trećih te naposljetku 7,3% učenika četvrtih razreda srednjih škola. S 15 godina i kasnije marihuanu je prvi put probalo 3,6% učenika 1. srednje, 8,8% u 2. srednje, 14,8% u 3. srednje i 15,4% u 4. srednje. Općenito, većina učenika nikada nije probala kanabis, dok oni koji jesu najčešće to čine u srednjoj školi, ponajviše s 15 ili 16 godina i kasnije. Ovi nalazi upućuju na to da inicijalno iskustvo s marihuanom postaje sve učestalije s uzrastom, pri čemu se srednja škola, a posebno kasna adolescencija, izdvaja kao kritično razdoblje za prvu konzumaciju ove supstance.

Slika 51. Dob prve konzumacije marihuane

4.3. Procjena dostupnosti marihuane

Marihuana je ilegalno sredstvo ovisnosti, što znači da je zakonom zabranjeno posjedovanje, kupovanje i prodavanje marihuane. Pitali smo učenike da procjene, koliko im je marihuana dostupna ako bi poželjeli nabaviti (Slika 52). U nižim razredima osnovne škole većina učenika smatra da bi im bilo veoma teško nabaviti marihuanu kada bi to poželjeli: tako odgovara 78,6% učenika 7. razreda i 57,8% učenika 8. razreda. Kako učenici prelaze u srednju školu, udio onih koji smatraju da bi nabava bila veoma teška postupno opada: u 1. razredu srednje to misli 54,9%, u 2. razredu 45%, a u 3. razredu i četvrtom 34,6% - 34,1%. Istodobno raste udio učenika koji smatraju da je nabavu prilično lako ili veoma lako ostvariti. U 7. razredu osnovne škole tako smatra 6,3% a u osmom 15,6%. U srednjoj školi taj udio raste: u 1. razredu 18,5% nabavu procjenjuje lakom ili veoma lakom, u 2. razredu 26,3%, u 3. razredu 29,7% a u 4. razredu 37,4%. Sveukupno, evidentan je jasan trend gdje se sa porasti dobi učenika procjenjuje lakša nabava kanabisa.

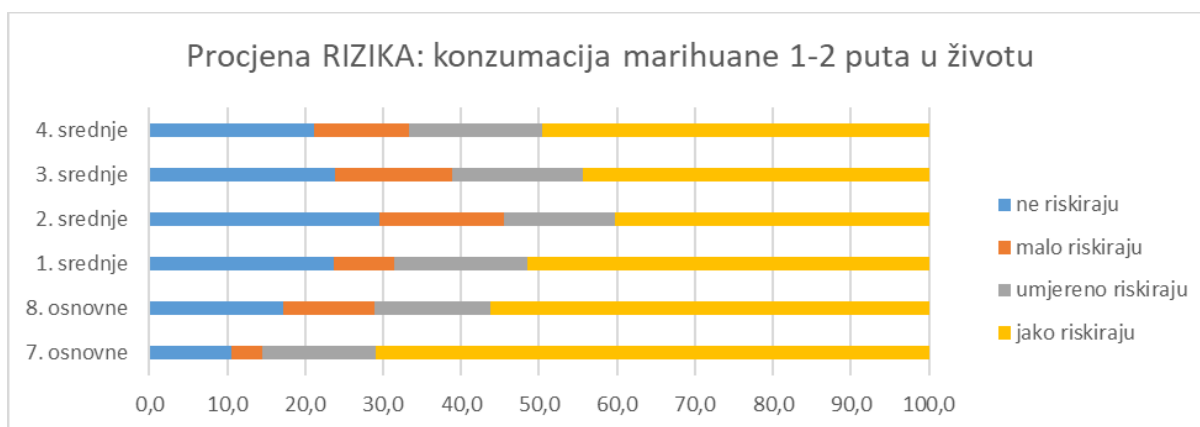

Slika 52. Procjena dostupnosti marihuane

4.4. Procjena štetnog utjecaja na zdravlje prilikom konzumacije marihuane

Učenici su procjenjivali koliko je vjerojatno da će naštetiti svome zdravlju ukoliko probaju marihuanu jednom ili dva puta, ukoliko povremeno konzumiraju i ako redovito puše marihuanu.

Percepcija rizika od eksperimentalne konzumacije kanabisa (jednom ili dvaput u životu) među učenicima pokazuje značajnu razvojnu dinamiku (Slika 57). Među najmlađim učenicima (7. razred) prevladava stav o visokom riziku, čak 71,0% ispitanika smatra da se ovakvim djelovanjem "jako riskira". Međutim, taj se postotak kontinuirano smanjuje s godinama, dosežući najnižu razinu od 40,2% u 2. razredu srednje škole, da bi u 4. razredu zabilježio blagi oporavak na 49,6%. Suprotno ovom trendu, udio onih koji smatraju da se eksperimentalnom konzumacijom "ne riskira" dosljedno raste s 10,5% u 7. razredu do 29,6% u 2. razredu srednje škole. Ovi podaci ukazuju na kritičan period srednje adolescencije kada se rizik od jednokratne uporabe kanabisa percipira kao najmanje zabrinjavajući,

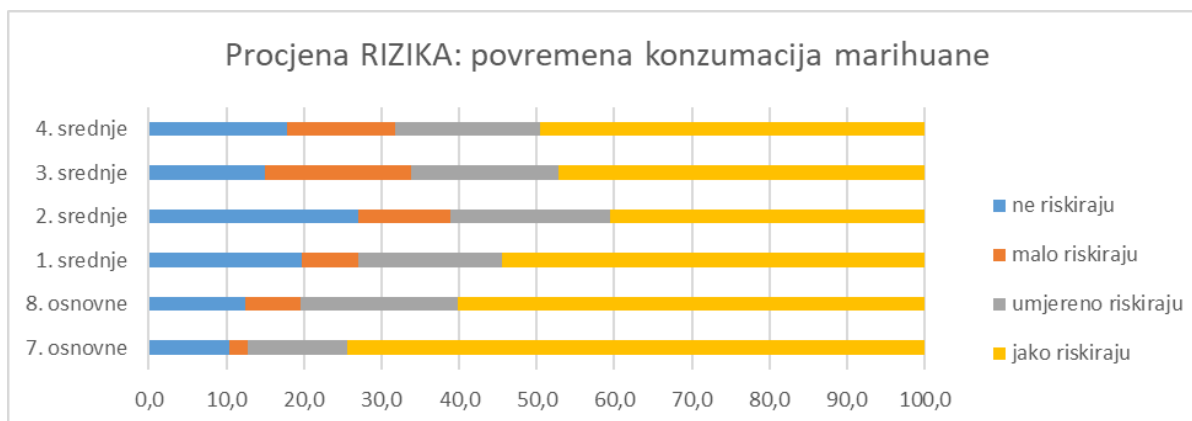

Slika 57. Procjena rizika prilikom konzumacije marihuane jednom ili dva puta u životu

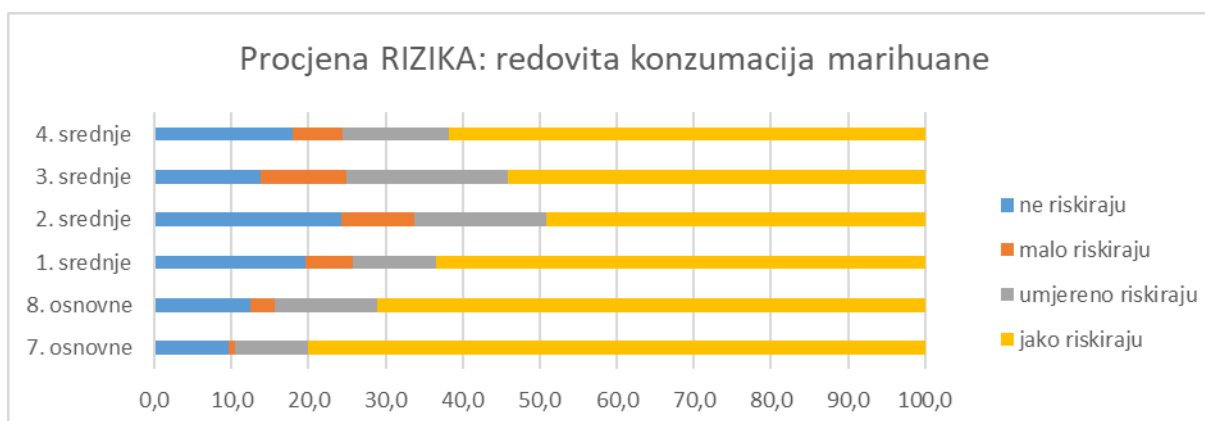
Percepcija rizika od povremenog pušenja kanabisa među učenicima pokazuje značajnu promjenu s dobi, kao i kod procjene rizika prilikom eksperimentiranja (Slika 58). Dok među najmlađim učenicima (7. razred) čak 74,4% smatra da se povremenim pušenjem "jako riskira", taj se postotak kontinuirano smanjuje do 40,6% u 2. razredu srednje škole, da bi u 4. razredu zabilježio blagi porast na 49,6%. Suprotno tome, udio onih koji smatraju da se "ne riskira" ili se "malo riskira" raste s godinama, s posebno izraženim porastom u 2. razredu srednje škole gdje ove dvije kategorije zajedno čine 38,9%. Ovi podaci ukazuju na kritičan period srednjoškolskog obrazovanja kada percepcija rizika od povremene uporabe kanabisa značajno opada.

Iako učenici redovito pušenje kanabisa dosljedno procjenjuju rizičnijim od povremenog, i ovdje se uočava sličan trend smanjenja percepcije rizika s uzrastom (Slika 59). Postotak učenika koji redovito pušenje doživljavaju kao "jako rizično" opada od 80,0% u 7. razredu do 49,1% u 2. razredu srednje škole, da bi se u 4. razredu diplomično oporavio na 61,8%. Istovremeno, udio onih koji smatraju da se

redovitim pušenjem "ne riskira" postepeno raste do 24,3% u 2. razredu srednje škole. Ovi nalazi sugeriraju da unatoč općem prepoznavanju većeg rizika od redovite konzumacije, postoji značajan segment adolescenata koji podcjenjuje opasnosti dugotrajne uporabe kanabisa.

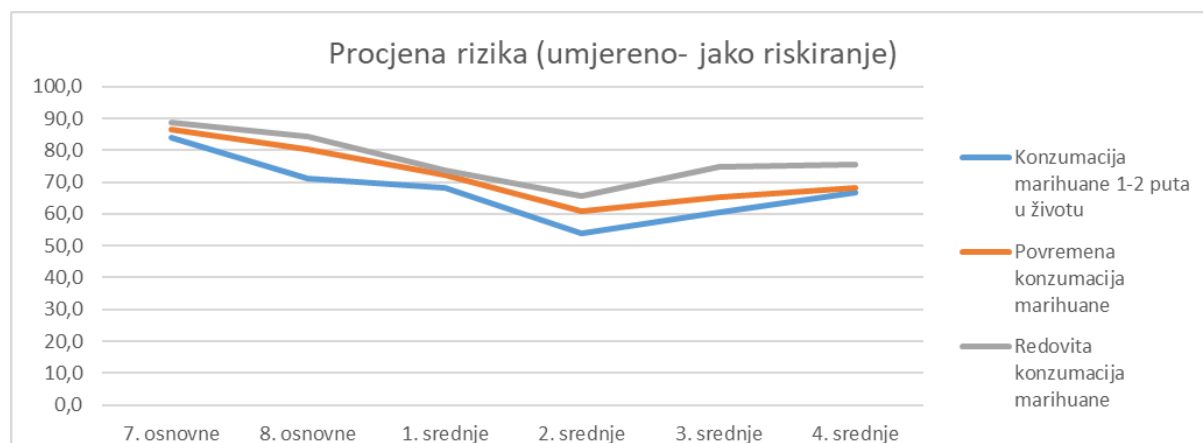
Slika 58. Procjena rizika prilikom povremene konzumacije marihuane

Slika 59. Procjena rizika prilikom redovite konzumacije marihuane

Općenito gledajući, podaci o procjeni rizika konzumacije marihuane među učenicima pokazuju značajnu promjenu u percepciji s dobi (Slika 60). Uočljiv je pad postotka učenika koji konzumaciju marihuane percipiraju kao umjereno do jako rizičnu, bez obzira na učestalost konzumacije. Najizraženiji pad uočava se između osnovne i srednje škole, pri čemu se za konzumaciju 1-2 puta u životu postotak procjene visokog rizika smanjio s 84,1% u 7. razredu na 53,8% u 2. razredu srednje škole. Zanimljivo je da se u završnim razredima srednje škole (3. i 4.) bilježi blagi porast u procjeni rizika, što može ukazivati na povećanu svijest o posljedicama među starijim adolescentima. Iako učenici redovitu konzumaciju dosljedno procjenjuju rizičnijom od povremene ili jednokratne, razlika između ovih kategorija postaje manje izražena u višim razredima. Ovi nalazi upućuju na kritičan period u nižim

razredima srednje škole kada percepcija rizika od konzumacije marihuane značajno opada, što predstavlja važan smjer za ciljane preventivne intervencije.

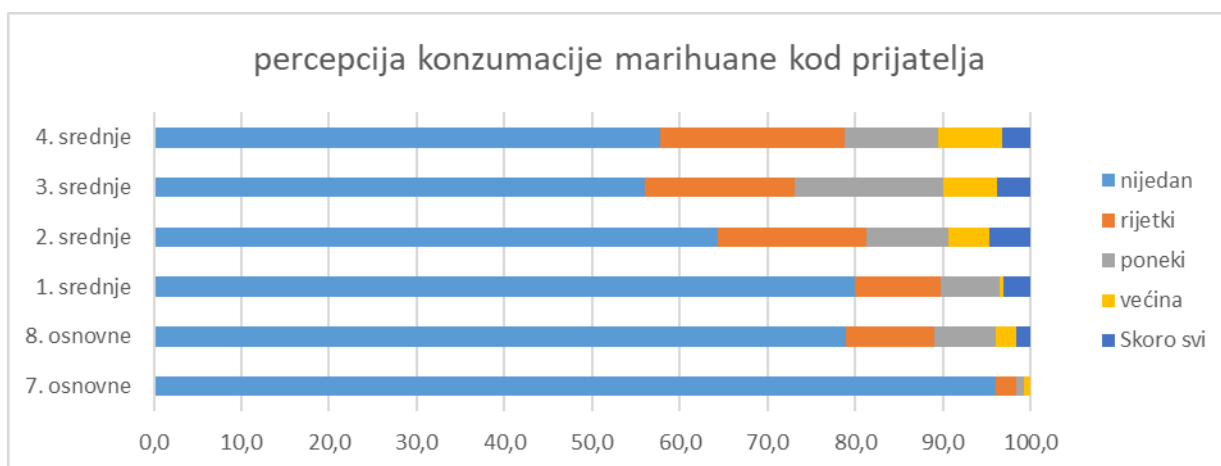
Slika 60. Procjena štetnosti pušenja marihuane po zdravlje

4.5. Procjena konzumacije u okolini i reakcije roditelja

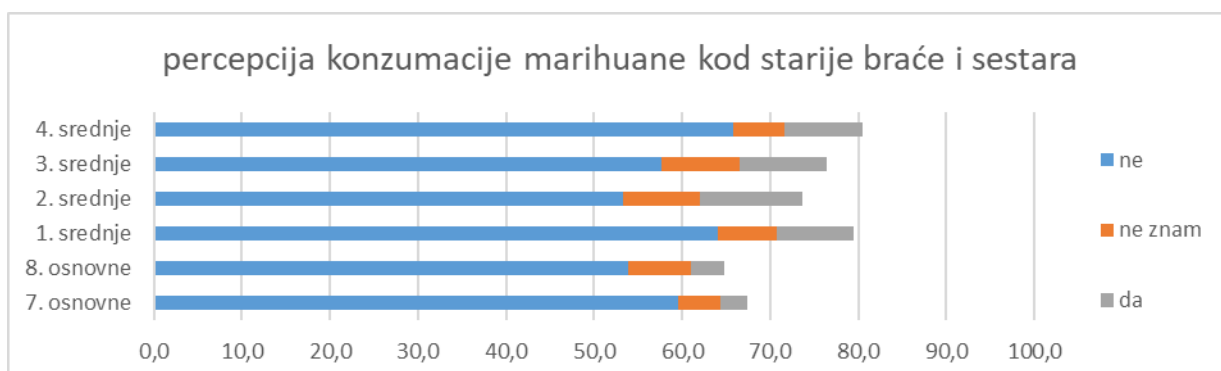
Učenici su procjenjivali koliko njihovih prijatelja puši marihuanu ili hašiš. U svim razredima najveći udio učenika smatra da nijedan njihov prijatelj ne koristi kanabis. Taj udio iznosi 96,0% u 7. razredu, 78,9% u 8. razredu, 80,0% u 1. srednje, 64,3% u 2. srednje, 56,0% u 3. srednje i 57,7% u 4. srednje. Učenici koji procjenjuju da kanabis konzumiraju rijetki prijatelji čine manji, ali sve veći udio u višim razredima: od 2,4% u 7. razredu do 21,1% u 4. razredu. Kategorija poneki prijatelji također raste s godinama: 0,8% u 7. razredu, 7,0% u 8. razredu, 6,7% u 1. srednje, 9,4% u 2. srednje te 17,0% u 3. razredu i 10,6% u 4. razredu. Manji dio učenika smatra da kanabis konzumira većina njihovih prijatelja, od 0,5% do 7,3%, s većim udjelom u srednjoj školi. Najmanji broj učenika procjenjuje da kanabis konzumiraju skoro svi njihovi prijatelji: 0% u 7. razredu, 1,6% u 8. razredu, 3,1% u 1. srednje, 4,7% u 2. srednje, 3,8% u 3. srednje i 3,3% u 4. srednje. Općenito, većina učenika smatra da njihovi prijatelji ne koriste kanabis, ali u srednjoj školi raste udio onih koji procjenjuju da ga konzumira barem manji dio društva.

Učenici su imali priliku procijeniti konzumiraju li njihovi stariji braća i/ili sestre marihuanu. U svim razredima najveći udio učenika odgovara „ne“, što znači da smatraju da njihova starija braća ili sestre ne koriste kanabis. Taj udio iznosi 59,5% u 7. razredu, 53,9% u 8. razredu, 64,1% u 1. srednje, 53,2% u 2. srednje, 57,7% u 3. srednje i 65,9% u 4. srednje. Manji, ali prisutan udio učenika navodi da ne zna koristi li njihova starija braća ili sestre kanabis. Taj udio se kreće od 4,8% u 7. razredu do oko 8–9% u srednjoj školi. Učenici koji procjenjuju da njihova starija braća ili sestre konzumiraju kanabis, čine manji udio, ali on raste u srednjoj školi. Tako u 7. razredu tako smatra 3,2% učenika, u 8. razredu 3,9%, u 1.

razredu srednje 8,7%, u 2. razredu 11,7%, u 3. razredu 9,9% te 8,9% u 4. razredu srednje. Općenito, većina učenika vjeruje da njihova starija braća ili sestre ne koriste kanabis, dok manjina smatra da to čine, a dio učenika nije siguran.

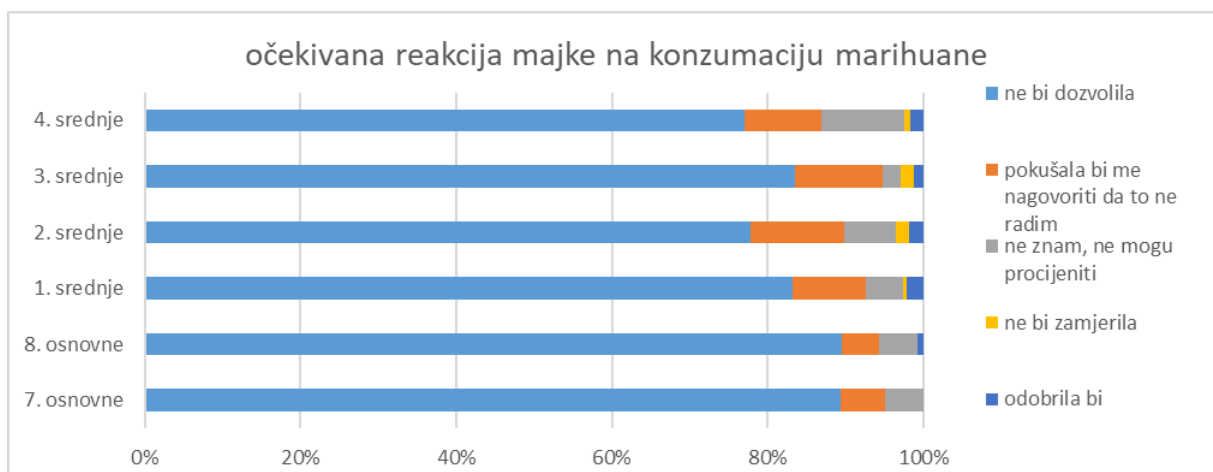

Slika 53. Percepcija konzumacije marihuane kod prijatelja

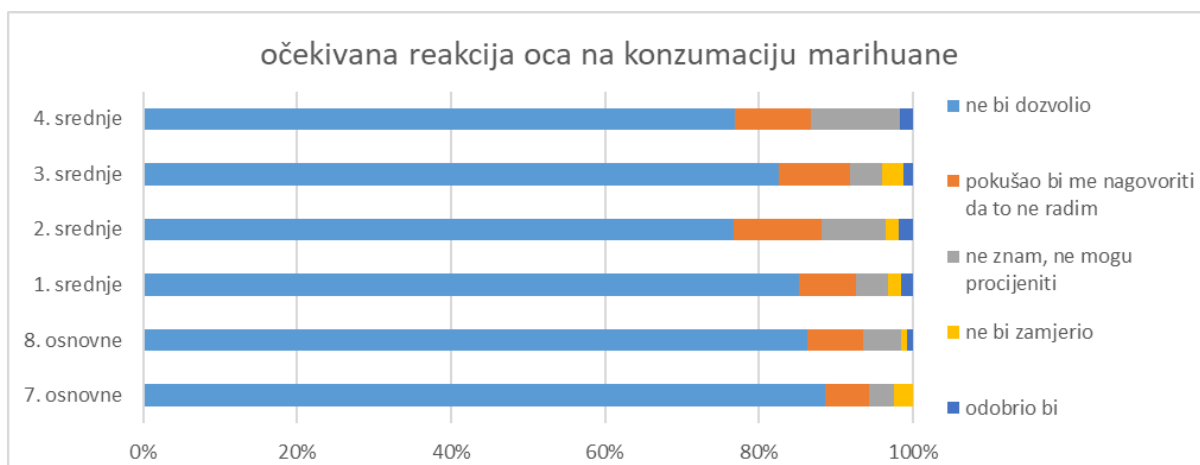
Slika 54. Percepcija konzumacije marihuane kod starije braće i/ili sestara

Jasni negativni stavovi roditelja o konzumaciji smatraju se zaštitnim čimbenikom za rizična ponašanja djece i mladih. Najveći udio učenika u svim razredima vjeruje da bi njihova majka ne bi dozvolila konzumaciju. Taj udio iznosi 87,3% u 7. razredu, 86,7% u 8. razredu, 81,0% u 1. srednje, 76,0% u 2. srednje, 78,0% u 3. srednje i 76,4% u 4. srednje. Manji udio učenika smatra da bi majka pokušala nagovoriti da to ne rade: od 4,7% do 11,7%, pri čemu je najviši udio u 2. razredu srednje. Odgovor „ne znam, ne mogu procijeniti“ bilježi relativno mali, ali rastući udio u višim razredima, osobito u 4. razredu srednje (10,6%). Odgovori poput „ne bi zamjerila“ i „odobrila bi“ pojavljuju se rijetko, obično ispod 2,5% u nižim razredima, a nešto više u srednjoj školi. Općenito, podaci pokazuju da većina učenika očekuje negativnu reakciju majke na konzumaciju marihuane, dok samo vrlo mali dio očekuje toleranciju ili odobravanje.

Slika 55. Očekivana reakcija majke na konzumaciju marihuane

Najveći udio učenika u svim razredima vjeruje da bi njihov otac ne bi dozvolio konzumaciju (Slika 56). Taj udio iznosi 85,7% u 7. razredu, 83,6% u 8. razredu, 82,6% u 1. srednje, 75,4% u 2. srednje, 78,0% u 3. srednje i 75,6% u 4. srednje. Manji udio učenika smatra da bi otac pokušao ih nagovoriti da to ne rade, s udjelima od 5,6% u 7. razredu do 11,1% u 2. srednje, te 9,8% u 4. srednje. Odgovor „ne znam, ne mogu procijeniti“ bilježi relativno mali udio u nižim razredima (3,2–4,7%), ali raste u višim razredima srednje škole: 8,2% u 2. srednje i 11,4% u 4. srednje. Rijetki učenici navode da bi otac ne bi zamjerio ili odobrio konzumaciju marihuane; ti udjeli uglavnom ostaju ispod 3% u svim razredima. Općenito, većina učenika očekuje da bi otac reagirao negativno, dok vrlo mali broj očekuje toleranciju ili odobravanje.

Slika 56. Očekivana reakcija oca na konzumaciju marihuane

Usporedba percepcije učenika o reakcijama roditelja na konzumaciju marihuane otkriva visoku razinu konzistentnosti u njihovom neodobravanju, uz blage razlike u percipiranim pristupima. Većina učenika, bez obzira na razred, očekuje da oba roditelja ne bi dozvolila takvo ponašanje. Ipak, postotak koji to smatra blago opada s godinama, što je posebno uočljivo u nižim razredima srednje škole. Razlika se

očituje u komunikacijskom pristupu: majka se nešto češće percipira kao roditelj koji bi "pokušala nagovoriti da to ne radim" u odnosu na oca, dok je kod očeva izraženija tendencija odgovora "ne znam, ne mogu procijeniti", posebno izražena u 4. razredu srednje škole (11,4%). Ova pojava može ukazivati na određenu komunikacijsku distancu ili manju predvidljivost očeva u ovoj problematici tijekom kasne adolescencije. Iako se stopa izravnog odobravanja ("odobrio/la bi") minimalno povećava u srednjoj školi, ona ostaje izrazito niska (ispod 2%), što potvrđuje opću nesklonost prihvatanju konzumacije kanabisa od strane roditelja. Ovi podaci ukazuju na dosljedno negodovanje roditelja, uz blagu razliku u percipiranoj komunikacijskoj strategiji između majki i očeva.

5. Konzumacija ostalih sredstava

Učenici su odgovarali na pitanje jesu li ikada u životu konzumirali opojna sredstva, s tim da im je bilo ponuđeno redom: Lijekovi za smirenje i opuštanje - bez lječničkog recepta - npr. Normabel, Apaurin i sl.), Alkohol u kombinaciji s tabletama, Amfetamine (Speed), Ecstasy, Nove droge (npr. Galaxy, Rainbow, Spice, Ice i sl., LSD ili koji drugi halucinogen, Kokain, Heroin, Liquid ("likvid", GHB), Steroide ili druge tvari koje služe za doping, Drogu injekcijom (npr. heroin, kokain ili amfetamine).

Uz pojedina sredstva navedena su dodatna pojašnjenja.

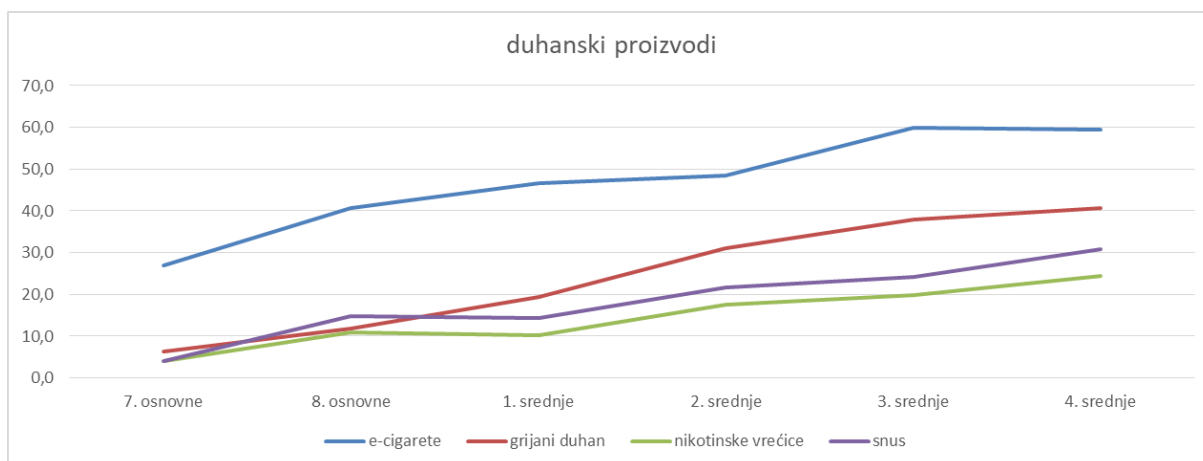
„Nove droge“ često se nazivaju bezazlenim imenom poput „Galaxy“, „Spice“, „Ice“ i sl. Moguće ih je pronaći u raznim oblicima, a oponašaju učinke nedopuštenih droga [kao što su kanabis ili ecstasy] i mogu biti u različitim oblicima, na primjer biljne mješavine, prahovi, kristali ili tablete.

Sedativi, kao npr. Normabel, Apaurin, Praxiten, Lorsilan, Phenobarbiton, ponekad liječnici prepisuju ljudima kako bi ih smirili, pomogli da spavaju ili ih opustili. Ljekarne ih ne smiju prodavati bez recepta.

Proizvodi koje možemo pronaći u domaćinstvima poput boja u sprejevima, markera, ljepila i sredstva za čišćenje, laštila za cipele, benzin i tekućinu iz upaljača – sadrže hlapljive tvari koje imaju psihoaktivna svojstva. Ovdje te pitamo koliko puta si namjerno udisao takve proizvode kako bi osjetio osjećaj ugone ili namjerno iskusio nerazgovijetan govor, nedostatak koordinacije, euforiju i vrtoglavicu te osjećaje omamljenosti. Ako si slučajno osjetio miris ovih proizvoda prilikom korištenja, onda navedi da ih ne koristiš.

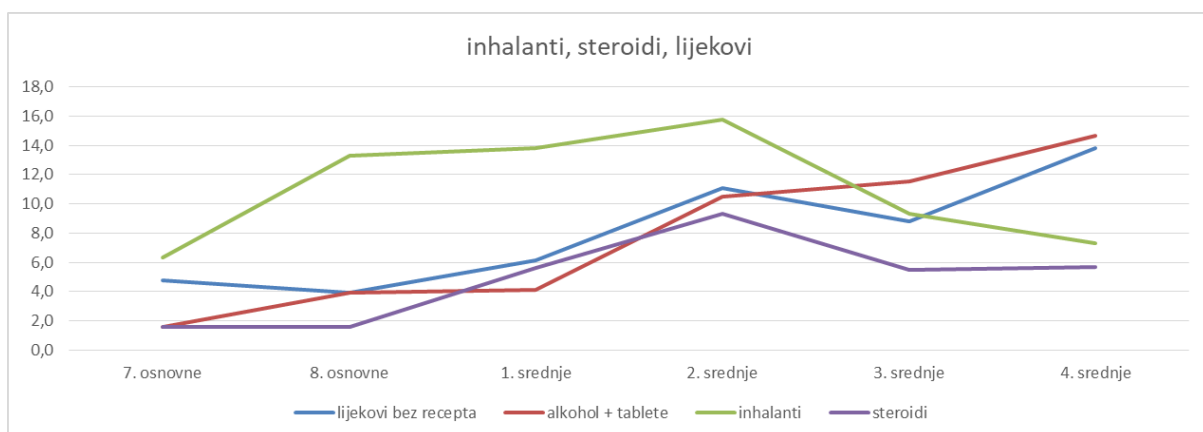
Nakon objašnjenja, pitanje je glasilo: *Koliko si puta (ako si uopće) NAMJERNO I INTEZIVNO udisao/la ("snifao/la") ljepilo ili druga otapala kako bi postigao osjećaj poput ugone, omamljenosti i sl.? (ne odnosi se na nikotinska punjenja)*

Prema rezultatima uporaba nikotinskih proizvoda pokazuje snažan i postupan porast kroz školske razrede, uz jasnu dobnu gradaciju. U 7. razredu e-cigarete koristi 27,0% učenika, a taj udio raste na 40,6% u 8. razredu, 46,7% u 1. razredu srednje te doseže 59,9% i 59,3% u 3. i 4. razredu (Slika 57). Još izraženiji porast uočen je kod grijanog duhana od 6,3% u 7. razredu do 40,7% u 4. razredu srednje, što sugerira prelazak na proizvode s većom koncentracijom nikotina. Snus i nikotinske vrećice bilježe nešto niže, ali konzistentno rastuće udjele: snus od 4,0% do 30,9%, a nikotinske vrećice od 4,0% do 24,4%. Ovi podaci ukazuju da kako učenici odrastaju, raste ne samo prevalencija uporabe, nego i sklonost različitim oblicima nikotinskih proizvoda.

Slika 57. Konzumacija duhanskih proizvoda, barem jednom u životu

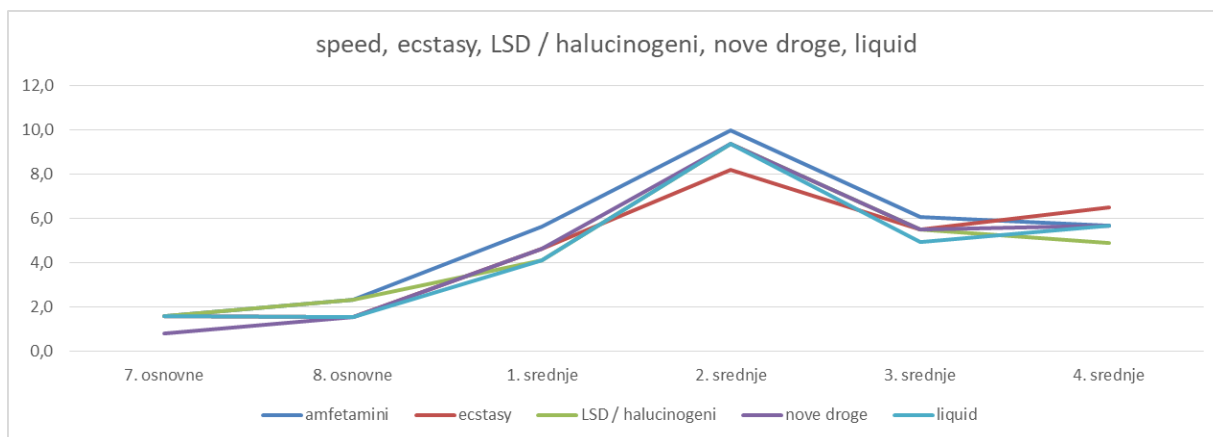
Uporaba psihoaktivnih tvari dostupnih u kućanstvu ili legalnim kanalima također se pojačava s dobi, iako u nešto blažem intenzitetu od nikotinskih proizvoda. Korištenje lijekova bez recepta raste s 4,8% u 7. razredu na 13,8% u završnom razredu srednje škole (Slika 58). Kombinacija alkohola i tableta, koja nosi visoki zdravstveni rizik, bilježi porast s 1,6% na 14,6%, posebice nakon ulaska u srednju školu. Uporaba inhalanata kulminira u 2. razredu srednje (15,8%) prije nego što se smanjuje na 7,3% u završnom razredu, što može odražavati prelazak na druge supstance. Steroidi pokazuju blaži rast, od 1,6% u 7. razredu do 9,4% u 2. razredu srednje, uz stabilizaciju oko 5–6% u višim razredima.

Slika 58. Konzumacija inhalanata, steroida i lijekova, barem jednom u životu

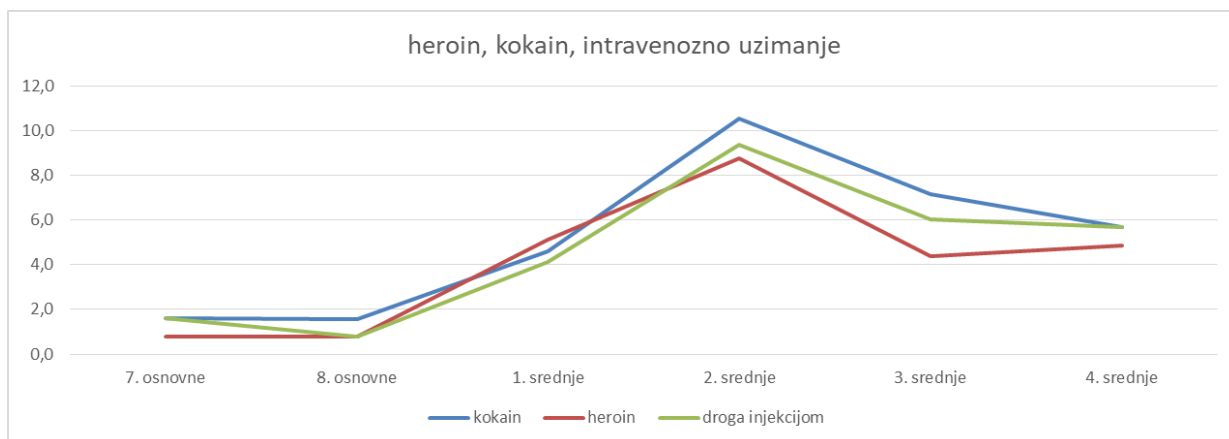
Uporaba stimulansa i novih psihoaktivnih droga pokazuje sličan obrazac, niske udjele u osnovnoj školi i nagli porast ulaskom u srednju (Slika 59). Konzumacija amfetamina raste s 1,6% na vrhunac od 9,9% u 2. razredu srednje, ecstasy s 1,6% na 8,2%, a LSDa ili nekog drugog halucinogenog sredstva s 1,6% na 9,4% u istom razdoblju. Nove droge bilježe rast s 0,8% u 7. razredu na 9,4% u 2. srednje, dok „liquid” slijedi gotovo identičan uzorak (od 1,6% do 9,4%). Iako se u 3. i 4. razredu bilježi blagi pad, udjeli ostaju

visoki (između 4,9% i 6,5%), što sugerira da izloženost ovim tvarima postaje najčešća u srednjoj adolescenciji, a potom se stabilizira.

Slika 59. Konzumacija stimulansa i novih droga, barem jednom u životu

Korištenje ilegalnih droga poput kokaina i heroina također pokazuje zabrinjavajući dobni uzlazni trend (slika 60). Uporaba kokaina raste s 1,6% u 7. razredu na 10,5% u 2. razredu srednje, a potom lagano opada na 5,7% u završnom razredu. Heroin raste s 0,8% na 8,8% u 2. razredu srednje i zadržava se na 4,9% u 4. razredu, dok droga injekcijom raste s 1,6% na 9,4% u 2. razredu, s blagim padom na 5,7% u 4. razredu. Ovaj obrazac ukazuje da najteže supstance postaju najprisutnije u srednjoškolskoj fazi oko 15–16 godina, što predstavlja period najveće ranjivosti i najvišeg zdravstvenog i socijalnog rizika.

Slika 60. Konzumacija heroina, kokaina i intravenozna uporaba, barem jednom u životu

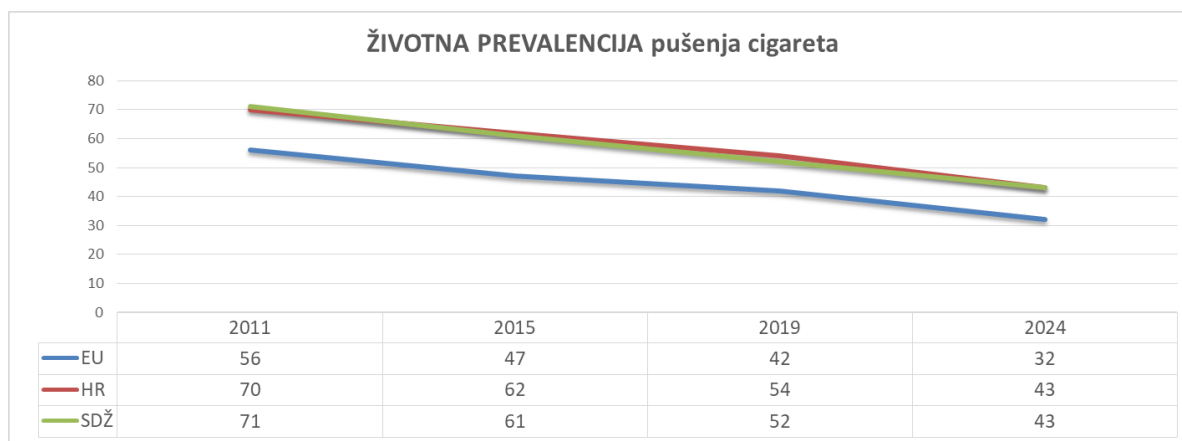
6. Trendovi: Europski prosjek- Hrvatska- Splitsko-dalmatinska županija

European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) je međunarodno epidemiološko istraživanje koje svake četiri godine prikuplja podatke o konzumaciji sredstava ovisnosti među petnaestogodišnjacima. Tijekom 2024. godine proveden je 8 istraživački val koji je obuhvatio 113 882 učenika iz 37 zemalja. Uzorak je reprezentativan za populaciju učenika te dobne skupine u svakoj zemlji te se koristi standardizirani upitnik i metodologija kako bi se omogućila usporedba između država i kroz vrijeme. Hrvatska sudjeluje u ovom europskom istraživanju od njegovih početaka, te je 2024. godine sudjelovalo 7094 učenika, od toga 3033 učenika prvih razreda i 2967 učenika drugih razreda srednjih škola (gimnazije, četverogodišnje i trogodišnje škole). Za potrebe ovog prikaza trendova i usporedbe, iz postojećeg uzorka izdvojen je poduzorak petnaestogodišnjaka na području Splitsko-dalmatinske županije. Od ukupnog uzorka (N=950), 366 učenika su pohađali prvi (N= 195; 53,3%) i drugi (N=171; 46,7%) razred srednje škole na području Splitsko-dalmatinske županije. Učenici su pohađali škole trogodišnjeg strukovnog usmjerenja (N=74; 20,2%), četverogodišnjeg strukovnog usmjerenja (N=163; 44,5%) i gimnazijskog usmjerenja (N=129; 35,2%). U istraživanju je sudjelovalo 64,5% (N=236) učenika i 35,5% (N=130) učenica, prosječne starosti 15,36 godina.

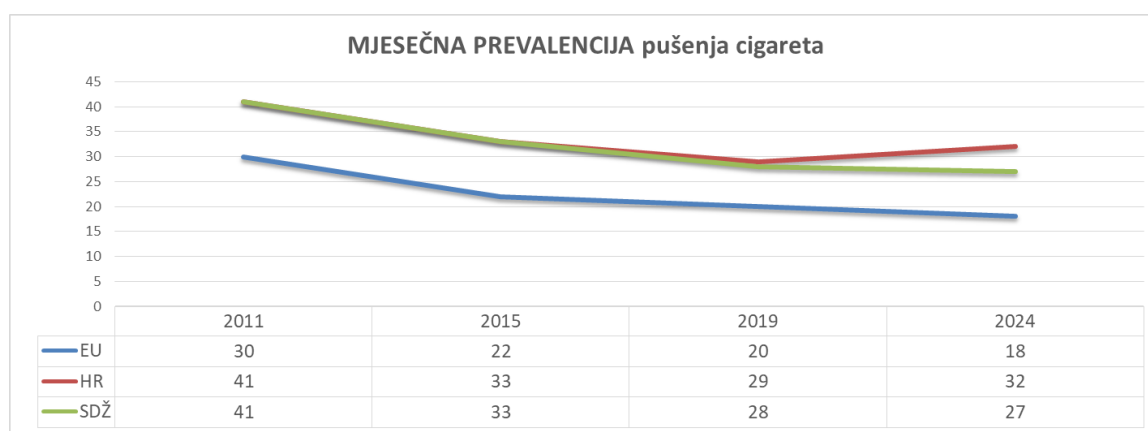
6.1. Trendovi – pušenje cigareta

Životna prevalencija pušenja među petnaestogodišnjacima pokazuje postupan i stabilan pad u sva tri promatrana uzorka (Slika 61). U europskom prosjeku (EU) udio učenika koji su ikada pušili smanjuje se s 56% (2011.) na 32% (2024.), dok se u hrvatskom prosjeku (HR) pad kreće s 70% na 43%. U Splitsko-dalmatinskoj županiji (SDŽ) trend je gotovo identičan hrvatskom, od 71% u 2011. do 43% u 2024. Ovi rezultati pokazuju da iako se u svim skupinama smanjuje udio petnaestogodišnjaka koji su ikada pušili, Hrvatska i SDŽ i dalje imaju više vrijednosti od europskog prosjeka, uz postupno smanjivanje razlike tijekom godina.

Pušenje u posljednjih 30 dana također se smanjuje u europskom uzorku, s 30% na 18%, dok je u Hrvatskoj trend je nešto nestabilniji (Slika 62). U hrvatskom prosjeku udio učenika koji su pušili u posljednjih mjesec dana pada s 41% (2011.) na 29% (2019.), ali potom ponovno raste na 32% (2024.). Udio učenika u Splitsko-dalmatinskoj županiji slijedi sličan obrazac, od 41% na 27%, uz nešto blažu oscilaciju u 2024. godini (27%). Iako se ukupno smanjuje udio učenika koji puše, razina pušenja u Hrvatskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji ostaje viša od europskog prosjeka, s vidljivim recentnim porastom na hrvatskom uzorku.

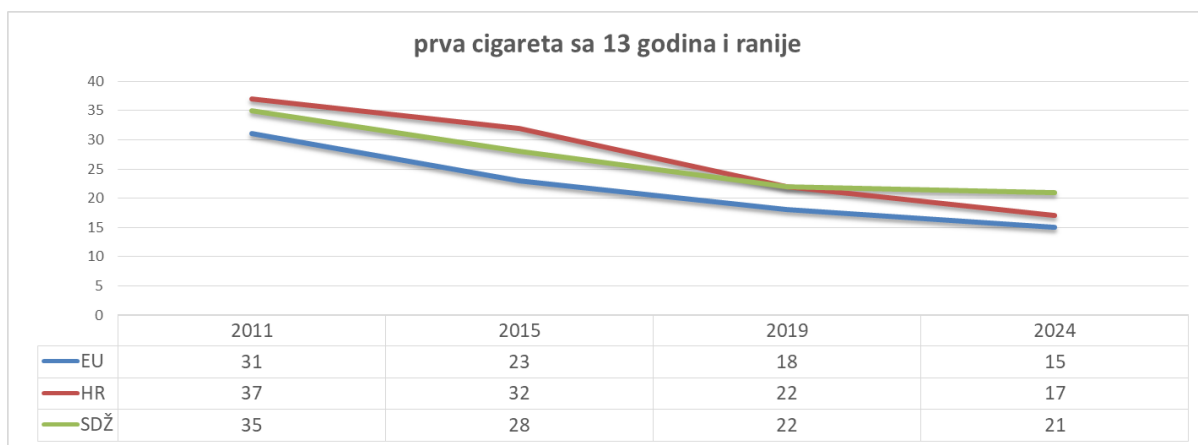

Slika 61. Trend životne prevalencije pušenja cigareta 2011. – 2024.

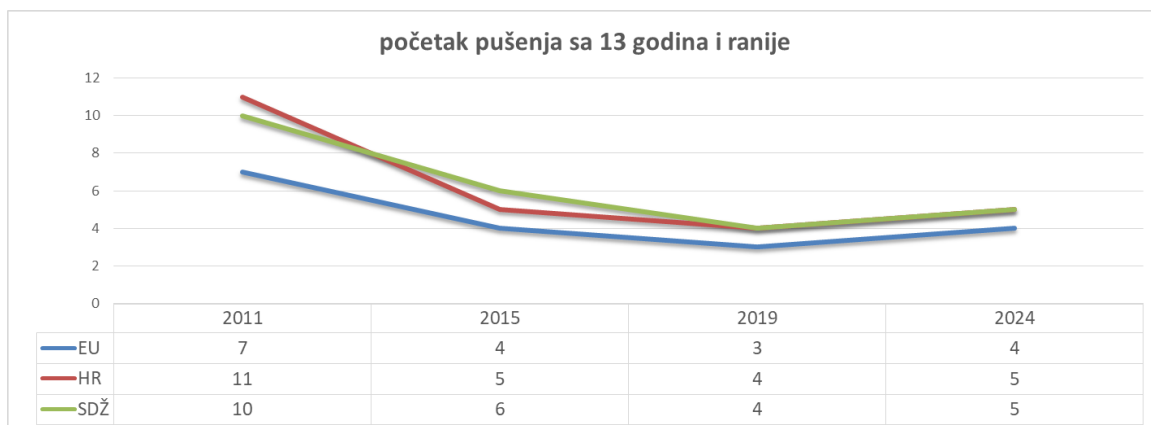
Slika 62. Trend mjesečne prevalencije pušenja cigareta 2011. – 2024.

Konzumacija cigareta s 13 godina i ranije bilježi postojano smanjenje u sva tri uzorka (Slika 63). U europskom prosjeku udio petnaestogodišnjaka koji su počeli pušiti do 13. godine pada s 31% na 15%, dok hrvatski prosjek pokazuje silazni trend s 37% na 17%. Iskustvo konzumacije bar jedne cigarete s 13 godina i ranije u Splitsko-dalmatinskoj županiji također bilježi pad, premda manjeg intenziteta, s 35% na 21%. Unatoč općem smanjivanju ranog iskustva s prvom cigaretom, petnaestogodišnjaci Hrvatske i Splitsko-dalmatinske županije i dalje ostaju iznad europske razine, što upućuje na raniju izloženost pušenju u nacionalnom i regionalnom kontekstu.

Slika 63. Trend prve cigarete s 13 godina i ranije 2011. – 2024.

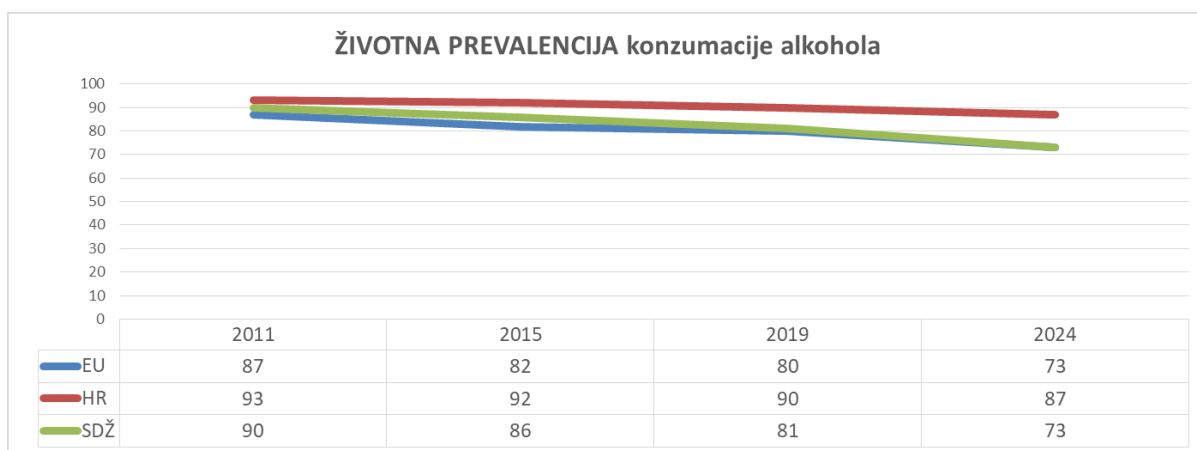
Podaci o pušenju s 13 godina i ranije (učestalija navika, a ne samo proba) pokazuju niže udjele, te je primjećeno smanjivanje udjela učenika koji rano postaju redoviti pušači (Slika 64). U europskom prosjeku vrijednost pada s 7% (2011.) na 4% (2024.), u Hrvatskoj s 11% na 5%, a u Splitsko-dalmatinskoj županiji s 10% na 5%. Svi uzorci pokazuju vrlo slične razine u posljednjem mjerenju, što može upućivati na smanjenje razlika između europskog i hrvatskog prostora kada je riječ o ranijem učestalijem pušenju.

Slika 64. Trend početka pušenja s 13 godina i ranije 2011. – 2024.

6.2. Trendovi – konzumacija alkohola

Životna prevalencija konzumacije alkohola među petnaestogodišnjacima pokazuje dosljedan trend smanjivanja u sve tri promatrane skupine (Slika 65). U europskom uzorku udio učenika koji su barem jednom u životu konzumirali alkohol postupno se smanjuje s 87% u 2011. na 82% u 2015., zatim na 80% u 2019., te doseže 73% u 2024., što upućuje na kontinuirani pad prve izloženosti alkoholu. U hrvatskom uzorku zadržavaju se više vrijednosti, ali također dolazi do smanjenja sa 93% do 87% u završnoj godini mjerenja. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije zamjetan je jednak smjer promjene, pri čemu prevalencija pada s 90% u 2011. na 86%, potom na 81%, te konačno na 73%. Ovi rezultati upućuju na sve izraženiji javnozdravstveni pomak prema smanjenju rane konzumacije alkohola među adolescentima.

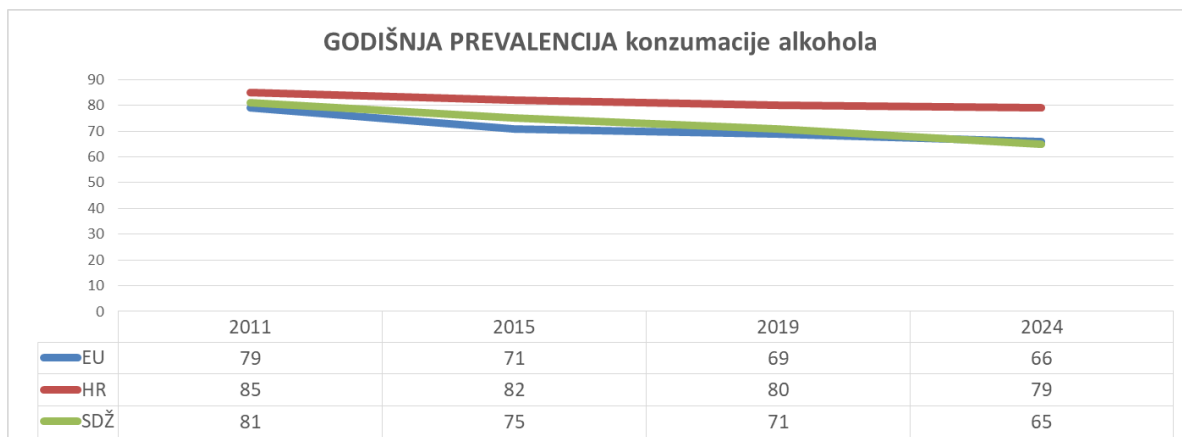

Slika 65. Trend životne prevalencije konzumacije alkohola 2011. – 2024.

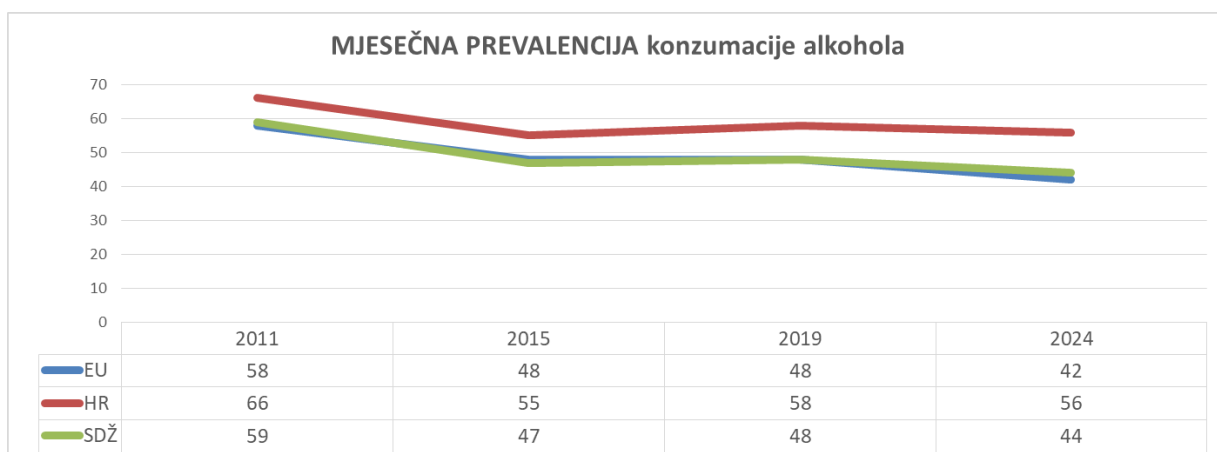
Konzumacija alkohola tijekom posljednjih godinu dana također pokazuje stabilno smanjivanje u svim promatranim okruženjima (Slika 66). U europskom uzorku udio petnaestogodišnjaka koji su pili alkohol barem jednom u protekloj godini smanjuje se od 79% u 2011. na 71% u 2015., potom na 69% u 2019., te na 66% u 2024. U hrvatskom uzorku udio se smanjuje s 85% na 82%, zatim blago na 80%, te na 79% u završnoj godini. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije vidljiv je snažniji pad, od 81% u 2011. na 75% u 2015., potom na 71% u 2019., te na 65% u 2024. godine, što pokazuje osobito izraženo smanjivanje recentne konzumacije alkohola. Ti podaci sugeriraju postupno jačanje svijesti o štetnim posljedicama pijenja u adolescenciji.

Konzumacija alkohola tijekom posljednjih 30 dana pokazuje primarno silazne trendove (Slika 67). U europskom uzorku udio učenika koji su pili alkohol u zadnjih mjesec dana smanjuje se od 58% u 2011. do 42% u 2024. U hrvatskom uzorku uočava se složeniji obrazac: nakon početnog pada s 66% na 55%, udio raste na 58% u 2019., ali u 2024. ponovno pada na 56%. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije silazni je trend dosljedan, jer se udio smanjuje s 59% u 2011. na 47% u 2015., zatim na 48% u 2019., te

na 44% u 2024. godine. Ovi rezultati upućuju na sve rjeđu aktualnu konzumaciju alkohola, osobito u europskom uzorku i uzorku Splitsko-dalmatinske županije.

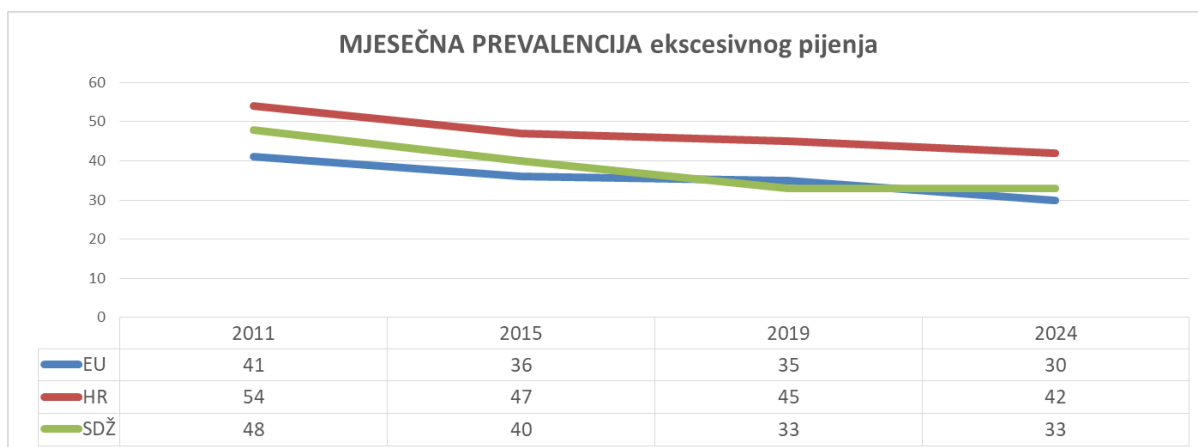

Slika 66. Trend godišnje prevalencije konzumacije alkohola 2011. – 2024.

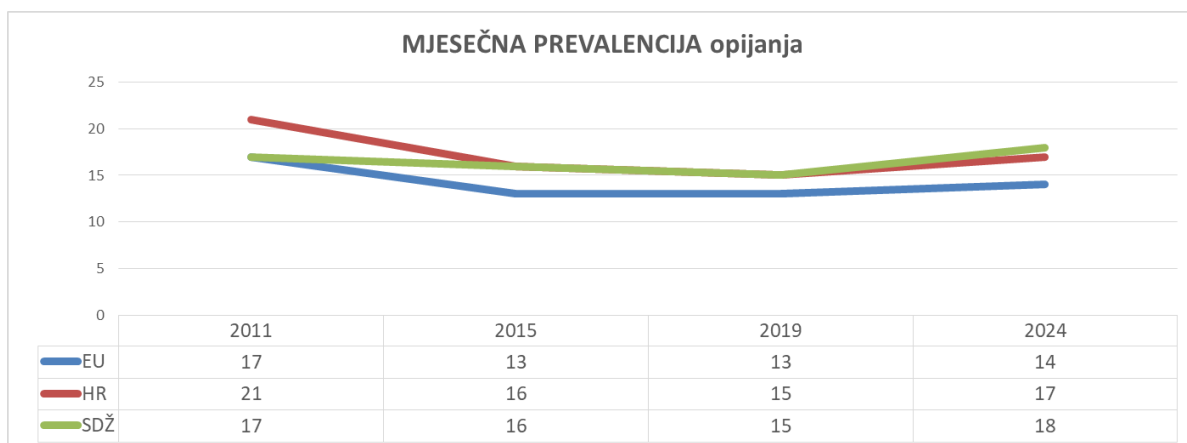
Slika 67. Trend mjesečne prevalencije konzumacije alkohola 2011. – 2024.

Ekcesivno pijenje u posljednjih 30 dana pokazuje izrazito smanjivanje u sve tri skupine (Slika 68). U europskom uzorku udio učenika koji su barem jednom u posljednjih mjesec dana konzumirali veću količinu alkohola smanjuje se s 41% u 2011. na 30% u 2024. U hrvatskom uzorku vrijednosti su više, ali se također smanjuju: s 54% u 2011. na 47% u 2015., zatim na 45% u 2019., te na 42% u 2024. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije pad je još izraženiji, jer se udio spušta s 48% na 40%, potom na 33%, pri čemu se 33% zadržava i u 2024. godini. Podaci ukazuju na smanjenje izrazito rizičnih oblika konzumacije alkohola među mladima.

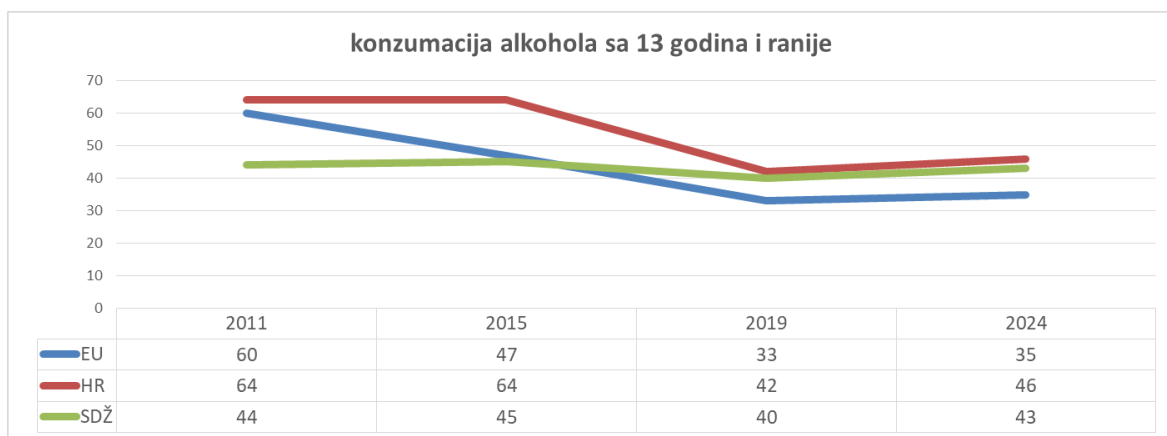
Slika 68. Trend mjesečne ekscesivne konzumacije alkohola 2011. – 2024.

Opijanje tijekom posljednjih 30 dana pokazuje manje stabilne i ujedno blaže trendove (Slika 69). U europskom uzorku udio učenika koji su se barem jednom opili u zadnjih 30 dana smanjuje se s 17% u 2011. na 13% u 2015., ostaje na 13% u 2019., a zatim blago raste na 14%. U hrvatskom uzorku pad s 21% na 16%, potom na 15%, završava blagim porastom na 17%. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije uočava se sličan obrazac: vrijednosti se blago spuštaju od 17% u 2011. do 15% u 2019., ali završavaju na 18%. Takvi podaci sugeriraju da, unatoč dugoročnoj tendenciji smanjivanja, povremena opijanja i dalje ostaju prisutna među dijelom adolescenata.

Slika 69. Trend mjesečnog opijanja 2011. – 2024.

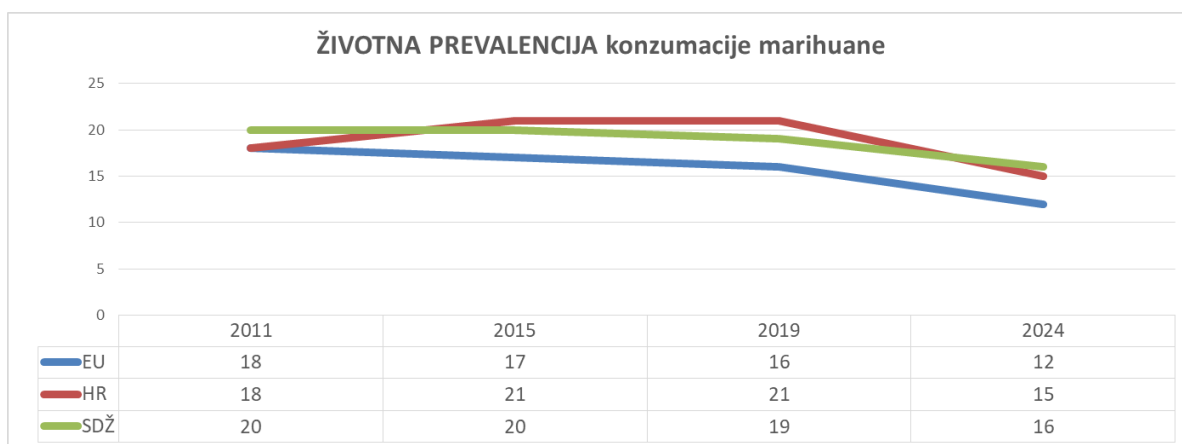
Konzumacija alkohola u dobi od 13 godina i ranije pokazuje izraženo smanjivanje od 2011. do 2019. godine (Slika 70). U europskom uzorku udio učenika koji su počeli piti vrlo rano smanjuje se s 60% u 2011. na 47% u 2015., potom na 33% u 2019., uz blagi porast na 35% u posljednjem mjerenju. U hrvatskom uzorku vrijednosti se zadržavaju na 64% u 2011. i 2015., nakon čega padaju na 42% u 2019., te blago rastu na 46%. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije pad je blaži, jer se vrijednosti kreću od 44% u 2011., preko 45% u 2015. i 40% u 2019., do 43% u završnom mjerenju. Ovi nalazi upućuju na smanjenje vrlo rane konzumacije alkohola, iako s blagim porastom u završnoj godini u sve tri skupine.

Slika 70. Trend konzumacije alkohola sa 13 godina i ranije 2011. – 2024.

6.3. Trendovi – konzumacija marihuane

Životna prevalencija konzumacije marihuane među petnaestogodišnjacima pokazuje uglavnom silazne trendove u sva tri promatrana uzorka, iako s određenim razlikama u dinamici promjena (Slika 71). U europskom uzorku udio učenika koji su barem jednom u životu konzumirali marihuanu smanjuje se s 18% u 2011. do 12% u 2024. U hrvatskom uzorku prevalencija se u početku blago povećava sa 18% na 21%, stabilizira se na 21% u 2019., a potom se znatnije smanjuje na 15% u 2024. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije početne vrijednosti od 20% zadržavaju se u 2011. i 2015., nakon čega se blago smanjuju na 19% u 2019., te dalje se smanjuje na 16% u 2024. godine. Ovi podaci upućuju na postupan pad eksperimentiranja s marihuanom, najizraženiji u europskom uzorku tijekom cjelokupnog razdoblja.

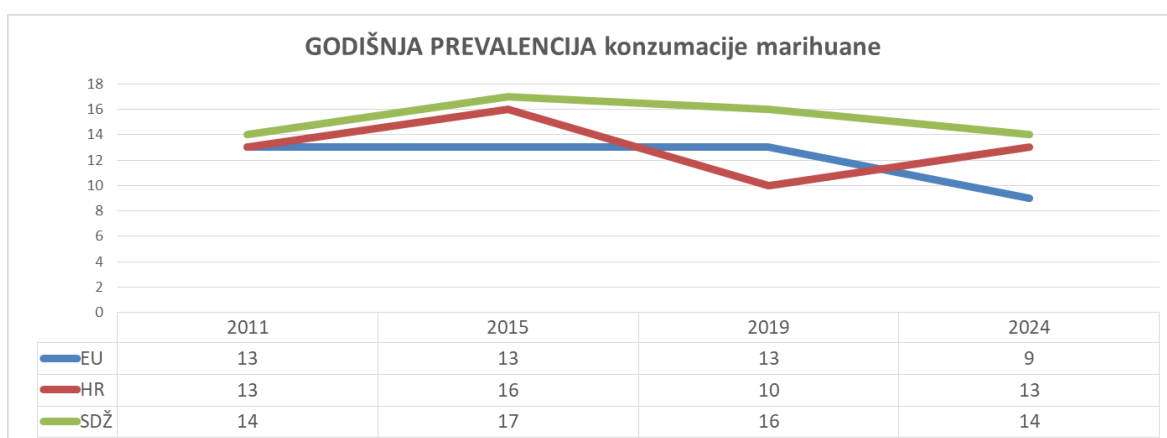

Slika 71. Trend životne prevalencije konzumacije marihuane 2011. – 2024.

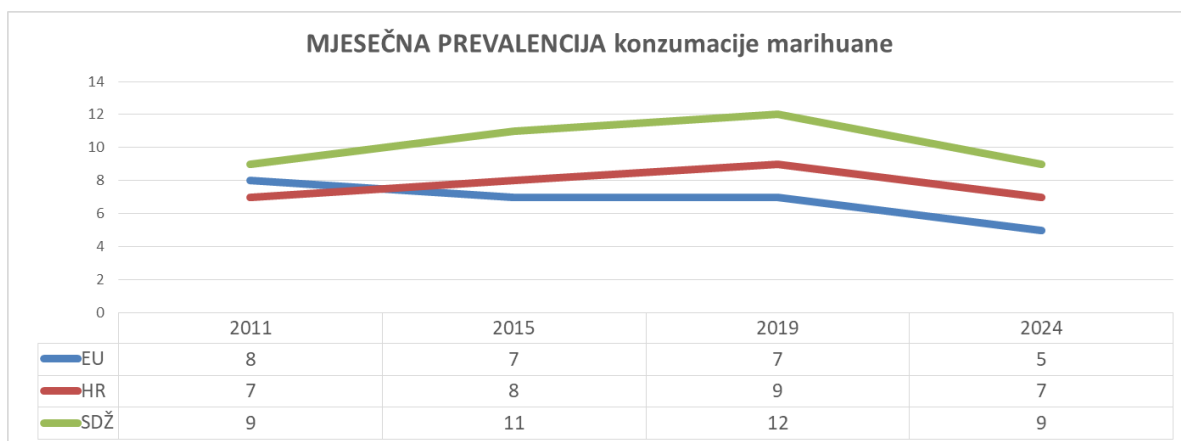
Konzumacija marihuane u posljednjih godinu dana pokazuje raznolike obrasce (Slika 72). U europskom uzorku udio učenika koji su marihuanu konzumirali unutar protekle godine ostaje stabilan na 13% između 2011. i 2019., a potom se smanjuje na 9% u 2024. godine. U hrvatskom uzorku bilježi se porast s 13% u 2011. na 16% u 2015., zatim pad na 10% u 2019., te ponovno povećanje na 13% u 2024., što ukazuje na promjene u obrascima dostupnosti i prihvatljivosti marihuane. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije udio raste s 14% na 17% u 2015., zatim blago pada na 16% u 2019., te i dalje se smanjuje 14% u 2024. godine. Ovi trendovi pokazuju promjenjivost trendova.

Konzumacija marihuane u posljednjih 30 dana odražava obrazac s pretežito silaznim trendom u europskom uzorku te nešto varijabilnijim kretanjima u hrvatskom uzorku i uzorku Splitsko-dalmatinske županije (Slika 73). U europskom uzorku udio učenika koji su marihuanu konzumirali u zadnjih mjesec dana smanjuje se s 8% u 2011. na 5% u 2024. U hrvatskom uzorku vrijednosti lagano rastu s 7% na 8% u 2015., zatim na 9% u 2019., da bi se u 2024. ponovno smanjile na 7%. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije udio raste s 9% u 2011. na 12% u 2019., te se smanjuje na 9% u 2024. godine. Podaci sugeriraju da, iako je kratkoročna konzumacija prisutna u svim skupinama, njezina se učestalost dugoročno ipak smanjuje, osobito u europskom uzorku.

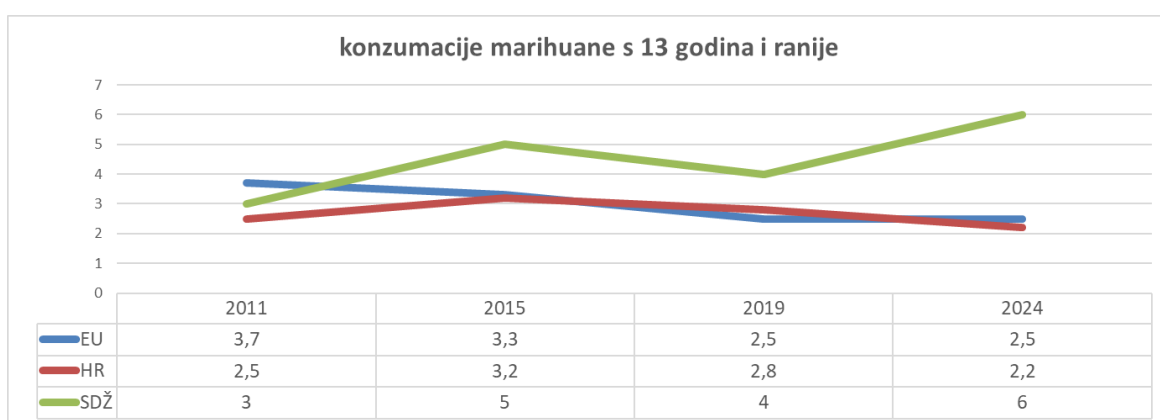
Konzumacija marihuane u dobi od 13 godina i ranije u svim promatranim uzorcima bilježi relativno niske, ali u pojedinim razdobljima promjenjive vrijednosti (Slika 74). U europskom uzorku udio učenika koji su počeli konzumirati marihuanu vrlo rano smanjuje se s 3,7% u 2011. na 3,3% u 2015., zatim na 2,5% u 2019., a na istoj se razini zadržava i u 2024. U hrvatskom uzorku udio raste s 2,5% u 2011. na 3,2% u 2015., zatim pada na 2,8% u 2019., te se smanjuje na 2,2% u 2024. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije vidljive su izraženije oscilacije: udio se povećava s 3% u 2011. na 5% u 2015., zatim pada na 4% u 2019., te ponovno raste na 6% u 2024. Ovi nalazi upućuju na to da, iako je vrlo rana konzumacija marihuane rijetka, njezino povremeno povećanje zahtijeva javnozdravstvenu pozornost.

Slika 72. Trend godišnje prevalencije konzumacije marihuane 2011. – 2024.

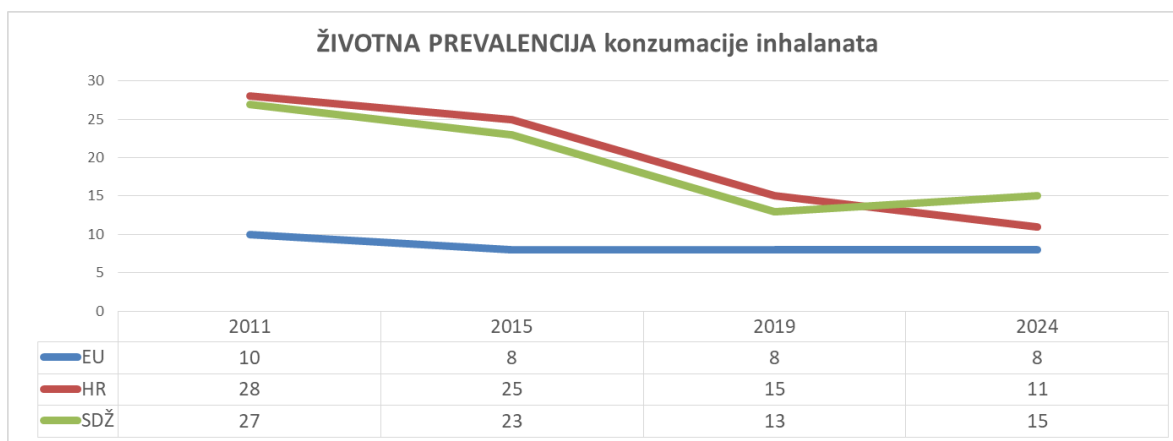

Slika 73. Trend mjesečne prevalencije konzumacije marihuane 2011. – 2024.

Slika 74. Trend konzumacije marihuane sa 13 godina i ranije 2011. – 2024.

Životna prevalencija konzumacije inhalanata pokazuje vrlo izražene razlike između europskog uzorka, hrvatskog uzorka i uzorka Splitsko-dalmatinske županije (Slika 75). U europskom uzorku udio učenika koji su barem jednom u životu konzumirali inhalante smanjuje se s 10% u 2011. na 8% u 2015., a na toj razini ostaje i 2019. te 2024. U hrvatskom uzorku vrijednosti su znatno više, ali pokazuju snažno smanjivanje: s 28% u 2011. na 25% u 2015., zatim na 15% u 2019., te na 11% u 2024. U uzorku Splitsko-dalmatinske županije udio se smanjuje s 27% u 2011. na 23% u 2015., potom na 13% u 2019., ali u 2024. raste na 15%. Ovi nalazi pokazuju da se dugoročno smanjuje eksperimentiranje inhalantima.

Slika 75. Trend životne prevalencije konzumacije inhalanata 2011. – 2024.

Sveukupno gledano, rezultati upućuju na pozitivne promjene u obrascima konzumacije sredstava ovisnosti među petnaestogodišnjacima tijekom proteklog desetljeća. Iako se razlike između europskog, hrvatskog i regionalnog konteksta postupno smanjuju, Hrvatska i Splitsko-dalmatinska županija i dalje pokazuju više razine rizičnih ponašanja u usporedbi s europskim prosjekom, osobito u segmentu pušenja i rane konzumacije alkohola. Stoga se preporučuje daljnje jačanje preventivnih programa, osobito onih usmjerenih na sprječavanje ranog početka konzumacije i na održavanje pozitivnih trendova smanjivanja prevalencije u adolescenciji.

Zaključno, podaci pokazuju da većina pokazatelja konzumacije cigareta, alkohola, marihuane i drugih sredstava među učenicima raste s dobi: s prijelazom iz osnovne u srednju školu postupno se smanjuje udio učenika koji nikada nisu pušili, pili ili konzumirali marihuanu, a raste udio onih s učestalim pušenjem, čestom konzumacijom alkohola, epizodama opijanja i ekscesivnog pijenja te eksperimentiranjem s drugim psihoaktivnim tvarima. Ujedno se povećava doživljena dostupnost cigareta, alkohola i marihuane, a vršnjačko okruženje sve se češće percipira kao konzumentsko (više prijatelja koji puše, piju i opijaju se). Iako se najviši udjeli najrizičnijih ponašanja često bilježe u 3. i 4. razredu srednje škole, trendovi nisu uvijek strogo linearni te su kod nekih vidljive oscilacije, a percipirani zdravstveni rizik povremeno slabi u sredini školovanja. Drugi razred srednje škole pri tome se izdvaja kao prijelomna faza kada snažno raste učestalost pijenja, opijanja i ekscesivnog pijenja, češće se javljaju višestruke epizode i prve ozbiljnije negativne posljedice povezane s alkoholom, dok se istodobno smanjuje doživljaj rizika i širi repertoar konzumiranih sredstava. To razdoblje oko 16. godine obilježeno je jačanjem vršnjačkog utjecaja, smanjenim roditeljskim nadzorom, većom dostupnošću sredstava i postupnom normalizacijom rizičnog ponašanja, što drugi razred srednje škole čini posebno osjetljivim dobnim periodom u odrastanju jednog učenika. Posebno je važno istaknuti da učenici drugih razreda srednje škole predstavljaju generaciju rođenu 2008. i 2009. godine, koja je obrazovni razvoj započela u stabilnim uvjetima, no kritičnu razvojnu točku prelazka iz razredne u predmetnu nastavu u petom razredu dočekala u izrazito narušenim okolnostima školskog sustava. Upravo u jesen školske godine 2019./2020., kada su djeca po prvi put trebala iskusiti intenzivnije nastavne zahtjeve, veći broj učitelja, povećanu akademsku odgovornost, sustavnije ocjenjivanje i značajan skok u očekivanoj radnoj disciplini, došlo je do eskalacije nezadovoljstva nastavnika i zaposlenika u obrazovanju te početka najduljeg štrajka u povijesti hrvatskog obrazovanja koji se provodio u valovima (djelomično, cirkularno, u potpunosti) čime je redovita nastava bila dugotrajno i fragmentirano narušena. Samo nekoliko mjeseci kasnije, u ožujku 2020. uslijed pandemijskih okolnosti uvedena je potpuna online nastava za sve škole, koja se održavala do kraja školske godine, nakon čega je uslijedila čitava 2020./2021. kao razdoblje čestih prelazaka na hibridne modele, razredne samoizolacije i povremenih povrataka na učenje od kuće. Za ovu generaciju to znači da su umjesto postupne tranzicije prema zahtjevnijem sustavu, školovanje doživjeli u režimu prekida, izostanka rutine, manjka socijalne interakcije i slabije strukturalne podrške, što se u kontekstu rezultata o konzumaciji psihoaktivnih tvari može interpretirati kao razvojni i psihosocijalni rizik koji se nakupio tijekom adolescencije i potencijalno doprinio lošijim ishodima u drugom srednje.

7. Tablice

7.1. Tablice o pokazateljima pušenja cigareta

Tablica 1. Što misliš koliko bi ti bilo teško nabaviti cigarete (duhana) kad bi to poželio/la?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
veoma teško	63	50,0	47	36,7	39	20,0	37	21,6	20	11,0	17	13,8
donekle teško	16	12,7	20	15,6	18	9,2	12	7,0	10	5,5	3	2,4
ni lako, ni teško	18	14,3	13	10,2	30	15,4	21	12,3	12	6,6	3	2,4
prilično lako	14	11,1	18	14,1	46	23,6	33	19,3	41	22,5	23	18,7
veoma lako	15	11,9	30	23,4	62	31,8	68	39,8	99	54,4	77	62,6

Tablica 2. Koliko si puta (ako jesi) u svom životu pušila cigarete?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	112	88,9	89	69,5	114	58,5	93	54,4	67	36,8	47	38,2
1-2	4	3,2	18	14,1	32	16,4	23	13,5	33	18,1	18	14,6
3-5	3	2,4	3	2,3	8	4,1	13	7,6	7	3,8	4	3,3
6-9	3	2,4	2	1,6	7	3,6	9	5,3	10	5,5	6	4,9
10-19	2	1,6	1	0,8	6	3,1	2	1,2	4	2,2	2	1,6
20-39	0	0,0	2	1,6	4	2,1	3	1,8	7	3,8	3	2,4
40 ili više puta	2	1,6	13	10,2	24	12,3	28	16,4	54	29,7	43	35,0

Tablica 3. Koliko si puta pušio/la u ZADNJIH 30 DANA

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
uopće ne	122	96,8	111	86,7	149	76,4	120	70,2	108	59,3	71	57,7
manje od jedne cigarete na tjedan	1	0,8	5	3,9	9	4,6	10	5,8	22	12,1	12	9,8
manje od jedne cigarete na dan	2	1,6	3	2,3	5	2,6	10	5,8	11	6,0	7	5,7
1 -5 cigareta na dan	0	0,0	1	0,8	14	7,2	8	4,7	8	4,4	6	4,9
6-10 cigareta na dan	1	0,8	3	2,3	3	1,5	5	2,9	8	4,4	5	4,1
11-20 cigareta na dan	0	0,0	1	0,8	9	4,6	4	2,3	9	4,9	8	6,5
Više od jedne kutije (20 cigareta) na dan	0	0,0	4	3,1	6	3,1	14	8,2	16	8,8	14	11,4

Tablica 4. Kada si PRVI PUTA uradio/la sljedeće: popušila prvu cigaretu?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	112	88,9	92	71,9	116	59,5	98	57,3	71	39,0	50	40,7
s 9 god ili manje	4	3,2	5	3,9	10	5,1	8	4,7	14	7,7	4	3,3
10 god	0	0,0	2	1,6	4	2,1	8	4,7	3	1,6	2	1,6
11 god	4	3,2	2	1,6	3	1,5	7	4,1	1	0,5	1	0,8
12 god	3	2,4	10	7,8	6	3,1	1	0,6	10	5,5	3	2,4
13 god	3	2,4	11	8,6	18	9,2	12	7,0	11	6,0	9	7,3
14 god	0	0,0	6	4,7	24	12,3	10	5,8	15	8,2	5	4,1
15 god	0	0,0	0	0,0	12	6,2	17	9,9	33	18,1	20	16,3
s 16 god ili više	0	0,0	0	0,0	2	1,0	10	5,8	24	13,2	29	23,6

Tablica 5. Kada si PRVI PUTA uradio/la sljedeće: počeo/la pušiti svaki dan bar jednu cigaretu

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	122	96,8	115	89,8	161	82,6	134	78,4	116	63,7	73	59,3
s 9 god ili manje	1	0,8	2	1,6	4	2,1	4	2,3	2	1,1	6	4,9
10 god	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	1,8	1	0,5	0	0,0
11 god	1	0,8	1	0,8	0	0,0	2	1,2	1	0,5	1	0,8
12 god	1	0,8	1	0,8	0	0,0	1	0,6	1	0,5	1	0,8
13 god	1	0,8	5	3,9	4	2,1	1	0,6	2	1,1	2	1,6
14 god	0	0,0	4	3,1	14	7,2	4	2,3	14	7,7	5	4,1
15 god	0	0,0	0	0,0	11	5,6	18	10,5	20	11,0	6	4,9
s 16 god ili više	0	0,0	0	0,0	1	0,5	4	2,3	25	13,7	29	23,6

Tablica 6. Prema tvojoj procjeni koliko tvojih prijatelja puši cigarete?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nijedan	75	59,5	45	35,2	52	26,7	47	27,5	31	17,0	20	16,3
rijetki	29	23,0	28	21,9	42	21,5	24	14,0	21	11,5	17	13,8
poneki	11	8,7	27	21,1	47	24,1	48	28,1	48	26,4	26	21,1
većina	8	6,3	19	14,8	31	15,9	35	20,5	52	28,6	42	34,1
Skoro svi	3	2,4	9	7,0	23	11,8	17	9,9	30	16,5	18	14,6

Tablica 7. Reakcija MAJKE na pušenje cigareta

	7.		8.		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	osnovne		osnovne									
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne bi dozvolila	98	77,8	91	71,1	118	60,5	96	56,1	79	43,4	48	39,0
pokušala bi me nagovoriti da to ne radim	19	15,1	21	16,4	54	27,7	45	26,3	64	35,2	35	28,5
ne znam, ne mogu procijeniti	7	5,6	8	6,3	8	4,1	12	7,0	11	6,0	18	14,6
ne bi zamjerila	1	0,8	4	3,1	7	3,6	9	5,3	10	5,5	13	10,6
odobrila bi					3	1,5	5	2,9	7	3,8	7	5,7
nemam tu osobu	1	0,8	4	3,1	5	2,6	4	2,3	11	6,0	2	1,6

Tablica 8. Reakcija OCA na pušenje cigareta

	7.		8.		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	osnovne		osnovne									
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne bi dozvolio	95	75,4	91	71,1	126	64,6	104	60,8	95	52,2	52	42,3
pokušao bi me nagovoriti												
da to ne radim	20	15,9	21	16,4	36	18,5	35	20,5	48	26,4	34	27,6
ne znam, ne mogu												
procijeniti	3	2,4	8	6,3	14	7,2	18	10,5	9	4,9	19	15,4
ne bi zamjerio	2	1,6	2	1,6	7	3,6	7	4,1	9	4,9	10	8,1
odobrio bi	1	0,8	2	1,6	6	3,1	4	2,3	12	6,6	5	4,1
Nemam tu osobu	5	4,0	4	3,1	6	3,1	3	1,8	9	4,9	3	2,4

Tablica 9. Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje ako puše cigarete povremeno?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne riskiraju	12	9,5	14	10,9	50	25,9	49	28,8	33	18,2	24	19,5
malo riskiraju	16	12,7	33	25,8	37	19,2	41	24,1	42	23,2	35	28,4
umjereno riskiraju	39	31,0	47	36,7	53	27,5	43	25,3	59	32,6	36	29,3
jako riskiraju	59	46,8	34	26,6	53	27,5	37	21,8	47	26,0	28	22,8

Tablica 10. Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje ako puše jednu ili više kutija cigareta dnevno?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne riskiraju	12	9,5	12	9,4	36	18,7	41	24,3	24	13,3	20	16,3
malo riskiraju	6	4,8	8	6,3	18	9,3	21	12,4	19	10,6	11	8,9
umjereno riskiraju	16	12,7	30	23,4	41	21,2	30	17,7	51	28,3	28	22,8
jako riskiraju	92	73,0	78	60,9	98	50,8	77	45,6	86	47,8	64	52,0

7.2. Tablice o pokazateljima konzumacije alkohola

Tablica 11. Što misliš koliko bi ti bilo teško nabaviti pivo, ako bi to želio/la?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
veoma teško	51	40,5	26	20,3	26	13,3	38	22,2	15	8,2	11	8,9
donekle teško	23	18,3	15	11,7	9	4,6	16	9,4	7	3,8	5	4,1
ni lako, ni teško	15	11,9	28	21,9	48	24,6	24	14,0	20	11,0	4	3,3
prilično lako	18	14,3	32	25,0	40	20,5	22	12,9	23	12,6	19	15,4
veoma lako	19	15,1	27	21,1	72	36,9	71	41,5	117	64,3	84	68,3

Tablica 12. Što misliš koliko bi ti bilo teško nabaviti gotova mješana pića s alkoholom, ako bi to želio/la?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
veoma teško	70	55,6	44	34,4	30	15,4	40	23,4	20	11	8	6,5
donekle teško	20	15,9	25	19,5	28	14,3	21	12,3	8	4,4	7	5,7
ni lako, ni teško	11	8,7	24	18,8	45	23,1	27	15,8	27	14,8	5	4,1
prilično lako	11	8,7	15	11,7	40	20,5	23	13,4	32	17,6	29	23,6
veoma lako	14	11,1	20	15,6	52	26,7	60	35,1	95	52,2	74	60,1

Tablica 13. Što misliš koliko bi ti bilo teško nabaviti vino, ako bi to želio/la?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
veoma teško	69	54,8	42	32,8	37	19,0	41	24,0	16	8,8	8	6,5
donekle teško	10	7,9	21	16,4	25	12,8	15	8,8	5	2,8	7	5,7
ni lako, ni teško	22	17,5	28	21,9	33	16,9	29	16,9	29	15,9	6	4,9
prilično lako	10	7,9	11	8,6	37	19,0	20	11,7	21	11,5	22	17,9
veoma lako	15	11,9	26	20,3	63	32,3	66	38,6	111	61,0	80	65,0

Tablica 14. Što misliš koliko bi ti bilo teško nabaviti žestoka i mješana, ako bi to želio/la?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
veoma teško	72	57,1	50	39,0	32	16,4	44	25,7	22	12,1	8	6,5
donekle teško	16	12,7	21	16,4	30	15,4	18	10,5	4	2,2	7	5,7
ni lako, ni teško	14	11,1	23	18,0	38	19,5	22	12,9	18	9,9	10	8,1
prilično lako	8	6,4	12	9,4	37	19,0	24	14,0	29	15,9	21	17,1
veoma lako	16	12,7	22	17,2	58	29,7	63	36,9	109	59,9	77	62,6

Tablica 15. Iskustvo barem jedne kupovine alkohola na prodajnim mjestima u posljednjih mjesec dana

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
u dućanu	10	7,9	21	16,4	52	26,7	59	34,5	67	36,8	53	43,1
kafiću, restoranu	13	10,3	30	23,4	61	31,3	67	39,2	107	58,8	74	60,2

Tablica 16. U koliko si prilika (ako jesi) pio/la alkoholna pića, u životu?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	74	58,7	42	32,8	54	27,7	46	26,9	28	15,4	16	13,0
1-2	21	16,7	19	14,8	44	22,6	18	10,5	15	8,2	6	4,9
3-5	11	8,7	18	14,1	18	9,2	18	10,5	8	4,4	9	7,3
6-9	9	7,1	18	14,1	25	12,8	22	12,9	18	9,9	17	13,8
10-19	3	2,4	13	10,2	17	8,7	24	14,0	19	10,4	9	7,3
20-39	4	3,2	8	6,3	13	6,7	10	5,8	26	14,3	14	11,4
40 ili više puta	4	3,2	10	7,8	24	12,3	33	19,3	68	37,4	52	42,3

Tablica 17. U koliko si prilika (ako jesi) pio/la alkoholna pića, u posljednjih 12 mjeseci?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	87	69,0	53	41,4	72	36,9	57	33,3	36	19,8	19	15,4
1-2	19	15,1	29	22,7	39	20,0	24	14,0	21	11,5	11	8,9
3-5	7	5,6	17	13,3	23	11,8	23	13,5	13	7,1	12	9,8
6-9	5	4,0	14	10,9	26	13,3	22	12,9	29	15,9	19	15,4
10-19	4	3,2	5	3,9	15	7,7	11	6,4	23	12,6	19	15,4
20-39	1	0,8	5	3,9	11	5,6	9	5,3	20	11,0	13	10,6
40 ili više puta	3	2,4	5	3,9	9	4,6	25	14,6	40	22,0	30	24,4

Tablica 18. U koliko si prilika (ako jesi) pio/la alkoholna pića, u posljednjih 30 dana?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	106	84,1	89	69,5	118	60,5	86	50,3	62	34,1	36	29,3
1-2	11	8,7	20	15,6	39	20,0	31	18,1	42	23,1	35	28,5
3-5	4	3,2	8	6,3	14	7,2	22	12,9	26	14,3	21	17,1
6-9	2	1,6	6	4,7	16	8,2	12	7,0	21	11,5	13	10,6
10-19	2	1,6	1	0,8	5	2,6	4	2,3	13	7,1	7	5,7
20-39	0	0	0	0	1	0,5	4	2,3	4	2,2	4	3,3
40 ili više puta	1	0,8	4	3,1	2	1,0	12	7,0	14	7,7	7	5,7

Tablica 19. U zadnjih 30 dana: koliko puta si (ako jesi) popio/la pet ili više pića za redom?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	113	89,7	105	82,0	143	73,3	102	59,6	83	45,6	53	43,1
1	3	2,4	8	6,3	20	10,3	17	9,9	25	13,7	23	18,7
2	4	3,2	4	3,1	13	6,7	12	7,0	18	9,9	19	15,4
3-5	3	2,4	3	2,3	7	3,6	19	11,1	26	14,3	13	10,6
6-9	0	0	2	1,6	7	3,6	9	5,3	14	7,7	3	2,4
10 i više prilika	3	2,4	5	3,9	5	2,6	12	7,0	16	8,8	12	9,8

Tablica 20. Koliko si se puta u životu (ako si uopće) opio/la ili bio/la pod jakim utjecajem alkoholnog pića, tako da si nesigurno hodao/la, nisi bio/la u stanju pravilno govoriti, povraćao/la ili se ne sjećaš što se događalo?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	116	92,1	104	81,3	127	65,1	104	60,8	78	42,9	45	36,6
1-2	6	4,8	14	10,9	39	20,0	20	11,7	40	22,0	32	26,0
3-5	2	1,6	3	2,3	11	5,6	22	12,9	26	14,3	17	13,8
6-9	1	0,8	1	0,8	6	3,1	12	7,0	10	5,5	13	10,6
10-19	0	0	3	2,3	6	3,1	2	1,2	7	3,8	6	4,9
20-39	0	0	0	0	3	1,5	6	3,5	8	4,4	5	4,1
40 ili više puta	1	0,8	3	2,3	3	1,5	5	2,9	13	7,1	5	4,1

Tablica 21. Koliko si se puta u posljednjih 12 mjeseci (ako si uopće) opio/la ili bio/la pod jakim utjecajem alkoholnog pića, tako da si nesigurno hodao/la, nisi bio/la u stanju pravilno govoriti, povraćao/la ili se ne sjećaš što se događalo?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	117	92,9	107	83,6	138	70,8	114	66,7	103	56,6	64	52,0
1-2	7	5,6	13	10,2	31	15,9	20	11,7	40	22,0	28	22,8
3-5	1	0,8	2	1,6	14	7,2	18	10,5	11	6,0	12	9,8
6-9	0	0	1	0,8	5	2,6	8	4,7	6	3,3	10	8,1
10-19	0	0	2	1,6	3	1,5	5	2,9	12	6,6	5	4,1
20-39	0	0	1	0,8	2	1,0	1	0,6	6	3,3	1	0,8
40 ili više puta	1	0,8	2	1,6	2	1,0	5	2,9	4	2,2	3	2,4

Tablica 22. Koliko si se puta u posljednjih 30 dana (ako si uopće) opio/la ili bio/la pod jakim utjecajem alkoholnog pića, tako da si nesigurno hodao/la, nisi bio/la u stanju pravilno govoriti, povraćao/la ili se ne sjećaš što se događalo?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	123	97,6	114	89,1	166	85,1	133	77,8	135	74,2	92	74,8
1-2	2	1,6	8	6,3	18	9,2	17	9,9	27	14,8	19	15,4
3-5	0	0	3	2,3	4	2,1	10	5,8	12	6,6	5	4,1
6-9	0	0	1	0,8	4	2,1	5	2,9	2	1,1	3	2,4
10-19	0	0	1	0,8	1	0,5	1	0,6	2	1,1	2	1,6
20-39	0	0	0	0	1	0,5	1	0,6	3	1,6	0	0
40 ili više puta	1	0,8	1	0,8	1	0,5	4	2,3	1	0,5	2	1,6

Tablica 23. Kada si (ako si uopće) PRVI PUT pio/la pivo?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	83	65,9	62	48,4	77	39,5	76	44,4	49	26,9	39	31,7
s 9 god ili manje	24	19,0	31	24,2	30	15,4	30	17,5	26	14,3	12	9,8
10 god	6	4,8	8	6,3	10	5,1	13	7,6	11	6,0	9	7,3
11 god	5	4,0	4	3,1	9	4,6	3	1,8	1	0,5	1	0,8
12 god	7	5,6	6	4,7	10	5,1	5	2,9	12	6,6	4	3,3
13 god	0	0,0	12	9,4	14	7,2	5	2,9	12	6,6	8	6,5
14 god	0	0,0	4	3,1	27	13,8	15	8,8	19	10,4	13	10,6
15 god	0	0,0	0	0,0	16	8,2	17	9,9	24	13,2	14	11,4
s 16 god ili više	0	0,0	0	0,0	0	0,0	7	4,1	28	15,4	23	18,7

Tablica 24. Kada si (ako si uopće) PRVI PUT pio/la gotova mješana pića a alkoholom?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	112	88,9	91	71,1	119	61,0	96	56,1	79	43,4	41	33,3
s 9 god ili manje	3	2,4	7	5,5	4	2,1	13	7,6	6	3,3	5	4,1
10 god	2	1,6	3	2,3	9	4,6	5	2,9	2	1,1	4	3,3
11 god	5	4,0	2	1,6	4	2,1	5	2,9	2	1,1	1	0,8
12 god	3	2,4	6	4,7	9	4,6	0	0,0	6	3,3	5	4,1
13 god	0	0,0	14	10,9	13	6,7	11	6,4	8	4,4	5	4,1
14 god	0	0,0	4	3,1	22	11,3	10	5,8	18	9,9	8	6,5
15 god	0	0,0	0	0,0	12	6,2	21	12,3	33	18,1	14	11,4
s 16 god ili više	0	0,0	0	0,0	0	0,0	10	5,8	28	15,4	40	32,5

Tablica 25. Kada si (ako si uopće) PRVI PUT pio/la pivo vino ?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	105	83,3	92	71,9	110	56,4	84	49,1	61	33,5	32	26,0
s 9 god ili manje	10	7,9	11	8,6	18	9,2	20	11,7	14	7,7	11	8,9
10 god	4	3,2	9	7,0	12	6,2	10	5,8	7	3,8	5	4,1
11 god	4	3,2	3	2,3	5	2,6	8	4,7	6	3,3	2	1,6
12 god	2	1,6	5	3,9	11	5,6	4	2,3	12	6,6	6	4,9
13 god	0	0,0	4	3,1	8	4,1	12	7,0	14	7,7	10	8,1
14 god	0	0,0	3	2,3	18	9,2	9	5,3	18	9,9	11	8,9
15 god	0	0,0	0	0,0	11	5,6	17	9,9	27	14,8	10	8,1
s 16 god ili više	0	0,0	0	0,0	2	1,0	7	4,1	23	12,6	36	29,3

Tablica 26. Kada si (ako si uopće) PRVI PUT pio/la žestoka i mješana pića ?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	103	81,7	86	67,2	91	46,7	81	47,4	41	22,5	28	22,8
s 9 god ili manje	4	3,2	7	5,5	10	5,1	12	7,0	9	4,9	6	4,9
10 god	6	4,8	2	1,6	10	5,1	7	4,1	3	1,6	3	2,4
11 god	5	4,0	5	3,9	4	2,1	3	1,8	6	3,3	4	3,3
12 god	6	4,8	9	7,0	4	2,1	2	1,2	6	3,3	3	2,4
13 god	1	0,8	7	5,5	13	6,7	12	7,0	12	6,6	4	3,3
14 god	0	0,0	11	8,6	32	16,4	17	9,9	20	11,0	9	7,3
15 god	0	0,0	0	0,0	26	13,3	29	17,0	45	24,7	16	13,0
s 16 god ili više	0	0,0	0	0,0	5	2,6	8	4,7	40	22,0	50	40,7

Tablica 27. Kada si (ako si uopće) PRVI PUT opio/la?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	118	93,7	105	82,0	138	70,8	110	64,3	83	45,6	48	39,0
s 9 god ili manje	3	2,4	3	2,3	5	2,6	12	7,0	6	3,3	7	5,7
10 god	0	0,0	1	0,8	4	2,1	5	2,9	3	1,6	2	1,6
11 god	2	1,6	0	0,0	2	1,0	3	1,8	0	0	1	0,8
12 god	1	0,8	0	0,0	3	1,5	2	1,2	5	2,7	2	1,6
13 god	1	0,8	8	6,3	13	6,7	2	1,2	8	4,4	2	1,6
14 god	0	0,0	10	7,8	14	7,2	7	4,1	14	7,7	7	5,7
15 god	0	0,0	0	0,0	15	7,7	20	11,7	17	9,3	9	7,3
s 16 god ili više	0	0,0	0	0,0	1	0,5	10	5,8	46	25,3	45	36,6

Tablica 28. . Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje ako piju jedno ili 2 alkoholna pića skoro svaki dan?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne riskiraju	14	11,1	20	15,6	38	19,5	45	26,3	30	16,5	22	17,9
malo riskiraju	6	4,8	10	7,8	22	11,3	22	12,9	41	22,5	25	20,3
umjereno riskiraju	22	17,5	36	28,1	42	21,5	45	26,3	47	25,8	28	22,8
jako riskiraju	83	65,9	62	48,4	92	47,2	57	33,3	62	34,1	46	37,4

Tablica 29. Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje ako piju 4 ili 5 pića skoro svaki dan?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne riskiraju	14	11,1	14	10,9	36	18,5	43	25,1	26	14,3	24	19,5
malo riskiraju	1	0,8	7	5,5	17	8,7	22	12,9	25	13,7	10	8,1
umjereno riskiraju	17	13,5	28	21,9	33	16,9	27	15,8	46	25,3	26	21,1
jako riskiraju	93	73,8	76	59,4	108	55,4	77	45,0	82	45,1	63	51,2

Tablica 30. Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje ako piju 5 ili više pića zaredom svaki vikend?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne riskiraju	12	9,5	14	10,9	37	19,0	42	24,6	28	15,4	23	18,7
malo riskiraju	2	1,6	7	5,5	19	9,7	21	12,3	28	15,4	18	14,6
umjereno riskiraju	15	11,9	30	23,4	34	17,4	33	19,3	34	18,7	25	20,3
jako riskiraju	96	76,2	74	57,8	104	53,3	73	42,7	91	50,0	57	46,3

Tablica 31. Prema tvojoj procjeni koliko tvojih prijatelja pije alkohol (pivo, vino, žestoka pića i dr.)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nijedan	89	70,6	50	39,1	67	34,4	55	32,2	31	17,0	22	17,9
rijetki	18	14,3	26	20,3	34	17,4	22	12,9	17	9,3	11	8,9
poneki	12	9,5	27	21,1	42	21,5	32	18,7	37	20,3	22	17,9
većina	7	5,6	14	10,9	31	15,9	27	15,8	49	26,9	37	30,1
Skoro svi	0	0	11	8,6	21	10,8	35	20,5	48	26,4	31	25,2

Tablica 32. Prema tvojoj procjeni koliko tvojih prijatelja opije se?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nijedan	109	86,5	77	60,2	97	49,7	70	40,9	49	26,9	33	26,8
rijetki	8	6,3	26	20,3	39	20,0	34	19,9	30	16,5	22	17,9
poneki	4	3,2	10	7,8	33	16,9	30	17,5	40	22,0	28	22,8
većina	5	4,0	9	7,0	12	6,2	20	11,7	39	21,4	20	16,3
Skoro svi	0	0	6	4,7	14	7,2	17	9,9	24	13,2	20	16,3

Tablica 33. Prema tvojoj procjeni koliko tvojih prijatelja pije 5 i više pića za redom?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nijedan	111	88,1	93	72,7	114	58,5	83	48,5	60	33,0	33	26,8
rijetki	10	7,9	15	11,7	42	21,5	27	15,8	35	19,2	28	22,8
poneki	2	1,6	9	7,0	22	11,3	27	15,8	36	19,8	27	22,0
većina	3	2,4	7	5,5	7	3,6	17	9,9	28	15,4	18	14,6
Skoro svi	0	0	4	3,1	10	5,1	17	9,9	23	12,6	17	13,8

Tablica 34. Čini li netko od tvoje starije braće ili sestara: Pije alkohol (pivo, vino, žestoka pića i dr.)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne	63	50,0	45	35,2	94	48,2	69	40,4	79	43,4	52	42,3
ne znam	5	4,0	8	6,3	19	9,7	13	7,6	15	8,2	6	4,9
da	16	12,7	29	22,7	43	22,1	46	26,9	47	25,8	40	32,5

Tablica 35. Čini li netko od tvoje starije braće ili sestara: Opije se?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne	71	56,3	61	47,7	113	57,9	82	48,0	102	56,0	66	53,7
ne znam	8	6,3	11	8,6	19	9,7	19	11,1	13	7,1	11	8,9
da	6	4,8	10	7,8	24	12,3	26	15,2	24	13,2	21	17,1

Tablica 36. Što misliš kako bi tvoja majka reagirala da piješ alkohol (pivo, vino, žestoka pića i dr.)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne bi dozvolila	97	77,0	82	64,1	120	61,5	86	50,3	66	36,3	39	31,7
pokušala bi me nagovoriti da to ne radim	13	10,3	18	14,1	30	15,4	35	20,5	41	22,5	26	21,1
ne znam, ne mogu procijeniti	9	7,1	13	10,2	20	10,3	18	10,5	12	6,6	24	19,5
ne bi zamjerila	4	3,2	8	6,3	14	7,2	19	11,1	31	17,0	17	13,8
odobrila bi	0	0,0	2	1,6	6	3,1	7	4,1	19	10,4	16	13,0
nemam tu osobu	3	2,4	5	3,9	5	2,6	6	3,5	13	7,1	1	0,8

Tablica 37. Što misliš kako bi tvoja majka reagirala da se opiješ?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne bi dozvolila	106	84,1	103	80,5	143	73,3	111	64,9	106	58,2	62	50,4
pokušala bi me nagovoriti da to ne radim	9	7,1	11	8,6	27	13,8	30	17,5	31	17,0	30	24,4
ne znam, ne mogu procijeniti	7	5,6	7	5,5	12	6,2	16	9,4	13	7,1	22	17,9
ne bi zamjerila	1	0,8	2	1,6	5	2,6	4	2,3	13	7,1	4	3,3
odobrila bi	0	0,0	1	0,8	2	1,0	5	2,9	6	3,3	4	3,3
nemam tu osobu	3	2,4	4	3,1	6	3,1	5	2,9	13	7,1	1	0,8

Tablica 38. Što misliš kako bi tvoj otac reagirao da piješ alkohol (pivo, vino, žestoka pića i dr.)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne bi dozvolio	96	76,2	82	64,1	142	72,8	100	58,5	89	48,9	47	38,2
pokušao bi me nagovoriti da to ne radim	13	10,3	17	13,3	25	12,8	26	15,2	29	15,9	22	17,9
ne znam, ne mogu procijeniti	5	4,0	16	12,5	12	6,2	23	13,5	11	6,0	21	17,1
ne bi zamjerio	6	4,8	6	4,7	4	2,1	11	6,4	18	9,9	14	11,4
odobrio bi	1	0,8	2	1,6	5	2,6	8	4,7	23	12,6	16	13,0
Nemam tu osobu	5	4,0	5	3,9	7	3,6	3	1,8	12	6,6	3	2,4

Tablica 39. Što misliš kako bi tvoj otac reagirao da se opiješ?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne bi dozvolio	106	84,1	97	75,8	142	72,8	122	71,3	117	64,3	72	58,5
pokušao bi me nagovoriti da to ne radim	7	5,6	15	11,7	25	12,8	20	11,7	21	11,5	19	15,4
ne znam, ne mogu procijeniti	6	4,8	9	7,0	12	6,2	18	10,5	12	6,6	17	13,8
ne bi zamjerio	2	1,6	1	0,8	4	2,1	4	2,3	12	6,6	6	4,9
odobrio bi	0	0,0	2	1,6	5	2,6	4	2,3	10	5,5	6	4,9
Nemam tu osobu	5	4,0	4	3,1	7	3,6	3	1,8	10	5,5	3	2,4

Tablica 40. Koliko je vjerojatno da će ti se, ako piješ alkohol, dogoditi nešto od navedenog? - Vrlo vjerojatne i vjerojatne posljedice pijenja alkohola

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
P- Osjećati ću se opušteno	38	30,2	46	35,9	103	52,8	100	58,5	127	69,8	97	78,9
N- Mogu imati neugodnosti s policijom	69	54,8	60	46,9	94	48,2	85	49,7	66	36,3	50	40,7
N- Mogu naškoditi svojem zdravlju	83	65,9	72	56,3	110	56,4	92	53,8	86	47,3	71	57,7
P- Osjećat ću se sretnim/om	37	29,4	41	32,0	95	48,7	96	56,1	116	63,7	83	67,5
P- Zaboraviti ću svoje probleme	41	32,5	45	35,2	89	45,6	92	53,8	104	57,1	78	63,4
N- Neću moći prestati piti	55	43,7	45	35,2	72	36,9	68	39,8	59	32,4	47	38,2
N- Postati mamuran/na	52	41,3	58	45,3	84	43,1	83	48,5	91	50,0	67	54,5
P- Osjećati ću se slobodniji/a i otvoreniji/a prema drugima	40	31,7	45	35,2	89	45,6	96	56,1	119	65,4	88	71,5
N- Učiniti ću nešto što bi kasnije požalio/la	61	48,4	53	41,4	79	40,5	77	45,0	74	40,7	53	43,1
P- Dobro ću se zabaviti	43	34,1	51	39,8	112	57,4	96	56,1	121	66,5	85	69,1
N- Biti će mi zlo	68	54,0	65	50,8	96	49,2	84	49,1	79	43,4	55	44,7

Tablica 41. Koliko je vjerojatno da će ti se, ako piješ alkohol, dogoditi nešto od navedenog? -
Očekivane pozitivne i negativne posljedice konzumacije alkohola

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
očekivane pozitivne posljedice	83	65,9	104	81,3	172	88,2	153	89,5	171	94,0	117	95,1
očekivane negativne posljedice	106	84,1	107	83,6	175	89,7	148	86,5	168	92,3	117	95,1

Tablica 42. Jesi li u zadnjih 12 mjeseci zbog toga što si pio alkohol iskusio/la nešto od navedenog?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Tučnjava	15	11,9	13	10,2	21	10,8	23	13,5	21	11,5	15	12,2
Nesreća ili ozljeda	23	18,3	25	19,5	40	20,5	35	20,5	38	20,9	28	22,8
Oštećeni ili izgubljeni predmeti i odjeća	20	15,9	24	18,8	39	20,0	31	18,1	38	20,9	24	19,5
Ozbiljna svađa	19	15,1	22	17,2	33	16,9	34	19,9	35	19,2	25	20,3
žrtva razbojstva ili krađe	7	5,6	6	4,7	10	5,1	20	11,7	13	7,1	11	8,9
Neprilike s policijom	3	2,4	10	7,8	22	11,3	24	14,0	23	12,6	21	17,1
Hospitaliziran ili primljen u hitnu pomoć zbog teške intoksikacije	3	2,4	6	4,7	11	5,6	15	8,8	7	3,8	11	8,9
Hospitaliziran ili primljen u hitnu pomoć zbog nezgode ili ozljede zadobivene u alkoholiziranom stanju	2	1,6	3	2,3	10	5,1	15	8,8	9	4,9	11	8,9
Spolni odnos bez kondoma	2	1,6	4	3,1	14	7,2	21	12,3	16	8,8	16	13,0
Spolni odnos što si požalio/la sljedeći dan	2	1,6	5	3,9	11	5,6	15	8,8	12	6,6	16	13,0
Žrtva neželjenog seksualnog napada	2	1,6	6	4,7	10	5,1	12	7,0	10	5,5	10	8,1

7.3. Tablice o pokazateljima konzumacije marihuane

Tablica 43. Što misliš koliko bi ti bilo teško nabaviti marihuanu ili hašiš (kanabis) kad bi to poželio/la?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
veoma teško	99	78,6	74	57,8	107	54,9	77	45,0	63	34,6	42	34,1
donekle teško	16	12,7	13	10,2	30	15,4	27	15,8	29	15,9	16	13,0
ni lako, ni teško	3	2,4	21	16,4	22	11,3	22	12,9	36	19,8	19	15,4
prilično lako	3	2,4	10	7,8	11	5,6	24	14,0	23	12,6	24	19,5
veoma lako	5	4,0	10	7,8	25	12,8	21	12,3	31	17,0	22	17,9

Tablica 44. Koliko si puta (ako jesi) u svom životu konzumirao/ la marihuanu ili hašiš (kanabis)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	123	97,6	117	91,4	175	89,7	134	78,4	141	77,5	93	75,6
1-2	1	0,8	4	3,1	11	5,6	13	7,6	10	5,5	9	7,3
3-5	0	0,0	3	2,3	4	2,1	11	6,4	8	4,4	12	9,8
6-9	0	0,0	1	0,8	1	0,5	4	2,3	4	2,2	1	0,8
10-19	1	0,8	0	0,0	0	0,0	1	0,6	8	4,4	0	0,0
20-39	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,6	2	1,1	3	2,4
40 ili više puta	1	0,8	3	2,3	4	2,1	7	4,1	9	4,9	5	4,1

Tablica 45. Koliko si puta (ako jesi) posljednjih 12 mjeseci konzumirao/ la marihuanu ili hašiš (kanabis)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	123	97,6	118	92,2	180	92,3	136	79,5	149	81,9	98	79,7
1-2	1	0,8	6	4,7	6	3,1	12	7,0	15	8,2	6	4,9
3-5	0	0,0	0	0,0	2	1,0	12	7,0	6	3,3	10	8,1
6-9	0	0,0	1	0,8	3	1,5	3	1,8	3	1,6	1	0,8
10-19	1	0,8	0	0,0	0	0,0	1	0,6	4	2,2	2	1,6
20-39	0	0,0	0	0,0	1	0,5	2	1,2	0	0,0	1	0,8
40 ili više puta	1	0,8	3	2,3	3	1,5	5	2,9	5	2,7	5	4,1

Tablica 46. Koliko si puta (ako jesi) posljednjih 30 dana konzumirao/ la marihuanu ili hašiš (kanabis)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	123	97,6	123	96,1	188	96,4	145	84,8	167	91,8	109	88,6
1-2	2	1,6	3	2,3	3	1,5	11	6,4	5	2,7	3	2,4
3-5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	6	3,5	4	2,2	6	4,9
6-9	0	0,0	0	0,0	2	1,0	3	1,8	3	1,6	1	0,8
10-19	0	0,0	1	0,8	0	0,0	1	0,6	1	0,5	0	0,0
20-39	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,6	0	0,0	0	0,0
40 ili više puta	1	0,8	1	0,8	2	1,0	4	2,3	2	1,1	4	3,3

Tablica 47. Kada si PRVI PUTA konzumirao/ la marihuanu ili hašiš (kanabis)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nikad	123	97,6	118	92,2	175	89,7	139	81,3	142	78,0	93	75,6
s 9 god ili manje	2	1,6	1	0,8	4	2,1	6	3,5	5	2,7	5	4,1
10 god	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	2,3	0	0,0	3	2,4
11 god	0	0,0	0	0,0	2	1,0	0	0,0	1	0,5	0	0,0
12 god	0	0,0	1	0,8	0	0,0	1	0,6	1	0,5	0	0,0
13 god	0	0,0	5	3,9	1	0,5	3	1,8	1	0,5	1	0,8
14 god	0	0,0	2	1,6	6	3,1	3	1,8	5	2,7	2	1,6
15 god	0	0,0	0	0,0	7	3,6	9	5,3	6	3,3	2	1,6
s 16 god ili više	1	0,8	1	0,8	0	0,0	6	3,5	21	11,5	17	13,8

Tablica 48. Prema tvojoj procjeni koliko tvojih prijatelja konzumira marihuanu ili hašiš (kanabis)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
nijedan	121	96,0	101	78,9	156	80,0	110	64,3	102	56,0	71	57,7
rijetki	3	2,4	13	10,2	19	9,7	29	17,0	31	17,0	26	21,1
poneki	1	0,8	9	7,0	13	6,7	16	9,4	31	17,0	13	10,6
većina	1	0,8	3	2,3	1	0,5	8	4,7	11	6,0	9	7,3
Skoro svi	0	0,0	2	1,6	6	3,1	8	4,7	7	3,8	4	3,3

Tablica 49. Prema tvojoj procjeni je li netko od tvoje starije braće ili sestara konzumira marihuanu ili hašiš (kanabis)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne	75	59,5	69	53,9	125	64,1	91	53,2	105	57,7	81	65,9
ne znam	6	4,8	9	7,0	13	6,7	15	8,8	16	8,8	7	5,7
da	4	3,2	5	3,9	17	8,7	20	11,7	18	9,9	11	8,9

Tablica 50. Što misliš kako bi tvoja MAJKA reagirala ili kako reagira ako si konzumirao/ marihuana?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne bi dozvolila	110	87,3	111	86,7	158	81,0	130	76,0	142	78,0	94	76,4
pokušala bi me nagovoriti da to ne radim	7	5,6	6	4,7	18	9,2	20	11,7	19	10,4	12	9,8
ne znam, ne mogu procijeniti	6	4,8	6	4,7	9	4,6	11	6,4	4	2,2	13	10,6
ne bi zamjerila	0	0,0	0	0,0	1	0,5	3	1,8	3	1,6	1	0,8
odobrila bi	0	0,0	1	0,8	4	2,1	3	1,8	2	1,1	2	1,6
Nemam tu osobu	3	2,4	4	3,1	5	2,6	4	2,3	12	6,6	1	0,8

Tablica 51. Što mislis kako bi tvoj OTAC reagirao ili kako reagira ako si konzumirao/ marihuana?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne bi dozvolio pokušao bi me nagovoriti da to ne radim	108	85,7	107	83,6	161	82,6	129	75,4	142	78,0	93	75,6
ne znam, ne mogu procijeniti	7	5,6	9	7,0	14	7,2	19	11,1	16	8,8	12	9,8
ne bi zamjerio	4	3,2	6	4,7	8	4,1	14	8,2	7	3,8	14	11,4
odobrio bi	3	2,4	1	0,8	3	1,5	3	1,8	5	2,7	0	0,0
Nemam tu osobu	0	0,0	1	0,8	3	1,5	3	1,8	2	1,1	2	1,6
	4	3,2	4	3,1	6	3,1	3	1,8	10	5,5	2	1,6

Tablica 52. Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje ako probaju marihuanu ili hašiš (kanabis) jednom ili dva puta u životu?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne riskiraju	13	10,5	22	17,2	46	23,7	50	29,6	43	23,9	26	21,1
malo riskiraju	5	4,0	15	11,7	15	7,7	27	16,0	27	15,0	15	12,2
umjereno riskiraju	18	14,5	19	14,8	33	17,0	24	14,2	30	16,7	21	17,1
jako riskiraju	88	71,0	72	56,3	100	51,6	68	40,2	80	44,4	61	49,6

Tablica 53. Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje ako povremeno konzumiraju marihuanu ili hašiš (kanabis)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne riskiraju	13	10,4	16	12,5	38	19,7	46	27,0	27	15,0	22	17,9
malo riskiraju	3	2,4	9	7,0	14	7,3	20	11,8	34	18,9	17	13,8
umjereno riskiraju	16	12,8	26	20,3	36	18,6	35	20,6	34	18,9	23	18,7
jako riskiraju	93	74,4	77	60,2	105	54,4	69	40,6	85	47,2	61	49,6

Tablica 54. Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje ako redovito konzumiraju marihuanu ili hašiš (kanabis)?

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ne riskiraju	12	9,6	16	12,5	38	19,6	41	24,3	25	13,8	22	17,9
malo riskiraju	1	0,8	4	3,1	12	6,2	16	9,5	20	11,0	8	6,5
umjereno riskiraju	12	9,6	17	13,3	21	10,8	29	17,2	38	21,0	17	13,8
jako riskiraju	100	80,0	91	71,1	123	63,4	83	49,1	98	54,1	76	61,8

Tablica 56. Konzumacija ostalih sredstava, barem jednom u životu

	7. osnovne		8. osnovne		1. srednje		2. srednje		3. srednje		4. srednje	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
e-cigarete	34	27,0	52	40,6	91	46,7	83	48,5	109	59,9	73	59,3
grijani duhanski proizvodi	8	6,3	15	11,7	38	19,5	53	31,0	69	37,9	50	40,7
nikotinske vrećice	5	4,0	14	10,9	20	10,3	30	17,5	36	19,8	30	24,4
snus	5	4,0	19	14,8	28	14,4	37	21,6	44	24,2	38	30,9
inhalanti	8	6,3	17	13,3	27	13,8	27	15,8	17	9,3	9	7,3
lijekovi za smirenje - bez lječničkog recepta	6	4,8	5	3,9	12	6,2	19	11,1	16	8,8	17	13,8
alkohol u kombinaciji s tabletama	2	1,6	5	3,9	8	4,1	18	10,5	21	11,5	18	14,6
amfetamini	2	1,6	3	2,3	11	5,6	17	9,9	11	6,0	7	5,7
ecstasy	2	1,6	2	1,6	9	4,6	14	8,2	10	5,5	8	6,5
nove droge	1	0,8	2	1,6	9	4,6	16	9,4	10	5,5	7	5,7
LSD ili drugi halucinogen	2	1,6	3	2,3	8	4,1	16	9,4	10	5,5	6	4,9
kokain	2	1,6	2	1,6	9	4,6	18	10,5	13	7,1	7	5,7
heroin	1	0,8	1	0,8	10	5,1	15	8,8	8	4,4	6	4,9
liquid	2	1,6	2	1,6	8	4,1	16	9,4	9	4,9	7	5,7
steroidi ili druge tvari koje služe za doping	2	1,6	2	1,6	11	5,6	16	9,4	10	5,5	7	5,7
droga injekcijom	2	1,6	1	0,8	8	4,1	16	9,4	11	6,0	7	5,7

8. Zahvala

U ovom istraživanju sudjelovali su učenici sljedećih škola sa područja Splitsko-dalmatinske županije (poredano abecednim redom):

EKONOMSKA I UPRAVNA ŠKOLA - SPLIT

EKONOMSKA ŠKOLA - IMOTSKI

I. GIMNAZIJA SPLIT

OBRTNA TEHNIČKA ŠKOLA - SPLIT

OSNOVNA ŠKOLA - MANUŠ

OSNOVNA ŠKOLA BLATINE-ŠKRAPE - SPLIT

OSNOVNA ŠKOLA DR. FRANJE TUĐMANA BRELA - BRELA

OSNOVNA ŠKOLA IVANA MAŽURANIĆA - OBROVAC SINJSKI

OSNOVNA ŠKOLA JELSA - JELSA

OSNOVNA ŠKOLA KAMEN-ŠINE - SPLIT

OSNOVNA ŠKOLA KOMIŽA - KOMIŽA

OSNOVNA ŠKOLA MARKA MARULIĆA - SINJ

OSNOVNA ŠKOLA SPLIT 3 - SPLIT

OSNOVNA ŠKOLA STJEPANA IVIČEVIĆA - MAKARSKA

OSNOVNA ŠKOLA STOBREČ - STOBREČ

SREDNJA ŠKOLA ANTUN MATIJAŠEVIĆ - KARAMANEO - VIS

SREDNJA ŠKOLA BRAČ - SUPETAR

SREDNJA ŠKOLA BRAĆA RADIĆ - KAŠTEL ŠTAFILIĆ - NEHAJ

SREDNJA ŠKOLA FRA ANDRIJE KAČIĆA MIOŠIĆA - MAKARSKA

SREDNJA ŠKOLA HVAR

TEHNIČKA I INDUSTRIJSKA ŠKOLA RUĐERA BOŠKOVIĆA U SINJU - SINJ

TEHNIČKA ŠKOLA U IMOTSKOM - IMOTSKI

TEHNIČKA ŠKOLA ZA STROJARSTVO I MEHATRONIKU - SPLIT

Ovim putem zahvaljujemo se ravnateljima i ravnateljicama škola što su pristali da se istraživanje provodi u njihovim školama, svim stručnim suradnicima koji su u većini slučajeva preuzeli organizacijski dio, svim razrednicima razreda koji su slučajnm odabirom bili pozvani u istraživanje, roditeljima te učenicima koji su sudjelovali u istraživanju i svojim odgovorima pomogli da sagledamo razmjere konzumacije u populaciji adolescenata naše županije.

9. Literatura

- Ajduković, M. i Keresteš, G. (2020). *Etički Kodeks Istraživanja s Djecom*. 2. izdanje. Dostupno: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/NEPID/Eti%C4%8Dki%20kodeks%20istra%C5%BEivanje%20s%20djecom%20revidirana%20verzija%202020.pdf> (pristupljeno 1.5.2024.).
- Amaro, H., Blake, S. M., Schwartz, P. M. i Flinchbaugh, L. J. (2001). Developing theory-based substance abuse prevention programs for young adolescent girls. *Journal of Early Adolescence*, 21(3), 256–293. <https://doi.org/10.1177/0272431601021003002>
- Bašić, J. i Ferić, M. (2004). Djeca i mladi u riziku - rizična ponašanja. U: J. Bašić, N. Koller-Trbović i S. Uzelac (ur.) *Poremećaji u ponašanju: pristupi i pojmovna određenja*. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 57-72.
- Blum, R. W., Astone, N. M., Decker, M. R. i Mouli, V. C. (2014). A conceptual framework for early adolescence: a platform for research. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 26(3), 321-331. <https://doi.org/10.1515/ijamh-2013-0327>
- Cambron, C., Kosterman, R., Catalano, R. F., Guttmanova, K. i Hawkins, J. D. (2017). Neighborhood, Family, and Peer Factors Associated with Early Adolescent Smoking and Alcohol Use. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(2), 369–382. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0728-y>
- Edvardsson, I. (2012). *Towards a tobacco-free generation. A study on the tobacco habits of adolescents: when, why and who?*. Avd för kliniska vetenskaper, Malmö. URL: <https://portal.research.lu.se/portal/files/3531712/3051427.pdf>
- Glavak Tkalić, R., Sučić, I., Wertag, A., Perić Pavišić, K., Razum, J., Šimunović, M. (2025). *Stanje u području ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske: rezultati istraživanja 2023. i analiza trendova uporabe 2011.–2023.* Zagreb, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Hrvatski zavod za javno zdravstvo.
- Gullo, M. J., Loxton, N. J. i Dawe, S. (2014). Impulsivity: Four ways five factors are not basic to addiction. *Addictive Behaviors*, 39(11), 1547–1556. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2014.01.002>
- Jackson, C., Ennett, S. T., Dickinson, D. M. i Bowling, J. M. (2013). Attributes that differentiate children who sip alcohol from abstinent peers. *Journal of youth and adolescence*, 42(11), 1687–1695. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9870-8>
- Jacobus, J. i Tapert, S. F. (2014). Effects of cannabis on the adolescent brain. *Current pharmaceutical design*, 20(13), 2186–2193. <https://doi.org/10.2174/13816128113199990426>
- Johannessen, E. L., Andersson, H. W., Bjørngaard, J. H. i Pape, K. (2017). Anxiety and depression symptoms and alcohol use among adolescents - a cross sectional study of Norwegian secondary school students. *BMC Public Health*, 17(1), 494. <https://doi.org/10.1186/s12889-017-4389-2>
- Kuzman, M. (2009). Adolescencija, adolescenti i zaštita zdravlja. *Medicus*, 18 (2_Adolescencija), 155-172. <https://hrcak.srce.hr/57135>
- Markelić M., Muslić Lj., Križan H. i Musić Milanović S. (2025). Europsko istraživanje o pušenju, pijenju alkohola i uzimanju droga među učenicima 2024. Zagreb, Hrvatski zavod za javno zdravstvo.
- Matković, R. (2016). *Rizična ponašanja srednjoškolaca Splitsko-dalmatinske županije - šk. god. 2015./2016.* Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://nzjz-split.hr/wp-content/uploads/2021/05/rizicna_ponasanja2015.pdf
- Matković, R. (2020). *Rizična ponašanja djece i mladih u Splitsko-dalmatinskoj županiji – izvještaj*. Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije. https://nzjz-split.hr/wp-content/uploads/2021/05/Preliminarno-izvjesce-30_9.pdf
- Matković, R. i Glavaš, J. (2014). *ESPAD 2011 SDŽ*. Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://nzjz-split.hr/wp-content/uploads/2021/05/ESPAD2011SDZ.pdf
- Patra, J., Taylor, B., Rehm, J. T., Baliunas, D. i Popova, S. (2007). Substance-attributable morbidity and mortality changes to Canada's epidemiological profile: measurable differences over a ten-year period. *Canadian*

- journal of public health* = *Revue canadienne de sante publique*, 98(3), 228–234.
<https://doi.org/10.1007/BF03403718>
- Pinto, T. J. P., Mendonça, E. P., Bloch, K. V., Cunha, G. M. i Coutinho, E. S. F. (2020). Early use of alcohol associated with sociodemographic, nutritional and lifestyle factors: survival analysis with Brazilian students. *Journal of Public Health*, 42(3), 579–587. <https://doi.org/10.1093/pubmed/fdz036>
- Rehm, J., Gnam, W., Popova, S., Baliunas, D., Brochu, S., Fischer, B., Patra, J., Sarnocinska-Hart, A. i Taylor, B. (2007). The costs of alcohol, illegal drugs, and tobacco in Canada, 2002. *Journal of studies on alcohol and drugs*, 68(6), 886–895. <https://doi.org/10.15288/jsad.2007.68.886>
- Smart, R. i Liccardo Pacula, R. (2019). Early evidence of the impact of cannabis legalization on cannabis use, cannabis use disorder, and the use of other substances: Findings from state policy evaluations, *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 45(6), 644–663. <https://doi.org/10.1080/00952990.2019.1669626>
- Waller, R., Murray, L., Shaw, D. S., Forbes, E. E. i Hyde, L. W. (2019). Accelerated alcohol use across adolescence predicts early adult symptoms of alcohol use disorder via reward-related neural function. *Psychological medicine*, 49(4), 675–684. <https://doi.org/10.1017/s003329171800137x>
- Xiao, L., Bechara, A., Gong, Q., Huang, X., Li, X., Xue, G., Wong, S.W.H., Lu, Z.-L., Palmer, P., Wei, Y., Jia, Y., Anderson Johnson, C. (2013). Abnormal affective decision making revealed in adolescent binge drinkers using a functional magnetic resonance imaging study. *Psychology of Addictive Behaviour*, 27, 443–454. <https://doi.org/10.1037/a0027892>